

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Materyal ve Teknik Kullanımına İlişkin Bir
Durum Çalışması

Hakan DEMİR
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Prof. Dr. Kemal YÜCE

Çanakkale
Temmuz, 2015

Taahhütname

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Materyal ve Teknik Kullanımına İlişkin Bir Durum Çalışması**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

13.09.2015

Adı ve Soyadı

HAKAN DEMİR

İmza

ONAY

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Bilim Dalı öğrencisi Hakan DEMİR tarafından hazırlanan “**Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Materyal ve Teknik Kullanımına İlişkin Bir Durum Çalışması**” konulu bu çalışma, jüri tarafından başarılı bulunmuş ve yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan
Prof. Dr. Kemal YÜCE

Üye
Doç. Dr. Ferhat ENSAR

İmza

Üye
Doç. Dr. Salih Zeki GENÇ

İmza

Tez No

: 40093488

Tez Savunma Tarihi

: 09.07.2015

Onay
Doç. Dr. Salih Zeki GENÇ

Enstitü Müdür V.

13/08/2015

Özet

Bu yüksek lisans tezinin amacı Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, öğretim materyallerinden nasıl azami derecede faydalanılabileceğini açıklamak, örneklerle göstermek ve araştırma grubuna yapılan aktiviteler sonucunda elde edilen bulgularla kanıtlamaktır. Örneğin görsel ve işitsel öğretim materyallerinden olan video, konuşma becerisini nasıl geliştirebilir? Şarkılarla dil bilgisi nasıl öğretilir? Yabancı öğrencilerin anlamakta zorlandığı Türkçe konularında hangi öğretim materyalleri kullanılabilir? Slaytlar yabancılarla yönelik Türkçe öğretiminde nasıl kullanılabilir ve benzeri sorulara cevap aranmıştır.

Tezin hazırlık aşamasında, yabancılarla yönelik Türkçe öğretimi yapan yirmi dört okutmanla Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde materyal ve teknik kullanımının yanı sıra, bu alanda var olan belli başlı sorunlar da konuşulmuş; sorunların tespiti ile yetinilmeyip birtakım çözüm yolları da bulunmaya çalışılmıştır.

Kendileriyle görüşme yapılan okutmanların çoğunun yabancılarla yönelik Türkçe öğretiminde materyal kullanımından haberdar olduğu fakat bazı materyal ve teknikleri yanlış uyguladığı tespit edilmiştir. Kavramsal çerçeve bölümünde, bu alanda ortaya konan yerli ve yabancı çalışmalar taranarak uygulamaların doğru bir şekilde nasıl yapılabileceğine dair alternatif yollar sunulmaya çalışılmıştır.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi alanı çok eski olmamasına rağmen bu alanda azımsanamayacak miktarda makale yazılmıştır. Yazılan makalelerde öğretim materyallerinden faydalanılması gerektiği ifade edilmiş ama sayı bakımından az makalede nasıl faydalanılabileceği anlatılmıştır. Yani birçok çalışma var olan bir eksiklikten bahsetmiş fakat bu eksikliğin nasıl giderilebileceğini az sayıda çalışma gösterebilmiştir. Bu tez, söz konusu eksikliğin giderilmesi adına mütevazı bir katkı olarak düşünülmüştür.

Abstract

The aim of this master thesis is to explain how to utilize teaching materials to the utmost for teaching Turkish as a foreign language, to illustrate, and to prove their efficacy by submitting finds which results from activities done by participants. For example; how do videos, which serve both as audio and visual teaching materials, improve speaking skills? How to teach the language skills using songs? Which teaching materials are available for foreign students who are forced to understand Turkish issues? How can be used slides in teaching Turkish to foreigners? And the answer has been searched for similar questions.

In the preparatory phase of the thesis had spoken “the use of materials and techniques in teaching Turkish as a foreign language and the major problems existing in this area” with twenty-four lecturer who teach Turkish to foreigners. By the way in numbers of solutions have been tried there because of not satisfied with the identification of problems.

Most of the lecturers interviewed were aware of the use of materials in teaching Turkish to foreigners but some materials and techniques have identified in use wrongly by lecturers. In the conceptual framework section, there are alternative ways on how to do correctly the applications by searching the local and international studies in this field focused on trying to put forward.

Although teaching Turkish as a foreign language has been a new field, there have been numerous articles, the necessity of using teaching materials has been indicated. However, few articles have explained how to utilize them effectively. That is, almost all studies have mentioned about the deficiency of using teaching material, yet few of them have explained how to overcome this deficiency. This theses has been considered as contribution to overcome the deficiency of using materials in teaching turkish as a foreign language.

Önsöz

Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi, yeni bir alan olmasına rağmen siyasi, kültürel ya da ticari birtakım sebepler dolayısıyla önemli bir büyüme oranı yakalamıştır. Bu alanın çok da geniş olmayan bir zaman diliminde büyüyüp yaygınlaşması birtakım sorunları da beraberinde getirmiştir. En başta kaynak kitap problemi belirmiş; bunu, yetmiş okutman ve derste kullanılacak kitap haricindeki materyal eksikliği takip etmiştir.

Günümüzde birçok üniversite bünyesinde kurulan Türkçe öğretim merkezlerine, bu merkezlerde çalışan çok sayıda okutmana rağmen yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi istenilen verimlilikte sağlanamamaktadır. Kullanılan kitaplardaki hatalar, Fatma Açık'ın ifadesiyle öğrencilerin okutmanlar hakkındaki şikâyetleri bunun kanıtıdır.

Yabancı Dil olarak Türkçenin Öğretimi, belirli bir kurul tarafından düzenlenmediği ya da bu alana dair plan hazırlanmadığı için üniversiteler ve özel dil merkezleri istedikleri doğrultuda Türkçe öğretimi yapmaktadırlar. Bu da yukarıda sıralanan problemleri beraberinde getirmektedir. Denetleyici özelliği de olan bir kurul oluşturulması hâlinde sağlam kaynaklar, materyaller ve teknikler üretilebilir, okutmanlar eğitilebilir. Bu adım, var olan sorunları büyük ölçüde çözebilir.

Bu çalışmanın hazırlanışı esnasında; sağlık sorunları yaşamasına rağmen bana zamanını ayırıp değerli fikirleriyle destek veren hocam Prof. Dr. Kemal YÜCE'ye, gece gündüz demeden beni yönlendiren ve yoğun olmalarına rağmen bana zaman ayırıp destek olan hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet TOK'a ve Arş. Gör. Eren YILMAZ'a, bilgi birikimleri ve tevazuları ile bizlere örnek olan Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Bölümü öğretim üyelerine, gösterdikleri sabır dolayısıyla aileme sonsuz teşekkürlerimi sunmayı bir borç biliyorum.

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	ii
Özet.....	iii
Abstract.....	iv
İçindekiler.....	v
Tablolar Listesi.....	x
Belgeler.....	xi
Bölüm I: Giriş.....	1
Problem Durumu.....	2
Araştırmanın Amacı.....	7
Araştırmanın Önemi.....	8
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	10
Varsayımlar.....	10
Bölüm II: Kavramsal Çerçeve.....	12
Yabancılara Türkçe Öğretiminde Görsel ve İşitsel Materyal Hazırlama-Kullanma.....	12
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Materyal Hazırlama ve İlkeleri.....	13
Tahtaya Şekil ve Resim Çizilerek Yabancı Öğrencilere Kelime Öğretme.....	16
Kelime Öğretim Kartları (Flaş Kartlar) Kullanılarak Kelime Öğretme.....	16
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Poster Kullanımı.....	19

Dil Öğretiminde Sözlük Kullanımı.....	21
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde (İnteraktif) Etkileşimli CD Kullanımı.....	22
Yabancılara Yönelik Türkçe Öğretiminde Video ve Slayt Kullanımı.....	28
Video ile Yabancılara Türkçe Öğretimi.....	29
Slaytlarla Yabancılara Türkçe Öğretimi.....	32
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dikte Yöntemi.....	40
Şarkıların Dikte Edilmesi Yoluyla Yabancılara Yönelik Türkçe Öğretim.....	43
Hikâye Tamamlama Yöntemiyle Yabancılara Yönelik Türkçe Öğretimi.....	50
İzleme ve Dinleme Etkinlikleri.....	53
Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde filmlerden faydalanma.....	53
Kısa filmler.....	59
Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dinleme CD'leri.....	59
Radyo dinleme etkinliği.....	61
Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi derslerinde günlük ilginç - komik haberlerden faydalanma.....	61
Yabancılara Türkçe Öğretiminde Karikatür ve Resim Kullanımı.....	64
Karikatürün tanımı.....	64
Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karikatürlerden bir öğretim materyali olarak faydalanma.....	65

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde resimlerden bir öğretim materyali olarak faydalanma.....	71
Araştırma Grubuna Yönelik Olarak Kullanılan Diğer Materyaller.....	74
Şiirle Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi.....	74
Kitap tanıtımları.....	75
Film tanıtımları.....	76
Atasözleri ve deyimlerle Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi.....	77
Reklam broşürleri.....	83
Münazara.....	84
Kelime defteri.....	85
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Anlamayı Kolaylaştırıcı Teknikler.....	85
Şimdiki zamanın ve ünlü daralmasının yabancı öğrencilere öğretimi.....	86
İstek kipinin yabancı öğrencilere öğretimi.....	88
Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde fiillerin öğretimi.....	88
Ünsüz yumuşamasının yabancı öğrencilere öğretimi.....	90
Bölüm III: Yöntem.....	92
Araştırmanın Modeli.....	92
Araştırmanın Katılımcı Grubu.....	92
Verilerin Toplanması.....	94

Verilerin Analizi.....	96
Veri Toplama Araçları.....	97
Görüşme.....	97
Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliği.....	97
Bölüm IV: Bulgular ve Yorumlar.....	98
Yabancılara Türkçe Öğretiminde Hangi Materyal ve Tekniklerin Hangi Sıklıkta Kullanıldığına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	98
Yabancılara Türkçe Öğretiminde Materyaller Dışında Hangi Teknikler Kullanıldığına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	101
Yabancılara Türkçe Öğretiminde Materyal-Teknik Kullanımında Okutmanların Hangi Sorunlarla Karşılaştıklarına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	105
Materyal ve Teknik Donamlı Öğretim Sürecinin Dil Öğretimine Katkısının Nasıl Olduğuna İlişkin Bulgular ve Yorum.....	110
Tahtaya Şekil ve Resim Çizilerek Yabancı Öğrencilere Kelime Öğretilebilir.....	110
Kelime Öğretim Kartları (Flaş Kartlar) Kullanılarak Kelime Öğretme.....	110
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Poster Kullanımı.....	111
Dil Öğretiminde Sözlük Kullanımı.....	111
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde (İnteraktif) Etkileşimli CD Kullanımı.....	112

Yabancılara Yönelik Türkçe Öğretiminde Video ve Slayt Kullanımı.....	112
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dikte Yöntemi.....	113
Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde filmlerden faydalanma.....	114
Radyo Dinleme Etkinliği.....	115
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Derslerinde Günlük İlginç-Komik Haberlerden Faydalanma.....	116
Yabancılara Türkçe Öğretiminde Karikatür ve Resim Kullanımı.....	118
Araştırma Grubuna Yönelik Olarak Kullanılan Diğer Materyaller.....	118
Şiirle Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi.....	118
Kitap Tanıtımları.....	119
Atasözleri ve Deyimlerle Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi.....	121
Reklam Broşürleri.....	121
Münazara.....	121
Kelime Defteri.....	122
Bölüm V: Sonuç ve Öneriler.....	123
Öneriler.....	127
Kaynakça.....	130
Diğer Kaynaklar.....	138
Ekler.....	140

Tablolar Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa
1	Okutmanların Kişisel Özellikleri	92
2	Öğrencilerin Kişisel Özellikleri	93
3	Okutmanların Kullandıkları Materyallerin Sıralaması	98
4	Okutmanların Kullandıkları Teknikler	101
5	Sorunlar	106

BELGELER

Sevgi Dili Türkçe Öğretim Seti kelime kartı örneği (1.1).....	18
Anadolu Türkçe Öğretim Seti'nin kelime kartı-ön (1.2).....	18
Anadolu Türkçe Öğretim Seti'nin kelime kartı-arka (1.3).....	19
Gökkuşuğu Türkçe Öğretim Seti'nin poster (1.4).....	20
Anadolu Türkçe Öğretim Seti - Birinci kitabın etkileşimli CD'sinin 8. ve 9. Sayfalar (1.5).....	23
Anadolu Türkçe Öğretim Seti – Birinci kitabın etkileşimli CD'sinin 8. ve 9. Sayfaları (1.6).....	24
Anadolu Türkçe Öğretim Seti – Birinci kitabın etkileşimli CD'sinin 13. sayfası (1.7).....	25
Anadolu Türkçe Öğretim Seti – Birinci kitabın etkileşimli CD'sinin 21. sayfası (1.8).....	26
Anadolu Türkçe Öğretim Seti – Birinci kitabın etkileşimli CD'sinin 26. sayfası (1.9).....	27
Anadolu Türkçe Öğretim Seti – Birinci kitabın etkileşimli CD'sinin 27. sayfası (1.10).....	27
Alfabe videosu (1.11).....	30
Alfabe videosu (1.12).....	31
Alfabe videosu (1.13).....	31
Alfabe videosu (1.14).....	32
Resimli alfabe.....	33
Baştaki organları gösteren resim (1.15).....	36
Zıt kelimeleri gösteren resim (1.16).....	37
Bilinen geçmiş zaman sunumu.....	39

Grafik-Karikatür kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri (1.17).....	67
Resim-Facebook karikatürü (1.18).....	68
Resim (1.19).....	69
Resim-Televizyonun etkileri (1.20).....	69
Resim-Kitap okumanın faydaları (1.21).....	70
Resim-Kitap kurdu (1.22).....	70
Resim (1.23).....	71
Resim-Dünyanın yedi harikası (1.24).....	72
Resim-Kız Kulesi (1.25).....	73

Bölüm I: Giriş

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin başlangıcı oldukça eski tarihlere dayanmaktadır. Tok ve Yığın'a göre (2013: 135) Türkçe öğretimi 11. yüzyıla kadar uzanır. Bununla birlikte, ilk yabancılara Türkçe öğretimi kitabı ise "Divanü Lügati't-Türk"tür. Orta Türkçe döneminde Türkler, başta Araplar ve Farslar olmak üzere daha birçok millete Türkçe öğretmek için birçok eser meydana getirmişlerdir.

Pereira (2013: 36) bir dilin rağbet görmesini o dilin ait olduğu devletin dünya siyaset sahnesindeki sosyo-politik görünürlüğüne ve başarısına bağlar. Bu mantıkla düşünülecek olursa Türkçeye rağbet oranının inişli çıkışlı olduğu söylenebilir. Çünkü Türklerin dünya siyaset sahnesindeki yeri herkesin malumudur ve bu malumat temel alınırsa Türkçe hiç de etkisiz bir dil değildir. Akalın (2010), Türkçenin 12 milyon kilometre karelik bir alanda 220 milyon kişi tarafından konuşulan 600 binden fazla söz varlığına sahip bir dil olduğunu ifade etmiştir. Aksan (1972: 85-86-87), bir dilin zenginliğinin temel ölçütü o dildeki kelime sayısı değil, anlatım gücü olduğunu belirtmiş ve eklemiştir; Türkçe anlatım gücünün yüksek olduğu bir dildir. Aksan, bu görüşüne örnekler verirken bu çalışmada değinilecek konulardan olan deyimlerden de yararlanmıştı.

Geçmiş yıllarda Orta Asya ülkeleri ve Orta Doğu ülkeleri başta olmak üzere komşu ülkelerden eğitim, ticaret, evlilik vb. amaçlarla Türkiye'ye gelen yabancıların Türkçe öğrenme istek ve çabalarına binaen ortaya çıkan Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi ihtiyacı, Türkiye'nin dünya siyaset arenasında görünür hale gelmesiyle daha da önemli hale gelmiştir. Hâlihazırda başta Türkî Cumhuriyetlerden, Orta Doğu ülkelerinden ve Balkanlar'dan Türkiye'ye eğitim almak amacıyla gelen on binlerce öğrenciye her yıl yenilerinin eklendiğini varsayarsak konunun ehemmiyeti anlaşılacaktır. Yabancı öğrencilerin Türkiye'de devlet bursu ile üniversite okumalarına, yüksek lisans veya doktora yapmalarına

imkân tanıyan Türkiye Bursları ve benzeri uygulamalarla Türkiye’de eğitim almanın yabancı öğrenciler için cazip hale getirilmesi, Türkiye’de eğitim almayı tercih eden öğrenci sayısının daha da artmasında önemli ölçüde etkili olmuştur.

Son yıllarda çeşitli coğrafyalarda gösterimde olan Türk dizilerine ayrı bir paragraf açılmalıdır. Bu diziler Türkiye’ye ve Türkçeye rağbeti artırmaktadır. Özellikle de Orta Doğu’dan, Balkanlar’dan, Kafkaslar ve Orta Asya’dan çok sayıda insan Türk dizilerini takip etmektedir (Aydoğmuş, 2014). Enver Hoca sonrası Arnavutluk’ta, İtalyanca yayın yapan İtalyan televizyonlarının etkisiyle Arnavutlar anadilleri gibi İtalyanca öğrenmiş, Arnavutluk’ta İtalya’ya hayranlıkla bakılmış, hatta Arnavutluk’tan İtalya’ya ciddi bir göç dalgası meydana gelmiştir (Hemming vd., 2010; akt. Balaban, 2014: 626). Bu örnekten yola çıkılırsa meselenin ehemmiyeti daha iyi anlaşılabilir.

Problem durumu

Çeşitli sebeplerle Türkiye’ye gelen öğrencilerin Türkçe öğrenmek zorunda kalmaları onların dikkatlerini kurslara ve üniversitelerin bünyesinde açılan dil merkezlerine çekmiştir. Talebin artmasıyla söz konusu öğrencilere okutulmak üzere Türkçe kitapları hazırlanmıştır. Hazırlanan bu kitaplar oldukça ağır bir içeriğe sahip olsa da daha iyi bir alternatifin olmaması sebebiyle yıllarca kullanılmıştır.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Ankara Üniversitesi’ne bağlı Türkçe Öğretim Merkezi (TÖMER), ilk ciddi kurum olarak kabul edilir. 7 Mart 1984 yılında yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla kurulan Ankara Üniversitesi-TÖMER, 1989 yılından itibaren Türkçenin yanında birçok dili öğretmeye başlamıştır (Ankara Üniversitesi-TÖMER, 2015). Günümüz itibariyle Ankara Üniversitesi’ne ek olarak birçok üniversite bünyesinde TÖMER (Türkçe Öğretim Merkezi) kurulmuştur. Bu üniversitelerin neredeyse tamamı kendi hazırladıkları ders kitaplarını kullanmaktadır.

Türkçenin anadil olarak öğretimi ile yabancı dil olarak öğretimi arasında büyük bir fark olmasına rağmen Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan kitapları, genellikle daha önce bu alanda hiç çalışmamış, yalnız Türkçenin anadil olarak öğretimine dair tecrübe ve bilgisi bulunan kişiler hazırlamıştır. Bu sebeple ilk Yabancılara Türkçe Öğretim Kitapları oldukça dengesiz bir yoğunluğa ve öğrenciler açısından ciddi bir zorluğa sahiptir. Söz konusu yabancılara Türkçe öğretim kitaplarından bazıları yetersiz olmakla kalmayıp içinde birtakım hatalar da barındırmaktadır. Aşağıdaki cümleler yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla hazırlanmış bir kitaptan; Gazi Üniversitesi TÖMER tarafından yayınlanan Yabancılar İçin Türkçe adlı Türkçe öğretimi setinden alınmıştır:

Güzelsek mi?

Temiz değilse mi?

Çalışkansen mi?

İnatçıysam mı?

Sinirli değilsek mi?

Yorgunsanız mı?

Uyumsuz değilsem mi?

Yemeğini yemezsen mi annen kızar?

Çok kitap okumasından dolayı dili iyi kullanır.

Genetik bilimi daha fazla gelişirse ileride değişik gelişmeler olabilir.

Ayşe bir akşam balkonda oturuyor ve gökyüzüne bakmış.

(Gazi Üniversitesi, Yabancılar İçin Türkçe Seti 1,2,Dilbilgisi, 2002; akt. Toprak, 2011: 15-16).

Örnek olarak verilen cümlelerde görüldüğü gibi kullanılmayan bir yapı kitapta yer almıştır. Oysa kullanılan dilin öğretilmesi esastır. Barın (2004), yaşayan dilin öğretilmesi gerektiği yönünde uyarılarda bulunmuştur.

Aşağıdaki cümleler Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından yayınlanan Hitit 2 adlı kitaptan ve TİKA (Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı) tarafından yayınlanan Orhun adlı yabancılar Türkçe öğretim setinden alınmıştır:

Onları tiye alıyorum. (Hitit 2, 61)

Trend avcılar toplumun eğilimlerini inceliyor, ve yorumluyor. (Hitit 2, 48)

Gıcık oluyor bana! Ben de ona gıcık oluyorum tabii. (Hitit 2, 63)

Aşağıda hatalı diyaloglardan biri yer almaktadır. Diyalogda mantık hatasının yanında yazım yanlış da yapılmış, virgülden sonra büyük harfle başlanmıştır.

Aygül: Daha önce Türkiye'ye geldin mi?

Asel: Hayır ilk defa geldim.

Aygül: Antalya ve Bodrum'a gittin mi?

Asel: Evet, Bir kez Antalya'ya gittim. (Orhun 1: 29)

Onlar meslek içi eğitimi kapsamında trophy yapıyor. Türkiyede özel şirketler artık personel eğitiminde outdoor yani doğa sporlarını tercih ediyor. (Orhun 2, 124)

Daha sonra da bilgisayar oyunundaki gibi hareket ettirdiği joysticklerle ameliyatı gerçekleştirdi. (Orhun2: 162)

“evet, 84 camii, 52 mescit, 7 darülkurra, 22 türbe, 17 imaret, 3 darüşşifa, 6 su yolu kemeri....vs” (Orhun 2,78).

Mülk-i fenâdan geçeyim, dost iline uçayım,

Dalayım aşk ummanına, denizlerin boylayayım,

Aşkın od urdu canıma, gelsin âşıklar yanıma,

Dökeyim aşk hânını, âşıkları toplayayım.

YUNUS EMRE (Orhun1,73) (akt. Toprak, 2011: 19-20-21).

Funda Toprak’ın makalesinden (2011: 11-24) alıntılanan yukarıdaki örnekler Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanmış en önemli materyallerden biri olan kitapların kalitesini ve yeterliliğini göstermesi açısından oldukça düşündürücü örneklerdir. Kitaplarda bariz yanlışlıklar olmasının yanında, eğitim açısından düşünülürse, çok da uzak olmayan bir geçmişe kadar bu kitaplardan başka, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılacak materyal de bulunmamaktaydı. Barın (2003: 316) bir yabancının, dil bilgisinin yanında kelimeleri (isim, zarf, sıfat, isim-fiil,...) ve Türk kültürünü de öğrenmesi gerektiğini dile getirmiş; bunu dikkate almadan Türklere öğretir gibi yabancılara Türkçe öğretimini eleştirmiştir. Oysa ilk kitaplarda Türklere öğretir gibi yabancılara Türkçe öğretilmeye çalışılmıştır.

Türkçe öğretmeye çalıştığım neredeyse bütün gruplar Türkçenin zor olduğunu dolayısıyla öğrenmenin diğer dillere oranla daha fazla zaman alacağını dile getirmişlerdir. Oysa Türkçenin, bazı diller gibi hem kelime önünden hem de kelime sonundan ek almayıp sadece sondan eklemeli bir dil olması, bir köke çeşitli ekler getirmek suretiyle çokça yeni kelime türetme imkânına sahip olması (Ev + li +lik, Göz + lük + çü, Öğren + ci + lik...) sebebiyle öğrenimi zor olmayan bir dildir (Arslan ve Gürdal, 2012: 256). Yukarıda sıralanan

Türkçe kitaplarındaki hataların yapılmaması, kitapların bir süre sonra değişen şartlara göre güncellenmesi, kaliteli ve kullanışlı ders materyallerinin geliştirilmesi Türkçe öğretimini daha da kolay kılacaktır. Yirmi yıl öncesine kadar, yabancılara Türkçe öğretimine yönelik hazırlanmış az sayıda kitap varken son yıllarda artan ihtiyaç dolayısıyla çok sayıda kitap hazırlanmıştır. Türkçenin yabancı dil öğretimi için en ideal olanı ise sayısı artan kitapların belli bir “elek”ten geçirilerek çok daha kaliteli hale getirilmesidir. Örneğin Kara (2011: 158), Ankara-TÖMER’in kullandığı ders kitaplarını Avrupa Ortak Dil Kriterlerini temel alarak yenilediğini fakat söz konusu kitaplardaki tema ve konu sıralaması gibi problemlerin hâlâ var olduğunu dile getirmiştir. Bu alandaki sorunlar, çeşitli kurum ve enstitülerin bir araya gelmesi ile pekâlâ çözülebilir.

Bir dilin öğretimi sırasında kullanılan başlıca materyal, dört temel becerinin geliştirilmesi hedefiyle hazırlanan, içinde seviyelere göre belirlenmiş okuma metinlerinin, yazma etkinliklerinin, görsel (tablo, grafik, resim, karikatür, video etkinlikleri,...) ve işitsel (dinleme etkinlikleri) gibi zengin ve çeşitli öğelerin bulunduğu ders kitaplarıdır (Tok, 2013: 250). Dolayısıyla herhangi bir dilin öğretiminde kullanılacak olan ders kitaplarının uzman bir şahıs veya ekip tarafından üzerinde hassas bir şekilde çalışılarak hazırlanması en doğrusu olacaktır.

Bu tezin yazımı esnasında yapılan araştırmalarda, var olan onca ders kitabının ihtiyaç analizi göz önünde bulundurulmadan hazırlanmış olduğu, hatta söz konusu kitaplardan bazılarında Avrupa Birliği Dil Öğretim Programında belirlenen seviyelendirmelerin dahi dikkate alınmadığı görülmüştür. Bu bize, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde henüz kat etmemiz gereken uzun bir yol olduğunu göstermektedir.

Dil öğretiminde dört temel becerinin (okuma, dinleme, konuşma, yazma) bulunduğu düşünülürse dil öğretimi esnasında sadece ders kitabıyla iktifa edilemeyeceği kolayca

anlaşılabilir. Er, Biçer ve Bozkırlı'ya göre (2012: 52) yabancılara yönelik Türkçe öğretiminin iki temel ve ciddi problemi vardır; yabancılara yönelik Türkçe öğretiminde kullanılmakta olan materyal ve tekniklerin günümüz şartlarına uymaması, söz konusu materyal ve tekniklerin ciddi eksikliklerinin bulunması; yabancılara yönelik Türkçe öğretimi programlarının hazırlanışında öğrencilerin ana dilinin, kültürünün, yaşının ve eğitim seviyesinin dikkate alınmayışı.

Her beceriye hitap eden yeni ve faydalı materyaller, dil öğretiminin olmazsa olmazı haline gelmiştir. Yabancılara yönelik Türkçe öğretiminde kullanılabilen belli başlı materyal ve teknikler şunlardır: Sözlük kullanımı, öğrencilerin yazma becerilerini geliştirme adına dikte metinleri, kelime defteri tutturma, derslerde müzik kullanımı (şarkılarla konuyu pekiştirme), film izleterek kelime öğretme ve kültür aktarımına katkıda bulunma, özellikle de öğrencilerin zorlandıkları konularla ilgili sunum (power point sunusu) hazırlama, öğrencilerin seviyelerine göre hikâye (kitapları) okutma, çeşitli resimlerle sınıf içi aktiviteler yapma,...

Günümüzde, dil öğretiminde kullanılabilen en etkili materyallerden birçoğunun teknolojiye dayalı olarak geliştirilen materyaller olduğu aşikârdır. Fakat ne yazık ki şu an Türkçe öğretimi için teknolojik altyapı yok denecek kadar azdır. Örneğin; Google Play ve Apple Store benzeri elektronik uygulama indirme veya satın alma mağazalarında telefonlara ya da tabletlere indirilmeye hazır yüzlerce, üstelik çoğu oldukça profesyonel bir şekilde hazırlanmış İngilizce, İspanyolca, Fransızca (vb.) öğretimine dair uygulamalar varken söz konusu mağazalarda Türkçe öğretimine dair oldukça az uygulama mevcuttur. Olanların da dil öğretimi açısından yeterli kaliteye sahip olmadıkları küçük bir araştırmayla görülecektir.

Araştırmanın amacı

Bu çalışmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan materyallerin dil öğretimine yaptığı katkı ile ilgili okutmanların görüşlerinin incelenmesi ve bu görüşlerden

hareketle oluşturulan materyaller ve teknikler aracılığı ile gerçekleştirilen eğitim sürecine ilişkin öğrenci görüşlerinin betimlenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Yabancılara Türkçe öğretiminde hangi materyaller daha sıklıkla kullanılmaktadır?
2. Yabancılara Türkçe öğretiminde materyaller dışında hangi teknikler kullanılmaktadır?
3. Yabancılara Türkçe öğretiminde materyal-teknik kullanımında okutmanlar hangi sorunlarla karşılaşmaktadırlar?
4. Okutmanlardan gelen görüşler doğrultusunda araştırmacının geliştirdiği materyal ve teknik donanlı öğretim sürecinin dil öğretimine katkısı nasıl olmuştur?

Araştırmanın önemi

Türkçe öğretiminde, belli başlı diğer dillere kıyasla daha az teknolojik imkânlarla (materyal ve tekniklere) sahip olunması, dil bilgisi öğretimini temel alan pratikten yoksun öğretim metotlarının uygulanmasını haklı kılmaz. Basit de olsa dil öğretiminde kullanılabilecek araç gereçler, oyunlar, aktiviteler geliştirmek her öğretmenin görevi olmalıdır. Yabancı öğrencilerden oluşan bir gruba Türkçe öğreten bir öğretmenin “Hayvanlar” konusunu anlatırken yaptığı aktivite basit de olsa materyal geliştirmeye güzel bir örnektir: Öğretmen öğrencilere hayvanların resimlerini göstererek konuyu anlattıktan sonra sınıftaki bütün öğrencilerle, hayvanların en az bir özelliğinden yola çıkarak, ayrı ayrı her hayvanı anlatan birer materyal hazırlanır; aslan için taç, fil için uzun bir hortum, vb. En nihayetinde öğrenciler, öğretmenin yardımıyla geliştirdikleri materyali kullanarak seçtikleri bir hayvan hakkında Türkçe bilgi verirler. Böylelikle konuşma becerilerini geliştirmeye çalışırlar. Bir başka örnek de yaşları küçük bir gruba Türkçe öğreten bir öğretmenin öğrencileriyle yaptığı aktivitedir: Öğretmen öğrencilerine mevsimleri anlattıktan sonra kendisi de dâhil sınıftaki

herkes en çok sevdiği mevsimin resmini yapmaya çalışır. Sonrasında öğrenciler arasında oylama yapılarak en iyi resimler koridorlardaki panolara asılır.

Yukarıda örnek olarak anlatılan her iki olayda da görüldüğü üzere dil öğretimi için çok şeye ihtiyaç duyulmayabilir. Örnek olarak verilen her iki aktivite de Türkçe öğretimi açısından son derece basittir. Söz konusu iki aktivitede de kullanılan araç gereçler makas, kâğıt, kumaş parçası, boyama kalemleri ve benzeri basit, hemen herkesin ulaşabileceği materyallerdir. Daha önce söylendiği gibi yapılacak aktiviteler elbette imkânlar nispetindedir; içinde kullanılmaya hazır, akıllı da denilen elektronik tahtaların olduğu bir sınıfta sadece kitaptan ders işlemek oldukça yetersiz kalacaktır. Teknolojiye çokça aşına, teknolojik aletlerin içinde büyüyen yeni nesil için sadece kitapların kullanıldığı bir ders sıkıcı geçecektir. Çeşitli aktivite ve oyunlarla zenginleştirilmiş, merkezinde öğretmene nazaran öğrencinin biraz daha fazla ağırlıklı olduğu bir dersi öğrenciler daha dikkatli takip edeceklerdir. Örneğin bir oyundan elde edilen kazanımları başka etkinlikler kazandıramaz (Demircan, 2005; akt. Gürsoy ve Arslan, 2011: 177). Özetle sınıf, öğrencilerin aktör, öğretmenin ise yapımcı-yönetmen konumunda olduğu bir film platosu şeklinde düşünülebilir.

Çoklu zekâ kuramlarından yola çıkılırsa bir öğretmenin hitap edeceği kitle özetle şunlardan oluşmaktadır; sözel zekâyâ, sayısal (mantıksal) zekâyâ, görsel zekâyâ, müziksel (ritmik) zekâyâ, sosyal zekâyâ, özedönük zekâyâ, doğacı zekâyâ, bedensel zekâyâ sahip olanlar. Görüldüğü üzere insanları tek bir sınıfta, aynı seviyede değerlendiremeyeceğimiz gibi onlarla iletişime geçmenin de çokça yolu bulunmaktadır. İnsanlar arasındaki bu fark eğitim ve öğretim metotlarına da kanalize edilebilir. Söz konusu zekâ kuramı temel alınır en az sekiz ayrı öğretim metodunun geliştirilme gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Öğrenciye öğretilenler genellikle unutulsa da müziği, resmi, karşılıklı konuşmayı, oyunları, izlemeyi-takip etmeyi, tekrarı, sınıf içi-sınıf dışı aktiviteleri ve bunlara benzer birçok tekniği içine alan öğretim yöntemleri öğrencinin unuttuklarını geri getirecektir (Arslan ve Gürdal, 2012: 256).

Araştırmada dil öğretimi sırasında kullanılabilir materyal geliştirmeye ve materyal kullanmaya ek, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sırasında öğrencilerin anlamakta zorlandıkları bazı konulara, bu konuların, öğrencilerin anlayabileceği şekilde nasıl anlatılabileceğine dair kafa yorulmuştur. Belli bir zamana uzanan Türkçe öğretimi birikiminin ve bahsi geçen “kafa yorma” sürecinin neticesinde anlaşılması zor konuların öğrenciler tarafından anlaşılmasını sağlayacak birtakım teknikler geliştirilmiş ve söz konusu tekniklere bu araştırmada yer verilmiştir. Örneğin Şimdiki Zamanın anlatılması sırasında yabancı öğrencilere ünlü daralması da anlatılmaktadır. Oysa yabancı öğrenciler ünlü daralmasını anlamakta çok zorlanmaktadır. İlk öğretmenlik yılımda şimdiki zamanın ve ünlü daralmasının tam anlaşılabilmesini sağlayabilmek için dersi power point sunusu ile desteklemiş, bol bol örnekler vermiş fakat yine yüzde yetmişe yakın bir başarı sağlayabilmişim. Tamamı yabancı öğrencilerden oluşan sınıfın neredeyse yüzde otuzu ünlü daralmasını anlayamamış “...Ama neden değişim oluyor?” sorusunu yapılan açıklamalara ve verilen örneklere rağmen sürdürmüştü. Araştırmada Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin bu ve buna benzer problemlerine dair birkaç çözüm tekniği verilmesinin yerinde olacağı düşünülmüştür.

Araştırmanın sınırlılıkları

1. Çalışmanın temellerinden birini oluşturan katılımcı grup, Fatih Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi’nde, B1 seviyesinde öğrenim gören 35 yabancı uyruklu öğrenciden oluşmaktadır. Kendileriyle görüşme yapılan öğretmenler ise 24 kişiden oluşmaktadır.
2. Katılımcı grup üzerinde yapılan uygulamalar ve gözlemler sekiz haftalık bir eğitim-öğretim dönemini kapsamaktadır.

Varsayımlar

Bu çalışmada;

1. Verilerin toplanması aşamasında kendileriyle röportaj yapılan öğrenci ve öğretmenlerin sorulan sorulara hiçbir etki altında kalmadan cevap verdikleri ve objektif bir tavır takındıkları varsayılmıştır.
2. Katılımcı grubu oluşturan öğrencilere öğretime başlandığında öğrencilerden sadece biri Türkçeyi biraz konuşabilmekteydi. Henüz sekiz hafta geçmesine rağmen öğrencilerin yapılan aktivite ve uygulamalara hızlı bir şekilde dönüt vermeleri ve dili çabuk kavramaları onların dil düzeylerinin ileri seviye olarak kabul edilmesini sağlamıştır.

Bölüm II: Kavramsal Çerçeve

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Görsel ve İşitsel Materyal Hazırlama-Kullanma

Öğrenim süreci boyunca elde edilen birikime “kelime hazinesi” denilmekte, bu hazineyi zenginleştirme ise hem dili kullanmayı hem de düşünce dünyasının gelişmesini sağlamaktadır (Özbay ve Melanlıoğlu: 2008: 33). Daha basit bir ifadeyle, bir dilde iletişim kurabilme imkânı söz konusu dilde bilinen kelime sayısına bağlıdır. Wilkins, gramer olmadan bir kişinin kendini ifade edebileceğini fakat kelimeler olmadan bunun mümkün olmadığını ifade etmiştir (Wilkins, 1972; akt. Anılan, Genç ve Göl Dede: 2011: 44).

Herhangi bir dilde günlük hayata dair ihtiyaçların karşılanması amaçlı iletişim kurabilmenin o dilde yaklaşık olarak bin kelime bilmenize bağlı olduğu söylenelemiştir. Dolayısıyla Türkçe öğretenler ve öğreneler için son derece önemli olan görsel ve işitsel araçlarla kelime öğretimi üzerinde durmak mecburiyet halini almıştır.

Beyin korteksi, hayal gücü ve soyut kavramların yer aldığı sağ lop ile mantık, matematik ve somut kavramların yer aldığı sol lop olmak üzere iki bölümden oluşmakta, tam anlamıyla öğrenme ise her iki lopun aynı anda kullanılarak edinilen öğrenme olduğu belirtilmektedir (Yıldırım, 2015). Bu anlamda dil öğreniminde kullanılan materyallerin mümkün olduğunca çeşitlendirilmesi her iki lopun da kullanılabilme ihtimalini artırır. Bu ise tam anlamıyla öğrenmeye kapı açar.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde görsel ve işitsel öğelerin kullanımında şu ilkeler gözetilmelidir; “öğretebilirlik, yineleme (kelimelerin akılda kalıcılığı için tekrar etme), kullanma alanı (konusu) ve şekli, yararlılık oranı” (Tosun, 2005: 25-26).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılacak materyaller; öğrencilerin anlama becerilerini geliştirmeye, hedef dilin ses özelliklerini algılamaya, ayırt etmeye,

yansıtmaya ve üretmeye (ritim, uyum, ahenk, vurgulama), dili keşfetmeye yardımcı olacak şekilde hazırlanmalı ve kullanılmalıdır (Anşın, 2006: 11).

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Materyal Hazırlama ve İlkeleri

Yabancılara Türkçe öğretimi Türkiye’de yenidir. Bu sebeple bu alanda kullanılacak materyaller son derece sınırlıdır. Öyle ki ders kitapları dahi yeterli değildir. Bu sebeple bu alanda çalışan öğretmenlerin kendi ders materyallerini hazırlamaları gerekmektedir. Kendi ders materyallerini hazırlayan öğretmenler hem kendilerini geliştirmekte hem de öğrencilerini tanıdıkları için öğrencilerinin ihtiyaçlarına tam olarak cevap verebilecek konuma gelmektedir.

Materyal hazırlama ilkelerinden kısaca ve sırasıyla şöyle bahsedebiliriz:

1. Bilinenden başlama ilkesi
2. Çok örnek ilkesi
3. Görelilik ilkesi
4. Seçicilik ilkesi
5. Tamamlama ilkesi
6. Fonun anlamlılığı ilkesi
7. Kapalılık ilkesi
8. Birleştiricilik ilkesi
9. Algıda değişmezlik ilkesi
10. Derinlik ilkesi
11. Yenilik ilkesi
12. Basitlik ilkesi
13. Hedef-davranış ilkesi
14. Öğrenciye uygunluk ilkesi (Duman, 2013).

Dil öğretiminde materyal geliştirme veya kaynak üretme ve bu kaynakları-materyalleri kullanma açısından son derece önemli olan yukarıda saydığımız ilkelerin bilinmesi şarttır.

Materyallerin öğretim-öğrenim sürecindeki yerine de değinmek gerekmektedir. Materyallerin öğrenim ve öğretimdeki faydalarına dair şu maddeler sıralanabilir:

1. Çoklu öğrenme ortamı sağlarlar.
2. Öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olurlar.
3. Öğrenciler açısından dikkat çekicidirler.
4. Hatırlamayı kolaylaştırırılar.
5. Soyut şeyleri somutlaştırırılar.
6. Zamandan tasarruf sağlarlar.
7. Güvenli gözlem yapma imkânı sunarlar.
8. Farklı zamanlarda birbirleriyle tutarlı içeriğin sunulmasını imkân verirler.
9. Tekrar tekrar kullanılabilirler.
10. İçeriği basitleştirirler böylece anlaşılmayı kolaylaştırırılar (Duman, 2013).

Bir yabancı dilin öğrenilmesi dört temel beceriye ne ölçüde ve hangi yolla hitap edildiğine göre değişmektedir. Texas Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmanın sonucuna göre zaman faktörü sabit tutulduğunda insanlar okuduklarının %10'unu, işittiklerinin %26'sını, gördüklerinin %30'unu, görüp işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin %70'ini, yapıp söylediklerinin %90'ını hatırlamaktadırlar (Beyin Egzersizi, 2013).

Bu veriler ışığında denilebilir ki öğrenme sürecinde ne kadar farklı duyu harekete geçirilirse öğrenme hızı o derece artacak ve öğrenilenlerin bellekte tutulması o ölçüde kolaylaşacaktır. Bunu yabancılara Türkçe öğretimine uyarlısak, derslerden ve öğrencilerden beklenen büyük başarılar ancak beş duyuya hitap eden aktivitelerle, uygulanacak birbirinden farklı yöntemlerle ve kullanılacak araç-gereçle elde edilir. Bu yöntemler arasında, elbette,

öğrencilerin merkezde, aktif olduğu uygulamalar son derece önemlidir. O halde derste, özellikle de yabancılara yönelik Türkçe öğretimi derslerinde kullanılmak üzere geliştirilecek materyaller, hem dil öğrenimindeki dört temel beceriye hitap etmeli hem de öğrenci merkezli olmalı, öğrencileri aktifleştirmelidir.

Yabancı dil öğretimi aynı zamanda kültür öğretimidir. Birçok makalede sıkça üzerinde durulduğu gibi, kültür öğretimi sırasında kültür dayatması yapılmaması gerektiği unutulmamalıdır. Elbette sadece kültür öğretilmemeli ama kültür ögesi de dilin yanında verilmelidir. Hem zaten Türkçe öğrenmek isteyenler birtakım amaçlar doğrultusunda öğrenmek istemektedirler. Bu amaçların başında ticaret, eğitim, turizm gelmektedir. Bu amaçlara sahip olanlar, belli bir miktar para karşılığında dil öğrenmektedirler. Uygun bulmadıkları bir durum oluşması halinde pekâlâ başka bir kursa geçebilmektedirler.

Bazı kaynaklarda verilen yirmi dakikalık materyal kullanımını (dinleme - izleme), süre açısından fazladır. Bu tarz bir etkinliğin on dakikayla sınırlandırılması yerindedir çünkü öğrencilerin dikkatleri bir süre sonra dağılmaktadır. İzletilecek ya da dinletilecek materyalin nihayetinde bir ders materyali olmasını, özellikle de Türkçe öğretimi kaynaklarının yetersizliğiyle birlikte düşünülürse sürenin uzunluğundan kastedilen şey anlaşılacaktır. Özetle materyal kullanımı az, öz ama daimi olmalıdır. Mesela günlük beş saat Türkçe dersi alan bir sınıfın her üçüncü dersinin ilk on dakikası genellikle onar dakikadan oluşan kısa filmlere ayrılabilir. Diğer on dakikada izlenen kısa film hakkında yazı uygulaması yaptırılabilir ve film öğrencilere yorumlatılabilir.

Yabancılara Türkçe kelime öğretiminde kullanılacak sınıf içi görsel ve işitsel metotlar şu şekilde sıralanabilir:

- a. Tahtaya şekil ve resim çizilerek yabancı öğrencilere kelime öğretilebilir.
- b. Flaş kartlar kullanılarak kelime öğretilebilir.

- c. Üzerlerinde hedef dile ait olan kelimelerin bulunduğu posterler öğrencilerin görebilecekleri yerlere asılarak kelime öğretilir.
- d. Öğrencilere izletilecek video görüntüleri aracılığıyla kelime öğretilir.
- e. Öğrencilere sözlük kullanma alışkanlığı kazandırılarak onların kelime öğrenmeleri sağlanabilir (Arslan ve Gürdal, 2012).

Tahtaya şekil ve resim çizilerek yabancı öğrencilere kelime öğretilir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sırasında, özellikle de öğrenciler Türkçeye dair hiçbir temele sahip değillerse ilk dersler zor geçmektedir. Çünkü öğretmen, herhangi bir yabancı dil bilmiyorsa öğrenci ile anlaşamamaktadır. Öğretmen yabancı dil bilse bile ilk derslerden itibaren sadece Türkçe konuşmalıdır. Öğretmenin yabancı dili kullandığı her ders, öğrencinin Türkçe öğrenim sürecini uzatmaktadır. Öğretmen, sadece Türkçe konuşursa öğrenci kendini anlamaya zorlar. Öğretmen jest ve mimiklerini kullanarak ya da tahtaya resim ve şekil çizerek anlatmak istediği şeyi açıklayabilir. Ayrıca bu şekilde olursa öğrenci kendini anlamak için zorlayacaktır. Burada amaç, sınıfta Türkçe haricinde herhangi bir dilin kullanılmasını önlemektir. Öğretmen anlatmak istediğini, tahtaya basit şekiller ve resimler çizerek anlatmaya çalışarak suretiyle öğrencinin seviyesine inmeye çalışır. Bu yöntemi kullanmak için olağanüstü bir resim çizme kabiliyetine sahip olmak da gerekmemektedir.

Basit de olsa tahtaya şekiller ve resimler çizilerek kelime öğretilmesi ya da bir durumun anlatılmaya çalışılması, öğrencilerin görsel hafızalarına da seslenmek demektir. Bunu yapan öğretmen, hitap ettiği duyu ve zekâ çeşidi nispetinde bir konunun unutulmamasını sağlayabilir.

Kelime öğretim kartları (Flaş kartlar) kullanılarak kelime öğretme. Sözcük ediniminin önemi, öğrencilerin okuduklarını anlamaları, duyu ve düşüncelerini aktarmalarına aracı olması sebebiyle, büyüktür (Büyükikiz ve Hasırcı, 2013: 149).

Öğretmen ders esnasında bazen, anlatarak ifade edilemeyecek zorlukta kelime veya kavramlarla karşılaşabilmektedir. Bu tür durumlarda öğretmenin kelime kartlarına başvurması kendisini de öğrencileri de rahatlatacaktır. Sadece bunu için değil, anlatılan konunun kelimelerini tekrar ettirmek de söz konusu kelimelerin unutulmasını önleyecektir. Öğretmen kelime öğretim kartlarını kullanarak öğrettiği kelimelerin ve kavramların unutulmasını şu şekilde önleyebilir: Kartların resim bölümünü tek tek öğrencilere gösterir ve gösterdiği resimdeki kavramın ne olduğunu sorar. Böylece öğrenciler resme bakarak kelimeyi hatırlamaya çalışır. Bu aktivite, anlatılan her konudan sonra tekrar edilmelidir. Hatta dersin son beş on dakikası bu aktiviteye ayrılabilir.

Derste kullanılacak kelime kartlarının renkli ve şık olması daha faydalı olmalarını sağlayacaktır. Dilset Yayınları, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik olarak kullanılabilecek kelime kartları hazırlamıştır. Kartlar, kitap setlerinin yanında ek olarak verilmektedir. Gökkuşuğu, Lale ve yaşı küçük olan yabancı öğrencilere yönelik hazırlanmış olan Sevgi Dili adlı kitap setlerinin her biri için ayrı ayrı kelime öğretim kartları hazırlanmış ve kullanıma sunulmuştur. Uluslararası Anadolu'dan Yayınları'nın hazırladığı Anadolu Türkçe Öğretim Seti'nin de kelime öğretim kartları vardır. Yabancılara yönelik Türkçe öğretiminin önde gelen kurumlarından İstanbul Üniversitesi-DİLMER, Ankara Üniversitesi-TÖMER ve Gazi Üniversitesi-TÖMER'in henüz böyle çalışmaları bulunmamaktadır.

Resim 1.1: Sevgi Dili kitap setinin kelime kartlarından bir örnek (Dilset Yayınları, 2015).

Resim 1.2: Anadolu Türkçe Öğretim Seti'nin kelime kartlarından birinin önü (Anadoludkm yayınları, 2013).

Resim 1.3: Anadolu Türkçe Öğretim Seti'nin kelime kartlarından birinin arkası (Anadoludkm yayınları, 2013).

Öğrencilere tekrar ve pratik yaptırmak açısından son derece kullanışlı olan kelime öğretim kartları, imkânlar nispetinde, derste kullanılmaya çalışılmalıdır. Elde etme durumu olmaması hâlinde öğretmenin hazırlaması yerinde olacaktır. Hatta öğrencilerle birlikte hazırlanırsa daha da öğretici bir aktivite olabilir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde poster kullanımı. Üzerlerinde Türkçe resimlerin, kelimelerin, şekil ve kavramların olduğu posterler de yabancılara yönelik Türkçe öğretimi için oldukça faydalıdır. Anlatılmak istenen ya da anlatılmış olup tekrar ettirilmek istenen konuların olduğu posterler öğrencilerin rahatça bakıp görebileceği şekilde sınıflara, koridorlara asılabilir. Böylece bahsi geçen konuların öğrenciler tarafından her gün görülmeleri sağlanır. Söz konusu posterlere ister istemez her gün gözü çarpan öğrenciler, posterlerde yer alan kavramları belli bir süre sonra hafızalarına yerleştirirler. Öğretmen de konuyu anlatırken sık sık posterleri nazara vermeye çalışabilir, böylelikle öğrencilerin farkındalıklarını artırabilir.

Resim 1.4: Gökkuşuğu Türkçe Öğretim Seti'nin posterlerinden bir örnek (Dilset Yayınları, 2015).

Poster konusunda birtakım çekinceleri de ifade etmek yerinde olacaktır. 2009'dan beri yabancı öğrencilere Türkçe öğretmeye çalışan ve dersine girdiği sınıflarda poster kullanmaya özen gösteren bir okutman şunları ifade etmiştir: “Sınıfta posterlerde güzel bir şekilde açıklanmış olmasına rağmen öğrencilerin aynı şeyleri bana sorması posterlerin pek de bir işe yaramadığı düşüncesi taşımama sebep oldu. Evet, öğrenciler sınıftaki ya da koridorlardaki posterlerle çok da ilgili değiller. Buna rağmen posterlerin kullanılmasının öğretici olacağını, öğrencilerin dikkatlerinin zaman zaman sınıfta asılı olan posterlere çekilmesi gerektiğini düşünmekteyim.”

Bazı öğretmenler, sınıfın duvarlarını posterlerle veya dil öğretimine yönelik resimlerle donatarak poster kullanımını son derece abartabilmektedir. Oysa sınıfın aşırı doldurulması gözü yorabilir, sınıfı dağınık ve oldukça kalabalık gösterebilir. Öğretmenlerin bu konudaki aşırılıklarının öğrencilerde ilgisizlik doğurabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Dil öğretiminde sözlük kullanımı. Dil öğretim ve öğrenim sürecinin çok eskiden beri olmazsa olmaz materyallerinden biri de sözlüktür. Yaman'a göre (2010: 738) öğrencilere sözlük kullandırmak, onların araştırdıkları sözcüğün farklı özelliklerini sözlük yardımıyla keşfetmek ve bunlar üzerinde düşünmelerini sağlamaktır. Türkçe öğretiminde sınırlı sayıda araç-gereç bulunmasından yakınmakta olan Ünlü'ye göre (2011: 113), Türkçe öğretiminde kullanılması gereken materyaller arasında en çok göze çarpan eksiklik, kullanışlı bir sözlüğün olmayışıdır. Kelimenin telaffuz şeklinin ve geniş anlamının verildiği, verilen anlamın örnek bir cümle ile daha da anlaşılır kılındığı, sonrasında ise anlamın en az bir deyim ve atasözü ile örneklendirildiği sözlükler çok faydalı olabilir.

Göçer'e göre (2009: 1037) öğrenciler derste bilmedikleri bir kelimeyle karşılaştıklarında sözlük kullanımına dair şu sıra takip edilmeli; a) Öğretmen öncelikle bazı sorular sorarak söz konusu kelimenin anlamını içinde bulunduğu cümleden bağlam yoluyla buldurmaya çalışır; b) Bağlam ilişkisinden yola çıkarak ipuçları verir; c) Öğrenciler, ilk iki yöntemle kelimenin anlamını çıkaramazsa öğretmen sözlüğe bakmalarına izin verir.

Sözlük öğrencilerin gözlem, inceleme, karşılaştırma, kontrol etme, düzeltme yapmalarını sağlar (Yaman, 2010: 738).

Doksanlı yıllardan itibaren, özellikle de zaman kaybını önlemek için elektronik sözlük kullanımı yaygınlaşsa da 2007 yılından sonra akıllı telefonların yaygınlaşması ile internetten telefonlara sözlük indirip kullanılmaya başlansa da kâğıda basılmış kalın sözlükler hâlâ varlıklarını sürdürmekte fakat öğrenciler tarafından eskisi kadar kullanılmamaktadır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde (interaktif) etkileşimli CD kullanımı. Bilginin sunumu dinletilmek, izletilmek ve uygulanılmak suretiyle çoklu ortamlarda; ses, animasyon, etkileşim, video ve benzeri öğeler kullanılarak yapılmalıdır (Aslan, Maden ve Durukan, 2010: 67). Etkileşimli CD, yabancılara yönelik Türkçe öğretiminde son yıllarda kullanılmaya başlanan, çoklu ortam aktiviteleri yapmaya elverişli, oldukça faydalı ve dil öğretimini kolaylaştırıcı bir materyaldir. Bu çalışma hazırlanırken yapılan araştırmada belli başlı diğer dillerin öğretim yöntemleri arasında böyle bir yöntemle rastlanamamıştır. “İngilizce ya da Fransızca kitapların etkileşimli CD’leri var mı?” şeklindeki soruya, genel itibariyle cevap olarak, kitapların kapaklarına yapıştırılmış olan dinleme CD’leri verilmiştir.

Etkileşimli CD’lerin içerikleri, sınıfta monte edilmiş ya da taşınabilir bir projektör (sinevizyon) ve bir bilgisayar yardımıyla, varsa sinevizyon perdesine yoksa tahtaya ya da duvara yansıtılabilir.

Etkileşimli CD, aslında kitabın interaktif hâlinde başka bir şey değildir. Yani kitaptaki etkinliklerin hareketli, canlı hali diyebiliriz. Elbette bu hareketliliği bütün aktivitelere yansıtmak şimdilik mümkün olmamış fakat çok da uzak olmayan bir gelecekte bunu gerçekleştirmek de mümkün gibi görünmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sırasında kullanılmaya üzere etkileşimli CD’yi tasarlayan ve ilk olarak Lale Türkçe Öğretimi Seti’nde kullanılmaya başlayan Dilset Yayınları’na ek olarak Uluslararası Anadolu Türkçe Öğretimi Seti’nin geçtiğimiz yıl yayınlamaya başladığı Anadolu Türkçe Öğretimi Seti’nde etkileşimli CD’yi biraz daha geliştirdiği anlaşılmaktadır.

Öğretmenler açısından oldukça kullanışlı, öğrenciler içinse son derece öğretici bir materyal olan etkileşimli CD, öğrencilerin de ilgisini çekmektedir. Etkileşimli CD’nin basit bir kurulum aşaması bulunmaktadır. Lale Türkçe Öğretimi Seti’nin sadece ders kitabının

etkileşimli CD'si vardır. Fakat Anadolu Türkçe Öğretim Seti'nin hem ders kitabının hem de çalışma kitabının etkileşimli CD'si hazırlanmıştır.

Resim 1.5: Anadolu Türkçe Öğretim Seti – Birinci kitabın etkileşimli CD'sinin 8. ve 9. sayfaları (Öztürk ve diğerleri,2013: 8-9).

Yukarıda, bilgisayar ekranının fotoğrafı çekilerek Anadolu Türkçe Öğretim Seti'nin ilk kitabının (A1 Seviyesi) 8. ve 9. sayfaları alıntılanmıştır. Fotoğrafta görüldüğü üzere sayfaların her iki yanında da tıklanabilecek özellikte kırmızı butonlar bulunmaktadır. Bu butonlara tıkladığında butonun hemen yanındaki kitap aktivitesi aktif hâle gelmekte; kimi aktivitenin ses dosyası açılmakta, kimisinin boşlukları doldurma aktivitesinde olduğu gibi, ekran perdesi belirlemektedir. Yukarıdaki resimde görüldüğü gibi (ekranın) sağ(ın)da üzerinde çeşitli işaret ve butonların bulunduğu bir sütun yer almaktadır. Söz konusu sütun kullanılarak sayfalar arası geçiş yapılabilmekte, yazılar ve aktiviteler büyütülüp küçültülebilmekte, bazı aktiviteler için ekrana perde indirilebilmektedir. Bu ve buna benzer aktiviteleri yapmak için bu sütunu kullanmak şart değildir. Örneğin sınıfta elektronik tahta var ve dersler onunla işleniyorsa öğretmen, bahsi geçen işlemleri sadece elektronik kalemle değil parmağıyla da

yapabilmektedir. Şunu da belirtmek gerekir ki bahsi geçen sütun, sabit değildir. Ekranın istenilen köşesine (fare ile, elektronik tahta varsa parmakla ya da elektronik tahta kalem ile) sürüklenebilir.

Resim 1.6: Anadolu Türkçe Öğretim Seti – Birinci kitabın etkileşimli CD’sinin 8. ve 9. sayfaları Bir önceki resimde, alfabenin hemen solundaki kırmızı butona tıklandığında hemen üstteki ekran belirlemektedir (Öztürk ve diğerleri, 2013: 8-9).

Hemen üstte yer alan resimde görüldüğü önceki resimde, alfabenin hemen solunda yer alan butona tıklandığında alfabe ön plana çıkıyor, ekranın kalan kısımları buğulanıyor, sağdaki sütunda ise bir hoparlör beliriyor. Hoparlör işaretine tıklandığında alfabe ölçülü bir hız ve sesle seslendiriliyor.

1. Aşağıdaki diyalogu dinleyiniz ve boşlukları doldurunuz. ▶ 1.3

A: Merhaba.
B: **Merhaba**.....

A: Benim .....**adım**..... Kemal.
Sizin .....**adınız**..... ne?

B: ..... adım Mustafa.
A: Memnun oldum.
B: .....

1. Aşağıdaki diyalogu dinleyiniz ve boşlukları doldurunuz. ▶ 1.3

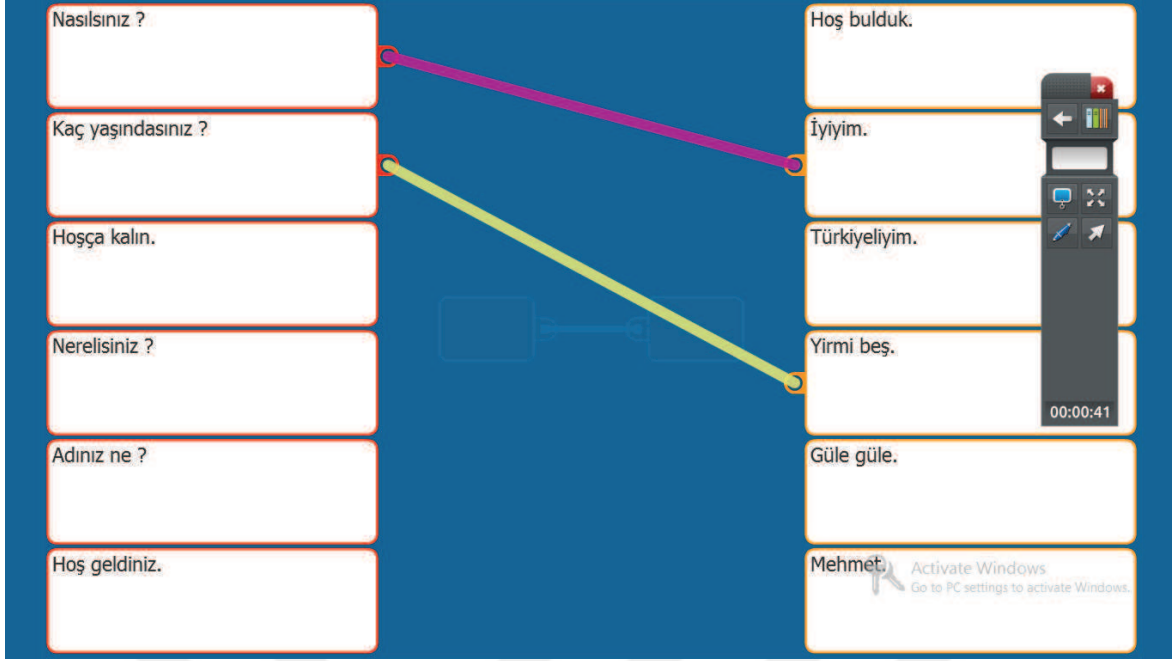
A: Merhaba.
B: .....

A: Benim ..... Kemal.
Sizin ..... ne?

B: ..... adım Mustafa.
A: Memnun oldum.
B: .....

Resim 1.7: Anadolu Türkçe Öğretim Seti – Birinci kitabın etkileşimli CD’sinin 13. sayfasında yer alan boşluk doldurma aktivitesi (Öztürk ve diğerleri, 2013: 13).

Hemen yukarıdaki resimde görüldüğü gibi aynı aktivite iki farklı bölümde yan yana verilmiştir. Arada ise yukarıdan aşağıya çekilebilir bir kırmızı bir buton bulunmaktadır. Kırmızı butonu aşağı çektikçe boşluklar dolmakta, eksik yazılar belirlemektedir. Kırmızı buton bir nevi perde işlevi görmektedir. Aktivitenin iki bölüm şeklinde görülmesi perdeyi indirdikten sonra aktivitenin eski hâlini göstermesi açısından faydalıdır. Sağdaki sütunda ise aktivite üzerinde kullanılacak uygulamalar mevcuttur. Sütunun alt bölümünde ise aktivitenin öğrenciler tarafından ne kadarlık bir zaman diliminde bitirildiğini gösteren bir zaman sayacı bulunmaktadır. Renk, harflerin kalınlık incelik durumu vb. uygulamalar da bu sütun aracılığı ile yönetilmektedir.

Resim 1.8: Anadolu Türkçe Öğretim Seti – Birinci kitabın etkileşimli CD’sinin 21. sayfasında yer alan uygun kelimeleri birbirleriyle eşleştirme aktivitesi (Öztürk ve diğerleri, 2013: 21).

Uygun kelimeleri birbiriyle eşleştirme aktivitesi yabancı dil öğretim kitaplarında çok sık geçen bir aktivitedir. Anadolu kitaplarında bu aktivite hem daha kullanışlı ve öğretici hâle getirilmiş hem de daha şık bir şekilde yeniden tasarlanmıştır. Eşleştirmede karışıklığı önlemek için farklı renklere çizgiler kullanılmıştır. Farklı renklere tasarlanmış olan kelimeler arası çizgiler, eşleştirme yapılırken yanlış bir kelimeye bağlandığında yanlış yapıldığına dair uyarıcı bir ses duyulmaktadır. Kelimeler doğru bir şekilde eşleştirildiğinde ise “doğru” yapıldığına dair uyarıcı bir ses duyulmaktadır. Aktivite doğru bir şekilde tamamlandığında tahtada “Tebrikler” yazısı şık bir şekilde ve müzik eşliğinde belirmektedir.

Teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmekte olduğu günümüzde tasarım başlı başına bir olgu ve ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Bu anlamda Türkçe öğretiminde kullanılacak materyallerin tasarımına dikkat edilmesi ve bunun üzerinde kafa yorulması şüphesiz hem öğretim açısından hem de profesyonellik açısından olumlu sonuçlar doğuracaktır.

YAZMA
Aşağıdaki soruları resme göre cevaplayınız.

1. A: Bu ne?
B: .....

2. A: Şu ne?
B: Şu, telefon.

3. A: O ne?
B: .....

4. A: Bunlar ne?
B: .....

5. A: Şunlar ne?
B: .....

6. A: Onlar ne?
B: .....

Activate Windows
Go to PC settings to activate Windows.

00:00:35

Resim 1.9: Anadolu Türkçe Öğretim Seti – Birinci kitabın etkileşimli CD’sinin 26. sayfasında yer alan yazma aktivitesi (Uluslararası Anadoludkm Yayınları, 2013). Resimde görülen büyüteç hareket ettirilebilir bir araçtır. Aktivite içerisinde, ekranda görülen büyüteç, boş satırların üzerine getirildiğinde sorunun cevabı belirlemektedir (Öztürk ve diğerleri, 2013: 26).

KELİMELER [Kişisel Eşyalar]

Dinleyiniz ve tekrar ediniz. 2.4

1. tarak
2. anahtar
3. cep telefonu
4. gazete
5. cüzdan
6. para
7. parfüm
8. çanta
9. gözlük
10. fotoğraf makinesi

Bu Fotoğraf Makinesi mi?

1. Bu Fotoğraf Makinesi mi?

2. Bu Fotoğraf Makinesi mi?

3. Bu Fotoğraf Makinesi mi?

4. Bu Fotoğraf Makinesi mi?

5. Bu Fotoğraf Makinesi mi?

6. Bu Fotoğraf Makinesi mi?

7. Bu Fotoğraf Makinesi mi?

8. Bu Fotoğraf Makinesi mi?

9. Bu Fotoğraf Makinesi mi?

10. Bu Fotoğraf Makinesi mi?

Activate Windows
Go to PC settings to activate Windows.

Resim 1.10: Eşyaları öğretirken resimlere ihtiyaç duyulur. Böylelikle öğretilen kelimelerin hafızada kalıcılığı arttırılmaya çalışılır. Anadolu Türkçe Öğretim Seti etkileşimli CD'sinde yer alan yukarıdaki resim söz konusu aktivite için hazırlanmış oldukça faydalı bir aktivitedir (Öztürk ve diğerleri, 2013: 27).

Anadolu Yabancı Dil Türkçe Öğretim Seti, bir kısmı yukarıda verilen zengin içerikte aktivitelerden oluşmaktadır. Daha önce de söylendiği gibi etkileşimli CD aslında kitabın her anlamda aynısı, tahtaya veya ekrana yansıtılmış hâlidir. Fakat bu, kitabın taranmış hâli değildir. Belki şöyle düşünülebilir: Taranan kitabın yan kısımlarına gelişen teknolojiyle bağlı olarak, kitapta yer alan aktiviteleri hareketli bir biçime sokan butonlar eklenmiştir.

Anadolu Yabancı Dil Türkçe Öğretimi Seti'nin çalışma kitabının da etkileşimli CD'si vardır. Teknolojinin verimli bir şekilde kullanıldığı bu tür çalışmaların yabancılara yönelik Türkçe öğretimine ciddi katkıları olacaktır.

Yabancılara yönelik Türkçe öğretiminde video ve slayt kullanımı. Videoların hem görsel hem de işitsel duylara seslenmesi sebebiyle Türkçe öğretiminde kullanılması faydalıdır. Türkçe öğretiminde kullanılacak videolar;

- a. Öğrencilerin kişisel bilgisayarlarına indirip sık sık izleyebileceği özellikte olmalıdır.
- b. Söz konusu videoların altyazıları olmalı, yoksa eklemeye çalışılmalıdır.
- c. Dil öğretimi bir kültür aktarımı sürecidir ve videolar bunun için oldukça kullanışlı birer araçtır; bu sebeple videoların seçimine dikkat edilmelidir.
- d. Videoların süreleri beş-on dakika arası olmalı, böylelikle derste herhangi bir kopukluğun oluşması engellenmelidir (Büyükaslan, 2007: 10-11).

İnternette yapılacak küçük bir araştırma ile derste kullanılacak çok sayıda video bulunabilir. Youtube ve benzeri arama motorlarında yer alan videoların çoğunda dil seçeneği

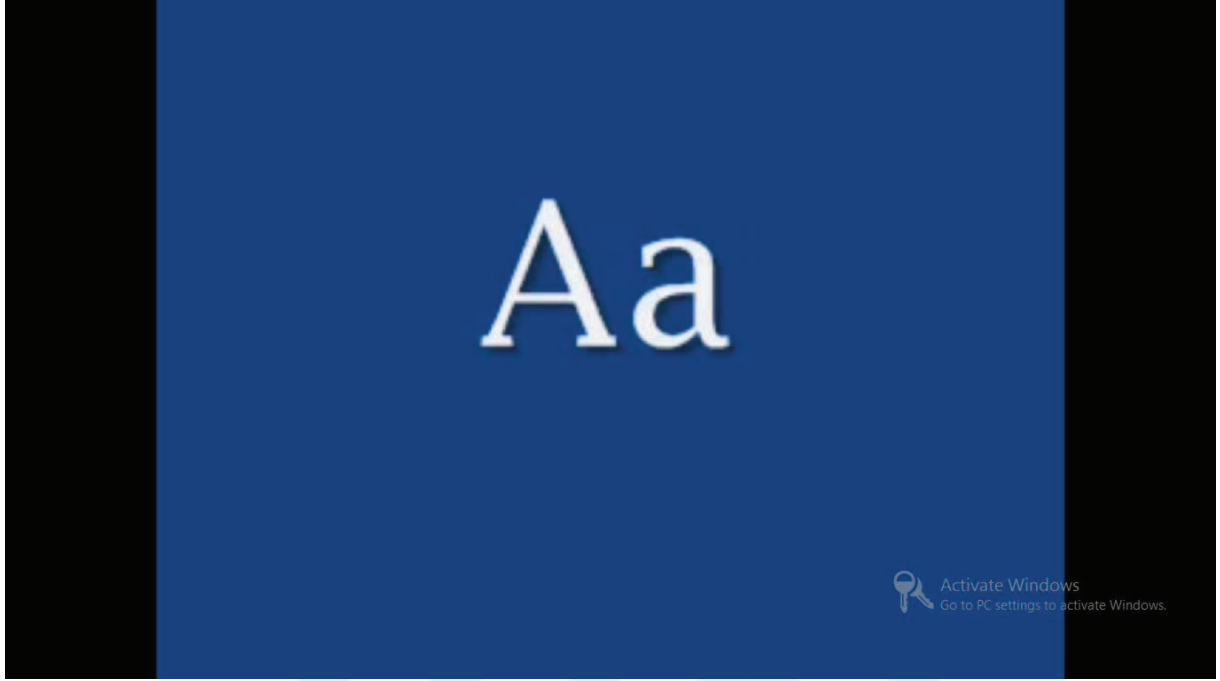
de bulunmaktadır. Videoya ait bu özelliğin açılması hâlinde ekranın alt kısmında altyazı görülecektir.

İleri seviyedeki öğrenciler için Euronews haber sitesinin bir özelliği kullanılabilir; söz konusu haber sitesinde yer alan haberlerin neredeyse tamamı hem videolu hem de yazılı haberlerden oluşmaktadır ve haber videosunda söylenenlerin hepsi yazılı kısım ile aynıdır. Adı geçen haber sitesinin dillerinden birisi de Türkçedir. Dolayısıyla, öncelikle siteye girilip sitenin dili Türkçe seçilmek suretiyle değiştirilir, sonrasında bir haber açılır ve bir yandan videonun sesi dinlenir diğer yandan yazılı bölümdeki satırlar takip edilip haberin konusu anlaşılmaya çalışılır. Bu aktivitenin tekrarı oldukça faydalı olmaktadır. İnternet ortamında yabancılara yönelik Türkçe öğretiminde kullanılacak buna benzer birçok site vardır.

Video ile yabancılara Türkçe öğretimi. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sırasında ilk öğretilen konuların başında alfabe gelmektedir. Alfabe öğretimi harflerin standart bir ses tonuyla okunması şeklinde olmamalıdır. Bunun yerine canlı bir sunum ve ses tonuyla alfabe öğretimi yapılması yerinde olacaktır. Öğretmen öğrencilere yüzü dönük olarak harfleri okumalı ve harfleri nasıl çıkardığını göstermelidir. Buna ek olarak internet ortamında bulunan videolardan faydalanabilir veya öğretmenin kendisi bir video hazırlayabilir. Günümüz teknoloji imkânlarında bu, son derece kolaydır. Örneğin hemen hemen herkeste bulunan akıllı telefonlar, video hazırlama amacıyla kullanılabilir.

Dünya dillerinde sesler ortak olup dilleri birbirinden farklı kılan sesler değil seslerin meydana getirdiği anlamlı yapılardır (Şengül, 2014: 327). Buradan bütün dillerde aynı seslerin olduğu sonucuna varılmamalı. Aksine bunlar birbirinden farklıdır. Bu farklılıkların öğrenciler tarafından kolayca öğrenilmesini sağlamak için görsel ve işitsel materyallerden faydalanılmalıdır. Aşağıda, Türkçe öğrenmeye başlayan yabancı öğrenciler için hazırlanmış,

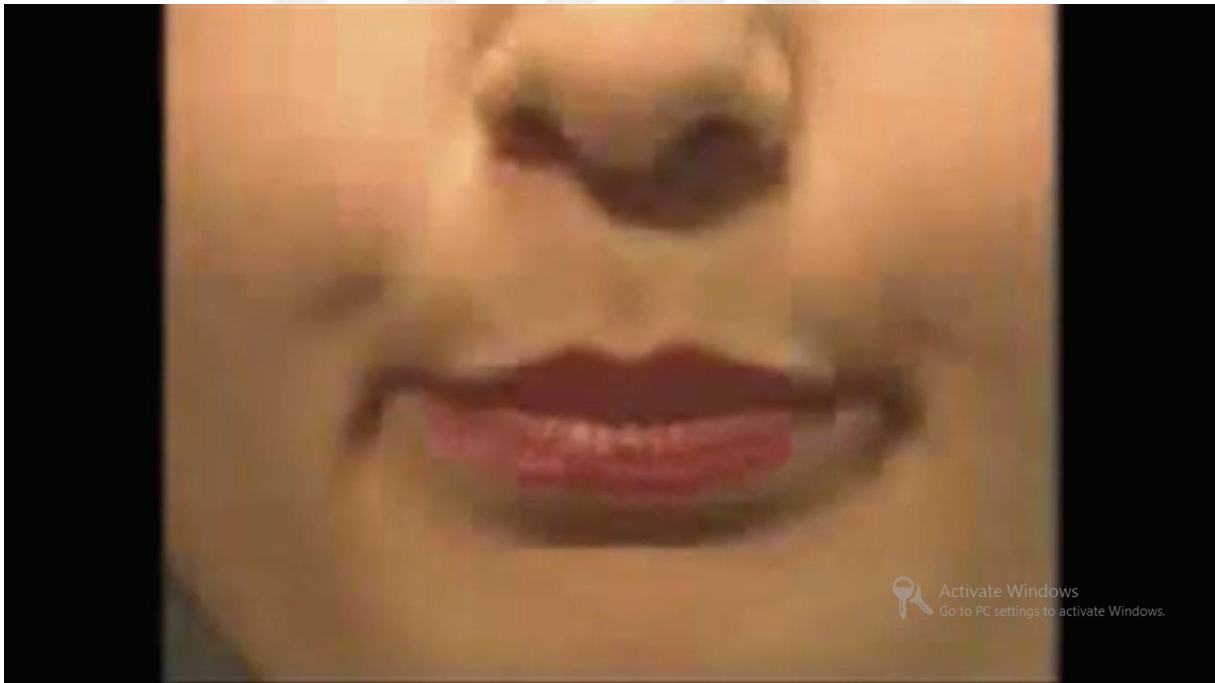
içerik olarak da önce harflerin gösterildiği sonrasında üç defa her harfin tekrar edildiği videodan ekranın fotoğrafını çekerek elde edilen dört fotoğraf bulunmaktadır.

Resim 1.11: Videoda önce harfler ekranda belirtekte sonrasında ise sadece dudakları görünen bir şahıs harflerin ağızdan nasıl çıktığını her harfi üç defa tekrar etmek suretiyle göstermektedir.

Resim 1.12: “a” harfi okunurken...

Resim 1.13: “b” harfi okunurken...

Resim 1.14: “c” harfi okunurken...

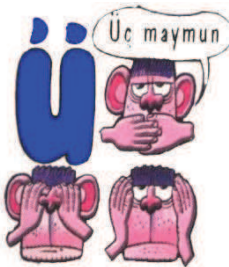
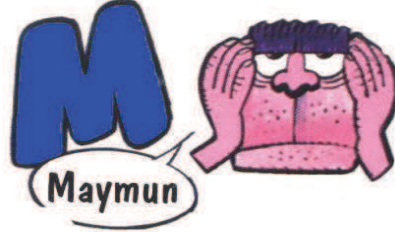
Öğretmen bu videonun benzerini kendi sesi ve görüntüsü ile hazırlarsa video öğrenciler arasında daha etkili olabilir. Yukarıda da ifade edildiği gibi burada asıl amaç harflerin ağızdan çıkış şeklini ve telaffuzunu öğrencilere göstermektir. Özellikle de Latin alfabesi kullanmayan ülkelerden gelen ya da söz konusu ülkelerdeki Türkçe kurslarına giderek Türkçe öğrenmeye çalışan öğrenciler harflerin yazım ve telaffuzunda zorlanmaktadır. Örneğin Arap ülkelerinden gelen öğrenciler kelimeyi yazarken bazen büyük bazen de küçük harf kullanmakta, cümleye küçük harfle başlayabilmektedir. Videoda hem büyük hem de küçük harflerin görüntüsü yer almaktadır. Bu da öğrencilerin sözünü ettiğimiz yanlışını giderme adına faydalıdır.

Slaytlarla yabancılara Türkçe öğretimi. Öğretimi kolaylaştıran yöntemlerden biri de derslerde slayt kullanımınıdır. Slaytlar görsel olmaları sebebiyle öğrencileri dikkatlerini çeker, derse odaklanmalarını ve dersi anlamalarını kolaylaştırır.

Aşağıda, alfabenin sunum (power point sunusu) olarak hazırlanmış şekli yer almaktadır. Görüleceği üzere harflerin kullanılmasını ve okunuşunu göstermek amacıyla her harfe karşı söz konusu harfle başlayan birer hayvan ve bu hayvanın resmi yer almaktadır. Öğretmen sunumda yer alan harfleri ve o harfle başlayan hayvanın ismini tek tek okuyarak öğrencilerin dinleme-anlama becerisini geliştirmeye çalışır. Hayvanların resimlerinin (sevimli bir şekilde) sunumda kullanılması görsellikten yola çıkarak verilmeye çalışılan bilgilerin uzun süre hafızalarda tutulmasını sağlamaya yöneliktir. Ayrıca bu aktivite sayesinde öğrencilere hayvanlar da öğretilmiş olur.

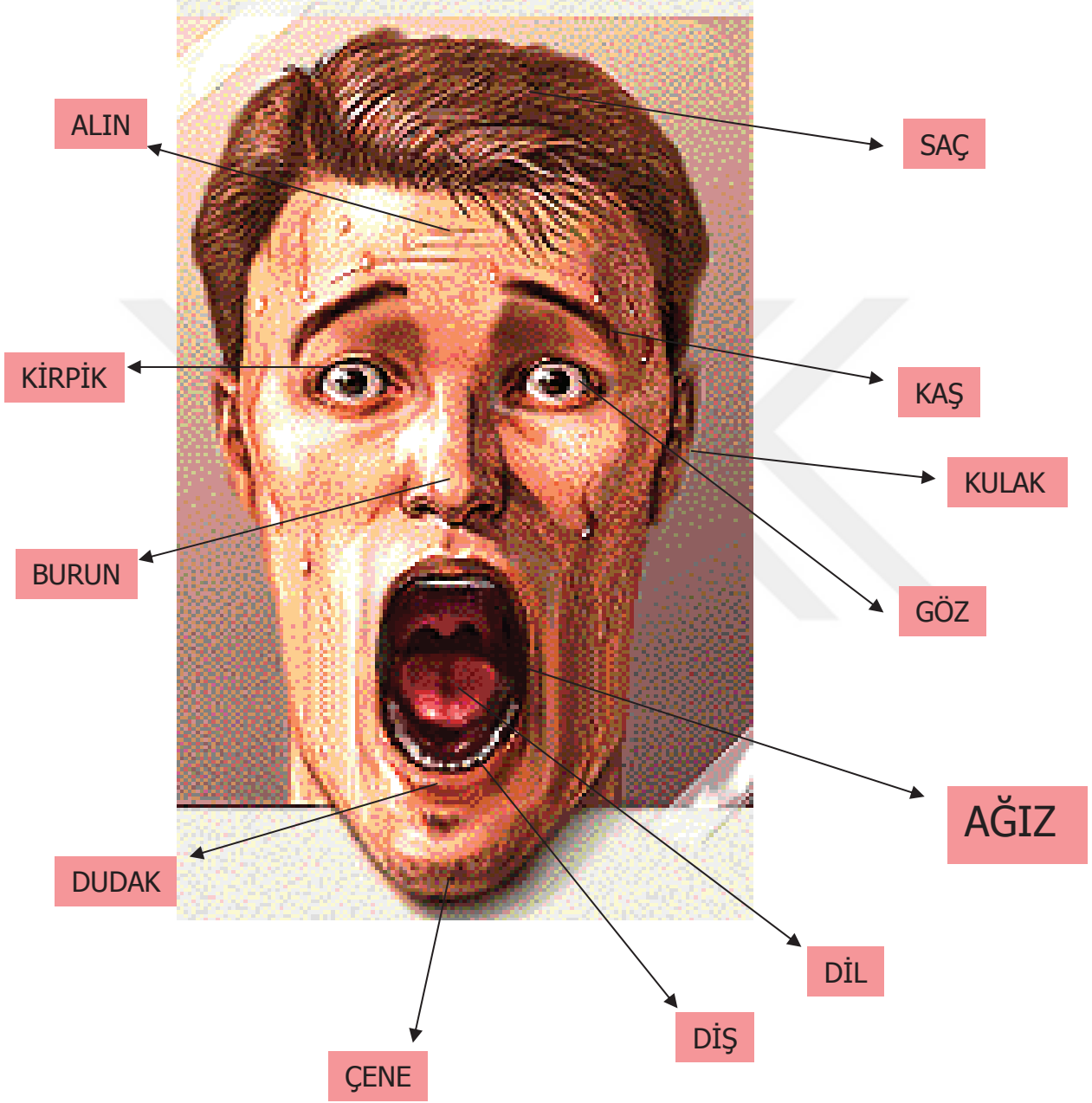

Yabancılara Türkçe öğretiminde özellikle de akılda kalıcılığı sağlamak adına, anlatılacak her konuda (power point) sunumlar(ın)dan yararlanılabilir.

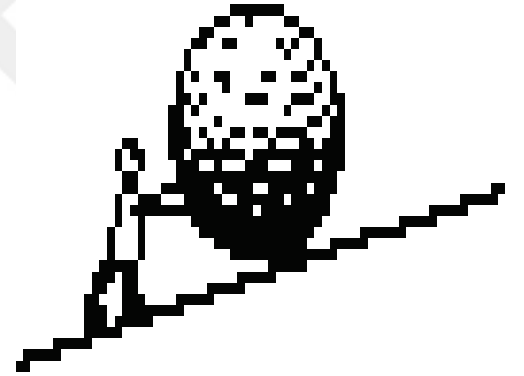
Aşağıda, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılacak birkaç slayt örneği verilmiştir:

BAŞ

Resim 1.15: “Vücudumuz” konusu anlatıldığında yukarıda görüldüğü gibi bir slayt hazırlanabilir. Görsellik öğrencileri derse daha çok bağlayacak, öğretimde kullanılan yöntem ve materyal çeşitliliği öğrencilerin anlamasını kolaylaştıracaktır. Öğretmen, her konuyu hazırladığı bir sunum ile anlatırsa hem işini kolaylaştırır hem de öğrencilerin dikkatini çekmeyi başarır. Çünkü öğrenciler genellikle görsel materyallere ilgi göstermektedir.

Zıt Anlamlar

Hafif

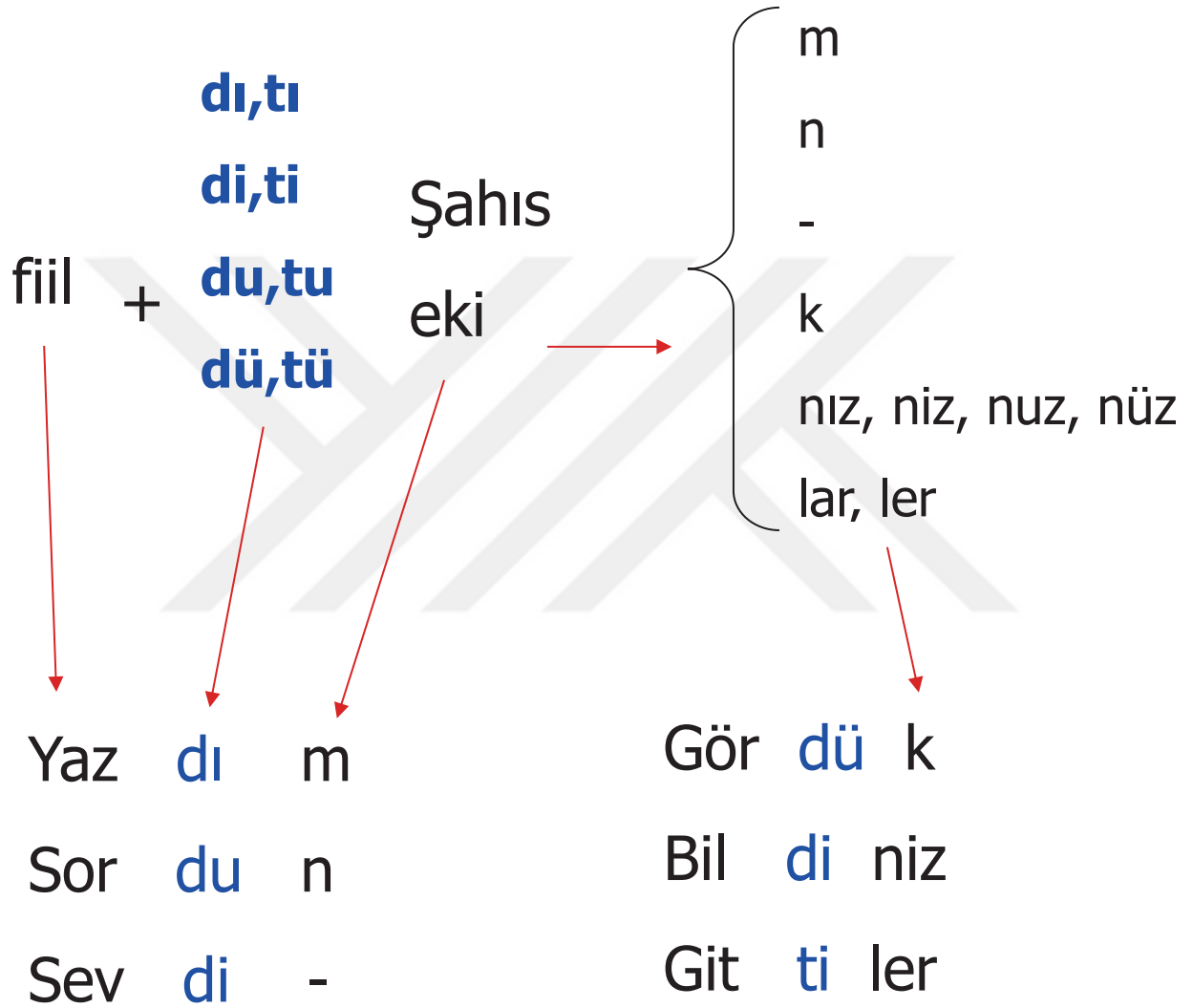
Ağır

Resim 1.16: “Zıt kavramlar” öğrencilere hazırlanan sunumlar yardımıyla kolayca öğretilir.

Yabancılara yönelik bütün Türkçe derslerinde slayt hazırlanabilir ve hazırlanan slaytlardan faydalanılabilir. Elbette dil bilgisi konuları da slayt hazırlanarak anlatılabilir. Böylece yabancı öğrencilerin dil öğrenirken en çok zorlandıkları konular olan dil bilgisi konularının daha kolay ve daha iyi anlaşılması sağlanabilir. Slayt hazırlanırken tasarıma da dikkat edilmelidir. Slayt geçişleri arasına birtakım uyarıcı sesler ya da kesitli müzikler konulabilir.

Bilinen Geçmiş Zaman

Yukarıda görüldüğü gibi “Bilinen Geçmiş Zaman”ın öğretimi için hazırlanan sunumda renk çeşitliliğinden, işaretlerden yararlanılmıştır. Bu çalışmaya yansıtılmak mümkün olmadıysa da yukarıdaki slaytta uyarıcı olması ve dikkatlerin derse yoğunlaşması amacıyla çeşitli seslerden ve müziklerden yararlanılmıştır.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dikte Yöntemi

İnsan, doğduğu andan itibaren kendini belli seslerin arasında, bir pasif dinleme ortamında bulur. Pasif dinlemenin sonucu olarak kulak doygunluğu meydana gelir. Kulakta oluşan bu yoğunluk ve doygunluk dile yansırken kişi basit kelimeler telaffuz etmeye başlar. En nihayetinde kulaktan dile doğru gelişen bu aktarım konuşmayı doğurur. Buna karşın okuma ve yazma becerileri genellikle eğitim-öğretim kurumlarında elde edilebilmektedir (Okur vd., 2013: 297-319). Türkiye’de yaşayan ortalama bir ailenin küçük çocuğu, bir kelimeyi yanlış telaffuz ettiğinde ya da kelimeyi tamamen yanlış bir şekilde kullandığında aile bundan hoşnut olmakta, bu durum aile bireylerini güldürmektedir. Fakat aynı çocuk bir yazım yanlışı yaptığında neredeyse bütün aile bireyleri bu yanlışı düzeltmeye çalışır. Bu çoğu zaman çocuklarda yazının zor olduğuna ilişkin bir his ve yazıya karşı bir soğukluk oluşmasına sebebiyet verir. Anadilde bile hâl böyleyken Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için durum daha zordur. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmeye çalışan, özellikle de Latin alfabesi kullanmayan ülkelerden gelen öğrencilerin yazma becerisi diğerlerine oranla daha geç gelişmektedir. Öğretmen, bu sorunu aşmaya yönelik öğrencilerine bol bol aktivite yaptırmalıdır. Öğrencilere kompozisyon yazdırmaya çalışmak onların sıkılmalarına sebep olabilir, bu sebeple öğrencilere aktivite yoluyla yazma fırsat ve imkânları sunmak gerekmektedir (Göçer, 2010: 179). Başta yazma ve dinleme olmak üzere neredeyse bütün dil becerilerine hitap eden aktivitelerden biri de “dikte”dir.

Tunçel (2013: 732) kompozisyon çalışmalarını, gerek anadili eğitiminde gerek yabancı dil eğitiminde yazma becerisini geliştirme açısından en etkili yol olarak göstermektedir. Dikte de bir kompozisyon çalışmasıdır. Türkçe için öyle olmasa bile, belli başlı diğer dillerin öğretiminde eskiden beri kullanılan yöntemlerden biri olan dikte yöntemi hakkında, yerli kaynaklarda ne yazık ki yeterli bilgi bulunmamaktadır.

Türk Dil Kurumu'na göre dikte, “Bir başkasına o anda söyleyerek yazdırma” anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu, 2015). Bu tanımdan yola çıkılarak diktenin dinleme, anlama ve yazma becerisini geliştirmede kullanılabileceği söylenebilir.

Frodesen (2001), diktenin yazılı dil bilgisi hatalarının giderilmesi için faydalanılabilecek bir yöntem olduğunu; Oller (1979), birden çok becerinin kullanılmasını gerektirdiği için diktenin birleştirici bir test çeşidi olduğunu; Montalvan (1990), diktenin dört temel beceriye (dinleme, okuma, konuşma, yazma) hitap eden ve uygulandığında öğrencilerin kavrayışını geliştiren bir yöntem olduğunu ifade etmiştir (Bozkurt ve diğerleri, 2014: 161).

Dikte şu şekilde uygulanmalıdır: Öğretmen öncelikle öğrencilerinin seviyelerine uygun bir metin seçer. Metin seçimi konusunda yabancılara yönelik hazırlanmış Türkçe öğretim kitaplarından faydalanılabilir. Özellikle de çalışma kitaplarında dikteye uygun metinlere sıkça rastlanmaktadır. Öğretmen metni seçtikten sonra sınıfta yapılacak aktivite ve bu aktivitede kullanılacak metinle ilgili kısa bir bilgi verir. Seçilen metinde, öğrencilerin seviyelerine uygun olmayan bir kelime ya da isim (yer isimleri, şahıs isimleri,...) varsa bunu tahtaya yazar. Daha sonra öğretmen, seçtiği metni normal bir hızla okumaya başlar. Bu esnada öğrenciler sadece dinlemelidir. İlk okuma bittikten sonra öğretmen öğrencilere metni tekrar normal bir hızla okuyacağını ve kendilerinin yazabileceklerini söyler. Fakat öğretmen, şu uyarılarda bulunmayı unutmamalıdır: “Metin üç defa okunacaktır. İlk okumada sadece dinleyiniz, ikinci okumada birer satır aralıklar bırakarak yazmaya başlayınız, üçüncü okumada da önceki okumadan kalan ve yetiştiremediğiniz boşlukları doldurmaya çalışınız. Yetiştiremediğiniz kelime olursa lütfen sormayınız, üçüncü okumada tamamlayabilirsiniz!” Öğretmen yaptığı bu uyarıların ardından hemen üstte açıklandığı gibi sırasıyla dikteyi uygular. Aktivitenin uygulandığı sırada birer satır boşluk bırakılması önemlidir. Çünkü düzeltmeler boş bırakılan satırlara yapılacaktır. Metni üç defa okuduktan sonra öğretmen kâğıtları toplayıp düzeltmeleri farklı renkte bir kalem kullanarak kendisi yapabilir. Ya da

öğrencilerin, kâğıtlarını birbirleriyle değiştirmelerini söyleyerek her birinin kâğıdını bir başka öğrenciye kontrol ettirir. Öğrencilere farklı renkte bir kalemle düzeltme yapmaları gerektiği öğretmen tarafından hatırlatılır.

Dikte yöntemi, yazma becerisinin geliştirilmesi adına son derece önemlidir. Çakır (2010: 167) yazma becerisinin amaçlarına yönelik şu maddeleri sıralar:

- a) Yaptırılacak yazma aktivitelerinin sonuçlarından hareketle öğrenme süreci kontrol edilebilir.
- b) Öğrencilerin hedef dildeki seviyeleri konuşma ve özellikle de yazma becerilerini kullanabilme yeterliliklerine bakılarak daha sağlıklı bir şekilde ölçülebilir. Diğer iki beceri, okuma ve dinleme, bir öğrencinin dil seviyesinin belirlenmesinde yeterli olmayacaktır.
- c) Öğrencilere öğretilen hedef dildeki kelimeler, yazım ve dil bilgisi kuralları, yapılar pekiştirilir.
- d) Yapılacak aktivitelerin neticesinde öğrencilerin dil yanlışları görülebilir.
- e) İmla ve noktalama öğretilmiş ve aktivitelerle pekiştirilmiş olur.
- f) Öğrencilerin yaratıcı ve özgün düşünceleri sağlanabilir.
- g) Elde edilen bilgiler, yazma aktiviteleri sayesinde kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe taşınabilir ve böylece bilgilerin daha kalıcı olmaları sağlanabilir.

Yabancı dil öğrenmeye çalışan öğrencilerin hedef dilde yazma yeterliliği elde edemeden söz konusu dilde tam olarak okur-yazar sayılamayacaklarını düşünen Hughey (1983; akt. Tok, 2013: 251), ikinci dilde yazmanın faydalarını şöyle sıralar:

- a) Yazma çevremizle iletişimi sağlamanın önemli yollarından biridir.
- b) Yazma eleştirel düşüncenin kapılarını aralar, bu yeteneği geliştirir.
- c) Problem çözme yeterliliği kazandırır.

d) Yazma ile kişi kendini yenileyebilir.

Yukarıdaki bilgilerin ışığında düşünülürse, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yazma becerisini geliştirecek dikte ve benzeri birçok aktiviteye yer verilmesi gerekliliği anlaşılacaktır.

Dikteden sadece öğretmen tarafından seçilmiş bir metnin öğrencilere dikte ettirilmesi anlaşılmalıdır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılabilecek birkaç dikte çeşidi bulunmaktadır. Örneğin seçilen bir şarkının bazı kelimeleri, öğretilmek istenen konu doğrultusunda çıkartılıp bir kâğıda basılır. Bu, fotokopi ile çoğaltılıp öğrencilere dağıtılır. Kısa bir bilgi verildikten sonra şarkı dinletilmek suretiyle boşlukların öğrenciler tarafından doldurulması istenir. Ya da öğretmen sınıfa bir hikâyeye okumaya başlar. Hikâyenin yarısına geldiğinde öğretmen durur ve hikâyenin kalanının öğrenciler tarafından tamamlanmasını ister. Yukarıda bahsi geçen her iki aktivite de diktenin dil öğretiminde kullanılmasına dair birer örnektir.

Şarkıların dikte edilmesi yoluyla yabancılara Türkçe öğretimi. Bazı insanlar, müzik zekâsına sahiptir. Söz konusu zekâ türüne sahip olan insanlar, oldukça farklı sesleri hızlı bir şekilde tanımakta zorlanmazlar, ritimsel düşünürler, yeni ritim ve sesler üretebilirler; buna bağlı olarak da müzik zekâsına sahip insanlar, öğrenmekte oldukları dilin telaffuzunu yakalayabilirler, bu yolla öğrendikleri kelimeleri kullanmakta zorlanmazlar (Özden, 2002; akt. Uçgun, 2006: 231).

Şarkılarla dikte yapma aktivitesi için gerekli olan tek şey anlatılacak konuya dair bir şarkının araştırılıp bulunması ve derste kullanılabilir şekle sokulmasıdır. Örneğin; “-madan / -meden” zarf-fiil eki anlatılacaksa buna uygun bir şarkı araştırılıp bulunur. Kazım Koyuncu'nun “İşte Gidiyorum” adlı şarkısı “-madan / -meden” zarf-fiil ekini anlatmak için oldukça uygun bir şarkıdır. Hatta bu şarkı ile Şimdiki Zaman ve Görülen Geçmiş Zaman

konuları da tekrar edilebilir. Öğretmen tekrar anlatmak ya da pratik yaptırmak istediği konulara göre şarkıyı hazırlayabilir. Bu aktivite sayesinde öğrenciler bir de Türkçe şarkı öğrenmiş olurlar. Müzik, kültürün en temel öğelerinden biridir. Öğrenciler böylelikle Türk kültürüne aşina olurlar.

Kazım Koyuncu'ya ait olan "İşte Gidiyorum" adlı şarkının sözleri şu şekildedir:

İşte gidiyorum
Bir şey demedem
Arkamı dönmeden
Şikâyet etmeden
Hiçbir şey almadan
Bir şey vermeden
Yol ayrılmış, görmeden gidiyorum
Ne küslük var ne pişmanlık kalbimde
Yürüyorum sanki senin yanında
Sesin uzaklaşır her bir adımda
Ayak izim kalmadan gidiyorum
Gerdiğin tel kalbimde kırılmadı
Gönül kuşu şarkıdan yorulmadı
Bana kimse sen gibi sarılmadı
Işığımız sönmeden gidiyorum

Şarkıda altı çizili kelimeler (tekrar edilmek istenen konulara göre) metinden çıkarılır, şarkı aşağıda olduğu gibi hazırlanır.

İşte gidiyorum
 Bir şey .....
 Arkamı .....
 Şikâyet .....
 Hiçbir şey .....
 Bir şey .....
 Yol ayrılmış, görmeden .....
 Ne küslük var ne pişmanlık .....
 Yürüyorum sanki senin yanında
 Sesin uzaklaşır her bir adımda
 Ayak izim ..... gidiyorum
 Gerdiğin tel kalbimde .....
 Gönül kuşu şarkıdan .....
 Bana kimse sen gibi .....
 Işığımız ..... gidiyorum

Bundan sonra her öğrenciye birer sayfa fotokopi çekilir ve dağıtılır. Öğretmenin fotokopi imkânı yoksa tahtaya da yazabilir ve öğrencilerden bunu not almasını isteyebilir. Herkes yazdıktan sonra öğretmen şarkı ve şarkıcı hakkında bilgiler verir. Sonrasında öğretmen öğrencilere bu aktiviteyi nasıl yapacakları hakkında bilgi verir: Öğretmen şarkıyı dinletecek ve öğrencilerden boşlukları doldurmalarını isteyecektir. Şarkı iki defa dinletilir. İlk dinlemede öğrenciler boşlukları doldurmaya çalışır, ikincisinde ise eksik kalan, yetiştiremedikleri bölümleri tamamlarlar.

Bu aktivite ile öğrenciler en zor konuları bile kolayca, eğlenerek öğrenebilirler. Derse karşı en ilgisiz öğrenciler bile bu tür aktivitelere karşı duyarsız kalmamaktadır. Ayrıca

müzikle yapılan bu tekrar ve pratik öğrencilerin hem konuyu daha iyi anlamasını sağlamakta hem de konunun akılda kalıcılığını arttırmaktadır. Öğrenciler belli bir süre sonra dil bilgisi kurallarını unutsalar bile şarkıyı, müziği unutmadıkları için sözü edilen dil bilgisi kurallarını da hatırlayabilmektedirler. Çünkü müziğin kendine has evrensel bir dili vardır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sırasında müziğin bu özelliğinden kolayca faydalanılabilir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sırasında şarkılardan yararlanmaya dair şüphesiz çok fazla örnek bulunabilir. Fakat bu çalışmada birkaç örnek daha verilerek iktifa edilecektir.

Aşağıdaki şarkının seçilmesindeki hedef, şart kipini (-sa / -se) tekrar etmek ve bu konunun öğrencilerin hafızasına yerleşmesini sağlamaktır.

Toygar Işıklı'ya ait olan "Sen Eşittir Ben" adlı şarkının sözleri şu şekildedir:

Gün karanlıksa etrafın bulanıksa

Kaderin sana düşmansa benden çok da farklı değilsin

Yağmura saygın sonsuzsa aşka hiç inanmıyorsan

Zorla günleri sayıyorsan aynı kişi bile olabiliriz

Eminim bi gün senle buluşup bişeyler içeceğiz

Hatta belki eskileri anacağız dertleşeceğiz

En sevdiğin şarkı yalansa hayatının filmi hayatsa

Bi de hayatın tümüyle yalansa karşılaşmamız an meselesi

Hayatının kitabı mutluluksa sardunyaları mırıldanıyorsan

Deniz görmeden yaşayamıyorsan sen eşittir ben demektir..

Gün yol almışsa efkârın omzundaya
 Gözyaşın sana düşmansa benden çok da farklı değilsin
 Yağmura aşkın sonsuzsa kalbinde saklanıyorsan
 Zorla günleri sayıyorsan aynı hüznü bile duyabiliriz

Eminim bi gün senle buluşup bişeyler içeceğiz
 Hatta belki eskileri anacağız dertleşeceğiz

En sevdiğin şarkı yalansa hayatının filmi hayatsa
 Bi de hayatın tümüyle yalansa karşılaşmamız an meselesi
 Hayatının kitabı mutluluksa sardunyalari mırıldanıyorsan
 Deniz görmeden yaşayamıyorsan sen eşittir ben demektir.

Anlatılmak, tekrar edilmek istenen konuya göre şarkı yeniden düzenlenir. Şart kipinin (-sa / -se) tekrar edilmesi hedeflendiği için şarkı aşağıdaki gibi hazırlanır ve fotokopi çekilerek öğrencilere verilir. Öğretmen yazı dilinde olmadığı hâlde konuşma dilinde olan ve şarkılara da zaman zaman yansıyan “bişey”, “bi de” ve benzeri kelimeleri tahtaya yazmalı ve bu kullanımın yanlış olduğunu anlatmalıdır. Söz konusu ifadeler sokak diline aittir ve farklı ülkelerden Türkiye’ye dil öğrenmeye gelmiş ya da kendi ülkelerinde Türkçe öğrenmeye çalışan öğrenciler bu aktivite sayesinde sokak dilini de tanıma ve öğrenme fırsatı bulurlar.

Gün ..... etrafın bulanıksa
 Kaderin sana ..... benden çok da farklı değilsin
 Yağmura saygın ..... aşka hiç inanmıyorsan
 Zorla günleri ..... aynı kişi bile olabiliriz
 Eminim bi gün senle buluşup bişeyler .....

Hatta belki eskileri anacağız dertleŖeceđiz

En sevdiğin Ŗarkı ..... hayatının filmi .....

Bi de hayatın t¼m¼yle ..... karŖılaŖmamız an meselesi

Hayatının kitabı ..... sardunyaları mırıldanıyorsan

Deniz g¼rmeden ..... sen eŖittir ben demektir.

G¼n yol ..... efkârın omzundaydı

G¼zyaŖın sana ..... benden çok da farklı değilsin

Yağmura aŖkın ..... kalbinde saklanıyorsan

Zorla g¼nleri ..... aynı h¼zn¼ bile duyabiliriz

Eminim bi g¼n senle buluŖup biŖeyler .....

Hatta belki eskileri anacağız dertleŖeceđiz

En sevdiğin Ŗarkı ..... hayatının filmi .....

Bi de hayatın t¼m¼yle ..... karŖılaŖmamız an meselesi

Hayatının kitabı ..... sardunyaları mırıldanıyorsan

Deniz g¼rmeden ..... sen eŖittir ben demektir.

¼đretmen Ŗarkı ve Ŗarkıcı hakkında bilgi verdikten ve Ŗarkıyı iki defa dinlettikten sonra ¼đrencilerin Ŗarkı ve Ŗarkı s¼zleri hakkındaki yorumlarını sorabilir. Bu konuda onları konuŖmaya teŖvik edebilir.

Mustafa Sandal'a ait olan "Bu Kız Beni G¼rmeli..." adlı Ŗarkının s¼zleri Ŗu Ŗekildedir:

Çeyizi düzmüş

Kimi bekler

Köşede durmuş

Dönmek ister

Güzelim baksana

Adımı sorsana

Allah'ın aşkına

Şu ateşi yaksana

Canı sıkılmış

Dolaşmak ister

Aklı başında

Yol almak ister

Bu kız beni beni görmeli

Bana kazak örmeli

Yalnız beni sevmeli artık

Bu kız beni görmeli

Bana kazak örmeli

Muradına ermeli artık

Balkona çıkmış

Kimi gözler

Bir kuşa dalmış

Uçmak ister

Bu şarkı yukarıdaki örneklerde gösterildiği gibi bazı kelimeleri çıkarılarak Gereklilik Kipi tekrar edilebilir. Bunun yanında ikinci dördlükteki “sorsana, baksana, yaksana” kelimelerinden yola çıkarak Seslenme Edatı anlatılıp pratik mahiyetinde tekrar edilebilir. Bu aktivite ile öğrenciler “Canı sıkılmış, aklı başında, muradına ermek” gibi kalıplaşmış ifadeleri öğrenebilirler.

İleriki seviyelerde deyimleri ve atasözlerini anlatmak ya da öğrencilere öğretilen deyimleri ve atasözlerini tekrar etmek için Tarkan’ın bazı şarkıları oldukça kullanışlıdır. Örneğin Tarkan’ın “Dudu” adlı şarkısında birçok deyim ve atasözü geçmektedir.

Hikâye tamamlama yöntemiyle yabancılara yönelik Türkçe öğretimi. Öğretmen, Türk kültürünü, tarihini veya edebiyatını merkeze alan, aynı zamanda öğrencilerin seviyelerine uygun olan bir hikâye seçer. Seçtiği hikâye hakkında öğrencilere kısa bir bilgi veren öğretmen yavaş bir şekilde, jest ve mimiklerini de kullanarak hikâyeyi okumaya başlar. Hikâyenin yarısına gelince durur ve bundan sonrasını kendilerinin tamamlayacaklarını öğrencilere belirtir.

Bu aktivite öğrencilerin Türkçe düşünme ve yazma becerilerini geliştirmeye yönelik bir aktivitedir. Dil öğrenimi ve öğretimi sırasında en zor ve en son elde edilen beceri yazma becerisidir. Öğretmenler tarafından öğrenciler için yukarıdakine benzer çeşitli yazma aktiviteleri hazırlanmalı ve bu aktiviteler sınıfta uygulanmalıdır. Öğrencilerden, şüphesiz, şaheser ortaya koymaları beklenmemeli, ortaya oydukları ürünler yapıcı ve teşvik edici manada eleştirilmeli, kendilerine has bir şekilde duygu ve düşüncelerini yansıtmaları sağlanmalıdır. Öğrencilerin yazdıkları, onların dünyalarını öğretmene açacak, duygu ve düşünceleri hakkında teferruatlı bilgiler verecektir. Belki de sırlarını kâğıda dökcekler ve

kendilerini hedef dilde ifade edeceklerdir. Bu bakımdan Şu rahatlıkla söylenebilir ki, yabancılara Türkçe öğretenler aynı zamanda rehber olma sorumluluğunu üzerlerine almak mecburiyetindedir (Kırmızı, 2011).

Kendilerine yazma etkinlikleri yaptırılan öğrenciler düşüncelelerinin sınırlarını zorlamaya, çeşitli kalıplardan kurtulmaya, iç dünyalarını özgür bir şekilde ifade etmeye yöneltilmişlerdir. Bütün bunlar için üç önemli koşul gerekmektedir; idealist bir öğretmen, hayal gücü ve yaratıcılık. Bu süreçte öğrencilere hiçbir baskı uygulanmamalı, hiçbir “kesinlik” ya da “doğruluk” dayatılmamalıdır. Özgür bir düşünce ortamının oluşması buna bağlıdır. Ancak böyle bir ortam sağlanırsa öğrenciler yanlış yapma korkusu duymadan duygu ve düşüncelerini ifade edebilirler. Öğretmen Şunu asla unutmamalıdır: Sınıfta on beş öğrenci varsa on beş doğru sonuca ulaşılması muhtemeldir. Bu olgu öğrencilere de benimsetilmeli ve bu yolla öğrenciler rahatlatılmalı, kendilerinde öz güven tesis edilmelidir. Hikâye tamamlama yöntemi bütün bunlara kapı aralayabilecek bir dil öğretim ve pratik etme yöntemidir. Karatay’a göre (2007: 467) derslerde hikâye kullanımı eğlendirici, dil seviyesini geliştirici, hayatı tanıtıcı, estetik ve ahlaki değer aşıl原因ıcı, yaratıcı etkinlikler için altyapı niteliği taşıyıcıdır.

Aşğıda bu aktivitede kullanılabilcek iki örnek hikâye yer almaktadır. Hikâyelerin her ikisi de İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı’ndan alınmıştır. Aşğıdaki hikâyelerden ilki sınıfta İstek Kipi anlatıldıktan sonra öğrencilere aktivite olarak yaptırılabilir.

RÜYA

Nasreddin Hoca bir gün sabah çok erken saatte kalktı ve çalışmaya başladı. Öğlene kadar çalıştı. Öğlen karnı acıktı ve “Şu ağacın gölgesinde yemeğimi yiyeyim.” diye düşündü. Yemeğini yedikten sonra uykusu geldi. “Biraz dinleneyim, sonra çalışayım.”

diye düşündü ve uykuya daldı. Rüyasında ak sakallı bir evliya gördü. Evliyanın elinde yüz altın vardı... (Hikâyenin devamını yazınız).

Aşağıdaki hikâye, sınıfta Duyulan Geçmiş Zaman anlatıldıktan sonra öğrencilere tamamlamaları amacıyla verilebilir.

KELOĞLAN VE SİHİRLİ TAS

Bir varmış, bir yokmuş. Keloğlan diye yoksul bir çocukcağız varmış. Keloğlan'ın çok yaşlıca bir annesi varmış. Bir gün Keloğlan annesinden izin almış ve balık tutmaya gitmiş. Öğle vakti koskocaman bir balık tutmuş. Bu, çok güzel bir balıkmış. Keloğlan balığı temizlerken balığın karnında bir tas görmüş. Keloğlan tasa su doldurup balığı yıkamak istemiş. Tasa su doldurmuş, suyu balığın üzerine dökmüş fakat tasta su değil sapsarı altınlar akmış. Çocukcağız bu işe çok şaşırarak, “Bu tas galiba sihirli, hemen anacığımıza haber vereyim.” demiş ve eve koşmuş. Tası annesine göstermiş. Sonra tasa defalarca su doldurmuş ve bu suyu boşaltmış. Böylece çok fazla altını olmuş.

Keloğlan bir gün bu altınlarla koskocaman bir saray yaptırmış ve o günden sonra padişah gibi yaşamaya başlamış. Bu hayat Keloğlan'ı şımartmış. Keloğlan'ın bu durumu annesini çok üzmüş. Annesi oğluna çok nasihat etmiş fakat Keloğlan yaşlı anacığının sözünü dinlememiş. Keloğlan bir gün daha çok altını olsun diye sihirli tasıyla ırmağın kenarına gelmiş... (Hikâyenin devamını yazınız).

Öğrenciler hikâyenin devamını yazıp öğretmene verirler. Sınıf içinde değerlendirme yapılır ve en iyi sonuç seçilir. Seçilen hikâye sınıfta drama halinde oynanabilir. Bu aktivite ile öğrencilerin “üretmek öğrenme” kabiliyetleri geliştirilmiş olur ki bu, bilgilerin kalıcılığı açısından son derece önemlidir (Özdemir ve diğerleri, 2014: 86). Sadece öğrenciler değil, öğretmenler de gerektiğinde bir tiyatrocunun edasıyla rol yapmalı, jest ve mimiklerini

kullanabilmeli, yeri geldiğinde bir kelimeyi açıklayabilmek için doğaçlama oyunlar üretip oynayabilmelidir (Arslan ve Gürsoy, 2008: 112).

Türkiye’de 2005 yılına kadar geleneksel eğitim yöntem ve teknikleri uygulanmış, 2005 yılından sonra yapılandırmacı yaklaşımlar benimsenerek eğitim ve öğretim faaliyetleri öğretmen merkezli olmaktan çıkıp öğrenci merkezli olmuş; böylelikle öğrenciler keşfetmek suretiyle öğrenmeye yönlendirilmişlerdir (Çoban ve Çeçen, 2013: 335; Güneş, 2013: 616). Hikâye tamamlama aktivitesi de aslında bir nevi keşfetme eylemidir. Öğrenciler, hikâyeyi yeniden kurgulayıp yetenekleri ölçüsünde yeniden yazmış gibi olurlar. Öğretmenin küçük de olsa öğrencileri bu konuda teşvik etmesi, cesaretlendirmesi öğrencilerin kendilerini hedef dilde ifade edebilmeleri açısından son derece önemlidir. Bu aktivite ile öğrenciler kişisel farklılıkları yazdıkları bölümlere yansıtırlar. Bazı öğrenciler farklı karakterlere sahiptirler ve yazmak istemeyebilirler. Kendilerinde hissettikleri özgüven eksikliği veya utangaçlık, geride durmalarına sebebiyet verebilir. Ama unutulmamalıdır ki her halükârda öğrencilerine hedef dilde “düşünce üretimi” yaptırabilen öğretmen iyi bir öğretmendir.

Son olarak; hikâyeler, hikâyelerdeki diyaloglar yapay (yapmacık) bir dilden oluşmadığı; halkın kullandığı tabii bir dile sahip olduğu için de faydalıdır (Özdemir, 2013: 2052).

İzleme ve Dinleme Etkinlikleri

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde filmlerden faydalanma

Film, hem görsel hem de işitsel bir materyal olması, dili kültür ile bezeyerek en doğal haliyle yansıtması, hedef dili konuşan toplumun sanatını ve yaşamını olduğu gibi vermesi açısından yabancılara Türkçe öğretiminde etkin bir şekilde kullanılabilir ve bu konuda verimli sonuçlar elde edilmesini sağlayabilecek bir araç gereçtir.

Dil öğretimi sırasında kültürel öğelerin araya serpiştirilmesi önemlidir. Böylece dil öğrenen öğrenciler kültürel unsurlarla karşılaşır ve dili daha iyi öğrenebilirler. Hem dil öğretimi hem de kültür aktarımı aynı paydada buluşturulabilir mi? Bu elbette mümkün. Bunun yapmanın en iyi yollarından biri filmlerdir. Filmler;

- a. Hem görsel hem işitsel olduğu için öğrenmede oldukça etkili ve ilgi çekicidir.
- b. Özellikle de akıcı bir konuya, dikkat çekici sahne dekorlarına ve bolca aksiyona sahip olan filmler öğrenciler için çok faydalı olmaktadır.
- c. Öğrencilere daha önceden kazandırılmış olan bilgilerin tekrar edilmesi sebebiyle korunmasını sağlar.
- d. Dil öğretiminde, yaş faktörü dikkate alındığında, neredeyse bütün hedef kitle için kullanılabilir.
- e. Elde edilmesi, şahit olunması, duyulması ya da görülmesi oldukça zor olan olayları ve kelimeleri hedef kitle olan öğrencilerin önüne kısa bir zaman diliminde serer.
- f. Topluma, toplumun yaşantısına ve dil yapısına dair birçok bilgiyi az bir emek harcamak suretiyle öğrencilere sunar.
- g. Öğrenciler, öğrenmek istedikleri dilin ait olduğu sosyal ve fiziki ortamlarla yine az bir emek harcamak suretiyle kolayca buluşurlar (İşcan, 2011).

İzletilecek filmlerin muhtevasına dikkat edilmelidir. Bazı filmler oldukça ağır içeriklere sahipken bazıları daha basit içerik taşır. Yani burada da kolaydan zor, somuttan soyuta ilkesi izlenmelidir.

Türkçede çokça kullanılan mecaz anlam yüklü özlü sözler ve cümleler çoğu zaman gündelik hayatın aynası olan filmlerde de sık sık geçmektedir. İşcan'a (2011: 944) göre bu tür sözlerin ve cümlelerin nasıl ve nerede kullanıldığını anlatmak için filmlerden faydalanılabilir:

“İnsanlar büyüdükçe hayalleri küçülür mü baba?” (Babam ve Oğlum 2005)

“Umut iyi bir şeydir, belki de en iyisi ve iyi şeyler asla ölmez.” (Babam ve Oğlum 2005)

“Hayatın sevda karşısında ne önemi var.” (Eşkîya 1996) (Akt. İşcan, 2011: 944)

Bu bölümde değerlendirilebilecek bir başka konu da Türk dizileridir. Türk dizileri son yıllarda özellikle Orta Asya ve Orta Doğu’da ciddi bir başarı çıtası yakalamıştır. İzleyenlerde başta İstanbul olmak üzere Türkiye ve Türk kültürü hayranlığı uyandıran söz konusu diziler, gün geçtikçe daha uzak coğrafyalarda gösterilmeye başlanmaktadır. Bu noktada Hegel’in sözü oldukça anlamlı olacaktır: “Görünen şeyler anlamlarını da birlikte getirirler.” (Kargı, 2006; akt. Saraç, 2012: 30). Arap dünyasında da görsel ve işitsel duyulara hitap eden ciddi bir başarı çıtası yakalayan Türk dizileri anlamlarını beraberlerinde getirmektedir.

Saraç (2012: 34-35) Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde sanatsal filmleri ele aldığı makalesinde filmlerin özetle şu faydalarına değinir:

- 1) Temini pek de kolay olmayan araç-gereçleri, olay ve mekânları dersliklere kolayca getirebilirler.
- 2) Öğrencilerin bilgi edinim düzeylerini artırmakla kalmaz edinilen bilgilerin akılda kalıcılık süresini uzatırlar.
- 3) Öğrencileri hedef dilin ait olduğu kültüre dair araştırmalar yapmaya ve okumaya teşvik ederler.
- 4) Özellikle de bütün öğrencilerin dikkatini çekebilecek akıcılıkta bir filmse sınıftaki herkes var olan imkândan eşit bir şekilde yararlanır.
- 5) Filmlerin kendilerine has bir akıcılığı ve buna bağlı olarak da ilgi uyandırıcılığı olması sebebiyle bir süre sonra neredeyse bütün öğrenciler filme takip etmeye başlar.
- 6) Farklı ülkelerden gelen öğrenciler gündelik dile aşina olurlar.

- 7) Film izletmekle fazla vakit ve enerji harcamadan dil ve kültür öğretimi adına oldukça faydalı bir aktivite yapılmış olunur.

Yukarıdaki maddelere ek olarak İşcan'dan (2011: 940) hareketle şunu da ekleyebiliriz: Film izletme, yaş grupları ve yetenekleri farklı olsa bile bütün öğrencilerde uygulanılabilecek bir aktivitedir.

Yılmaz ve Diril'e göre (2015: 228-237) filmler; a) Genellikle yaşanmış izlenimi oluşturdukları için öğrenciler filmleri anlamak amacıyla özel bir gayret sarf ederler ve bu gayret anlama kapasitelerini arttırır; b) Filmler sınıfta yeni bir fikir ve yorum ortamının oluşmasını sağlar; c) Filmler derste anlatılamayan ama dile ve kültüre ait unsurları sınıfa taşır ve söz konusu unsurların anlaşılmasına yardımcı olurlar; d) Öğrenciler, filmler vasıtasıyla halk diline (informel dil) aşina olur, kelime hazinelerini genişletir ve bundan sonra daha akıcı konuşmaya başlarlar; e) Öğrenciler bu aktivite ile kelimeleri doğru bir tonlama ile telaffuz etmeyi, vurgulamayı, jest ve mimikleri kullanmayı öğrenebilir; f) Öğrenciler, filmde geçen kalıp cümleleri öğrenebilirler.

Animasyondan da Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sırasında yararlanılabilir. "Eğitim alanında önemli bir materyal olarak animasyonun kullanılması; şekilleri hareket içinde sunması, fiziksel olayları olduğu gibi ifade etmesi ile sözel olarak açıklanamayacak olayları renk, sembol ve basit grafik çizgilerle görsel hale dönüştürmesindedir" (Kaba, 1992; akt. Yılmaz ve Talas, 2015: 116).

Hitap ettiği kitlenin yaş ortalaması düşük olduğu için animasyonlarda, genellikle, sinema filmlerine kıyasla daha basit bir dil bulunur.

Saraç (2012: 39) filmler aracılığıyla öğrencilere kazandırılacak konuları şu şekilde sıralamaktadır: "Müzik, düğün, giyim, tarih, önemli günler, siyasi yaşam, evcil hayvanlar, atasözleri, mimikler, jestler, deyimler, coğrafi durum, ekonomik yapı, hava şartları, yiyecek

ve içecek, sinema, radyo ve televizyon programları, mecazi anlatımlar, eğitim, tatil günleri, oyunlar, spor etkinlikleri, tiyatro, edebiyat, müzeler, trafik...”

İnternet ortamında kolay bir Şekilde ulaşabileceğimiz kısa filmlere de değinmek gerekmektedir. Söz konusu filmlerin süreleri 3-15 dakika arası değişmektedir. Bu filmler izletilerek çeşitli aktiviteler yapılabilir. Özellikle de ders dışı aktivite yapma olanağı olmayan öğretmenlerin faydalanabileceği bu filmler, dersin son 15 dakikasında kullanılabilir. nemli dller almış bu kısa filmlerden biri seçilir ve ses kapatılarak izletilirse, gördüklerinden yola çıkararak öğrencilerden filmi yazılı bir Şekilde anlatmaları istenebilir. Böylece yazma becerisine dair bir aktivite yapılmış olur. Film izlendikten sonra öğrencilerin yorumları istenebilir. Bütün ğrencilerin katılımı sağlandıktan sonra film sesli olarak bir kez daha izletilebilir ve tekrar ğrenci yorumlarına başvurulur. Böylece konuşma becerisine dair eğlenceli bir aktivite yapılmış olur.

Yukarıdaki açıklamalarda filmlerin dil öğretimine katkıları anlatmaya çalışılmıştır. Bu maddelere bakılarak her filmin öğrencilere izletilebileceğini düşünmek yanlış olur. İzletilecek filmlerin bazı kriterleri olmalıdır.

Özellikle de son yıllarda yapılan filmlerde şiddet ve cinsellik temalarına çokça yer verilmekte olup bu tarz içeriklere sahip filmlerin izletilmesi sakıncalar doğurmaktadır. Bu sebeple izletilecek filmler toplumsal bir ahlaki çerçeveye oturtulmuş olanlar arasından seçilmelidir. Bunun yanında dilin iyi kullanıldığı, en azından dil kullanımında hatalar içermeyen filmler tercih edilmelidir. Komplike ya da fâki cümlelerin kullanıldığı filmler izletilmemelidir.

İzletilecek filmin süresine dikkat edilmelidir. Aksi takdirde aktivite bir işkenceye dnrebilir. Derse hazırlık yapar gibi filme de hazırlık yapılmalıdır. Filme, filmin konusunun kültürel ve tarihî arka planına, hatta filmde rol alan aktörlere dair bilgiler verilmeli, bu yolla

öğrencilerde istek ve merak uyandırılmalı; böylelikle öğrenciler filmi izlemeye hazır hale getirilmelidir (Yılmaz ve Diril, 2015: 226).

İzletilecek filmlere alt yazı eklenmesi, özellikle de orta seviye ve altı öğrenciler için yararlı olabilir. Fakat zamanla alt yazı eklemeden film izletmek daha doğru olacaktır.

Filmler öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını hızlı bir şekilde geliştirir, onlara fikir zenginliği verir. Bunun yanında öğrencilere muhakeme gücü de kazandırır. Dört temel becerinin (belki de en yoğun ve etkin olarak) kullanıldığı yabancı öğrencilere film izletme aktivitesi, oldukça yararlı bir aktivitedir.

Bütün bunlara karşın filmler, özellikle de popüler kültürün bütün açıklığıyla dayatıldığı filmler eksik, yabancı ve hatalı cümlelerle doludur. Dolayısıyla bu tür filmlerin izletilmemesi yerinde olur. Ayrıca etnik ya da bölgesel dil farklılıkları barındıran filmler de yabancılara dil öğretiminde kullanılamayacak filmler arasında gösterilebilir.

Türkçe öğretmek amacıyla yabancı öğrencilere izletilebilecek Türk filmlerinden birkaçını şu şekilde sıralayabiliriz: Devrim Arabaları (2008), Babam ve Oğlum (2005), Beyaz Melek (2007), Son Umut (2014), Kış Uykusu (2014), Hababam Sınıfı (1975...), Neşeli Günler (1978), Çiçek Abbas (1982), Bizim Aile (1975), Düğün Dernek (2013), Nefes: Vatan Sağ Olsun (2009), 120 (2008), Kelebeğin Rüyası (2013), Gülen Gözler (1977), Uzun Hikaye (2012), Çanakkale Yolun Sonu (2013)...

Yabancı olsa bile içerikleri veya konuyu işleyiş tarzları itibariyle insanları derinden etkileyen filmlerin Türkçe dublajının öğrencilere izletilmesinde bir beis yoktur. Öğrencilere izletilebilecek -Türkçe dublaj edilmiş- yabancı filmlerden bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz: Koro (2004), Her Çocuk Özeldir (2007), Freedom Writers (2007), Kopma (Detachment-2011), The Great Debaters (2007), Front of the Class (2008), Ben Efsaneyim (2007), Ben Robot (2004), 3 Aptal (2009), ...

Kısa filmler. Türkçe derslerinde kullanmak için önerilebilecek bir başka materyal de yine internet aracılığıyla kolayca erişilebilecek olan kısa filmlerdir. Genellikle özgün ve akıcı bir konu etrafında dönen (ödüllü) kısa filmlerden derste sık sık faydalanılabilir. Kısa (genellikle 3-15 dakika arası) olmaları sebebiyle dersi çok işgal etmeyecek olan kısa filmler, yoğun temalı olmaları nedeniyle öğrenciler üzerinde etkili olabilirler; bu sebeple öğrencilere aktarılacak dilsel, kültürel hatta evrensel birçok öğeyi kolayca sınıfa taşımamızı sağlayabilirler.

Kısa film etkinliği sınıfta şöyle yapılabilir: Öğretmen, içeriğini dikkatle süzerek seçtiği bir kısa filmin sesini kapatır ve öğrencilere izletir. Sonrasında ise öğrenciler, izlediklerinden yola çıkarak video hakkında tartışılabilir. Dersin son dakikaları kısa filmlerle değerlendirilebilir. Öğrenciler özellikle de dersin son bölümlerinde dersten kopabilmektedirler. Konusu öğrencilerin ilgisini çekecek kısa bir film hem öğrencileri rahatlatacaktır hem de dersin öğrenciler tarafından sevilmesini sağlayacaktır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dinleme CD'leri

Dinleme becerisi, dil öğreniminin dört temel becerisinden biridir. Öğrencilerin okuma ile birlikte belki de en az zorlandıkları dil becerisi dinlemedir.

Ağır da olsa Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi belli bir noktaya gelmiş sayılır. Günümüz itibariyle yabancılara yönelik Türkçe öğretimi için kullanılan belli başlı bütün kitapların dinleme aktiviteleri ve buna bağlı olarak dinleme CD'leri vardır. İstanbul Üniversitesi-DİLMER'in 2012 yılında basımını yaptığı İstanbul Türkçe Öğretim Seti, Dilset Yayınları'nın hazırladığı Lale Türkçe Öğretim Seti ve özellikle de Uluslararası Anadolu'dkm Yayınları tarafından 2013'te basılan Anadolu Türkçe Öğretim Seti, Ankara Üniversitesi-TÖMER'in Hitit Türkçe Öğretim Seti dinleme CD'leri, hâlihazırda, bu alanda belli bir seviyeyi geçmiş çalışmalar arasında sayılabilir.

Dinleme etkinlikleri, öğrencilerin en pasif oldukları etkinliktir. Bu sebeple dinleme etkinlikleri, öğrencilerin etkinlik sırasında aktif hâle getirildiği ölçüde faydalı olabilmektedir. Aksi durumda sadece pasif dinleyici konumunda olan öğrenci bu etkinlikten asgari ölçüde faydalanabilmektedir. Dinleme etkinliği sırasındaki tutum, anlama becerisiyle doğru orantılıdır. Hatta bu dil becerisi “dinleme”den ziyade “dinleme-anlama” şeklinde değiştirilirse abartılmış olunmaz. Dinleme etkinliğinin anlama becerisini geliştirebilmesi için öğretmen, etkinliğe başlamadan önce çeşitli hazırlıklar yapmak suretiyle öğrencilerin etkinliğe odaklanmalarını sağlamalıdır. Aslında bu tür dinleme etkinliği öncesi hazırlıkların ders kitaplarında da yer alması gerekmektedir. Bir iki istisna dışında (Dilset Yayınları’nın hazırladığı Lale Türkçe Öğretim Seti ve Uluslararası Anadolu'dan Yayınları’nın hazırladığı Anadolu Türkçe Öğretim Setleri hariç) yabancılara yönelik Türkçe öğretim kitaplarında dinleme etkinliğine hazırlık anlamında ya çok az aktivite vardır ya da böyle bir aktivite bulunmamaktadır.

Türkçe öğretim kitaplarına kıyasla, Fransız Kültür Merkezleri’nin kullandığı yabancılara yönelik Fransızca öğretimi kitaplarından olan Alter Ego adlı kitap setinin içeriğinde hem dinlemeye hazırlık aktiviteleri hem “açık dinleme” aktiviteleri de denilen dinleme etkinlikleri hem de “gizli dinleme” aktiviteleri şeklinde de adlandırılan “vurgu, ses, ritim, tonlama” etkinlikleri (Tuzcu Eken, 2015: 217) yer almaktadır.

Özetle;

- a) Dinleme etkinlikleri öğrencilerin ilgisini çekecek metinlerden oluşturulmalıdır.
- b) Dinleme yapılacak metne göre dinleme öncesi, dinleme anı ve dinleme sonrası etkinlikleri hazırlanmalıdır.
- c) Dinleme metinlerinden dil bilgisi konusunda da faydalanılabilir.

- d) Dinleme etkinliğine bağlı olarak öğrencilere yaptırılacak aktiviteler çeşitlendirilmeli, sadece boşluk doldurma ile yetinilmemelidir.
- e) Dinlemelerin içerisinde (örneğin hava durumu konusu anlatılırken) dil dışı sesler de yer almalıdır (Tuzcu Eken, 2015: 218-219).

Radyo dinleme etkinliği

Çalışmanın öğretim süresi boyunca araştırma grubuna, her gün en az bir saat Türkçe yayın yapan herhangi bir haber, kültür veya müzik radyosu dinlemeleri yönünde sürekli olarak telkinlerde bulunulmuştur. Bu etkinlik başlarda, öğrencilerin radyoda söylenenleri anlayamayacak kadar kelime hazinesine sahip olmaları sebebiyle pasif dinleme şeklinde değerlendirilebilir. Fakat öğrenciler, bu etkinliğe devam ettikleri sürece kelime hazineleri artacak; kelime hazineleri arttıkça bu etkinlikten faydalanma oranı da artacaktır. Bu etkinlikte devamlılık öğrenme gelişimi adına önemli bir olgudur.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi derslerinde günlük ilginç-komik haberlerden faydalanma

Aytaş'a (2005: 462) göre genel olarak, öğrendiklerimizin % 1'ini tatma, % 1,5'ini dokunma, % 3,5'ini koklama, % 11'ini işitme, % 83'ünü görme duyusu yoluyla elde etmekteyiz ve bu sonuçlardan yola çıkılırsa; göze ve kulağa hitap eden ders materyalleri ve yöntemlerinin öğrenme üzerinde %94 gibi oldukça büyük bir orana sahip olduğu görülmektedir. O halde eğitim ve öğretimde görme ve işitme duyularına hitap edecek materyal ve yöntemlerin geliştirilmesine çalışılmalıdır. Dersin ilk birkaç dakikasını günlük (komik, ilginç, düşündürücü) haberlere ayırmakla hem görme hem de işitme duyularına hitap eden böyle bir aktiviteye yer vermiş oluruz.

Birbirinden farklı ülkelerden gelmiş olan öğrencilerin, derse başlarken on dakika da olsa haberlere göz atmalarının sağlanması yabancıları oldukları bir ülkeyi tanımaları adına

faydalı bir aktivitedir. Bu aktivite sayesinde öğrenciler bulunduğu ülkenin, şehirleri hakkında, sosyolojik yapısı hakkında, kültürü ve yerel dilleri hakkında, siyasi yapısı hakkında, gelişmişlik düzeyi hakkında hatta coğrafi yapısı hakkında bilgi edinebilir. Öğrencilerin elde ettikleri bu bilgilerden yola çıkarak, yabancıları oldukları ülkeyi tanımaya başlamaları şüphesiz onları da rahatlatacak ve buldukları ülkeye alışmalarını hızlandıracaktır. Gösterilecek haberlerin sadece Türkiye’den olması elbette şart değildir. Fakat öğretmen derse girmeden önce bir araştırma yapmalı ve sınıfta göstereceği haberlerin içeriğini hassasiyetle kontrol etmelidir.

30 Kasım 2013 tarihinde gazetelerde yer alan aşağıdaki haber, bu aktivitede kullanılabilir örnek olarak gösterilebilir:

DÜNYANIN EN DÜRÜST ŞEHİRLERİ

İstanbul’da, merak ettiği için bindiği Marmaray’da, içinde 50 bin dolar olan çantayı bulan vatandaş, tek bir kuruşuna dokunmadan sahibine teslim etti. Geçtiğimiz günlerde de bir vatandaş yolda bulunduğu ve içinde 1 milyon lira bulunan poşeti belediyeye götürerek teslim etmişti.

İstanbul, bunun gibi birçok olaya sahne olurken, peki dünyada durum ne? Aralarına İstanbul’un dâhil edilmediği 16 şehirde “kayıp cüzdan” testi yapılarak dürüst şehirler listesi çıkarıldı.

Reader Digest internet sitesi “Kayıp Cüzdan” adını verdiği bir test yaparak dünyanın en dürüst şehirlerini sıraladı. Dünyanın farklı şehirlerindeki 16 muhabiri, içerisinde kimlik, irtibat numarası, aile fotoğrafları ve 30 pound olan 12 cüzdanı, buldukları şehirlerin farklı noktalarına bıraktı.

Bazı şehirlerde cüzdanların neredeyse tamamı geri dönerken, kimi şehirlerdeyse cüzdanların çoğundan bir daha haber alınamadı. Bu şekilde “kayıp cüzdan”ların geri dönüşlerine göre de şehirlerin dürüstlük sıralaması oluşturuldu.

16 şehir arasında en son sırada Portekiz'in başkenti Lizbon var. Şehrin farklı noktalarına bırakılan 12 cüzdandan sadece 1'i geri döndü. 11 cüzdan kayıplara karıştı!

15. sırada İspanya'nın başkenti Madrid yer alıyor. 12 cüzdandan sadece 2'si geri döndü.

14. Çek Cumhuriyeti'nin başkenti Prag. 12 cüzdandan 3'ü geri döndü.

13. İsviçre'nin Zürih kenti. 12 cüzdandan 4'ü geri döndü.

12. Brezilya'nın Rio de Janerio kenti. 12 cüzdandan 4'ü geri döndü.

11. Romanya'nın başkenti Bükreş. 12 cüzdan 4'ü geri döndü.

10. Polonya'nın başkenti Varşova. 12 cüzdan 5'i geri döndü.

9. İngiltere'nin başkenti Londra. 12 cüzdan 5'i geri döndü.

8. Slovenya'nın başkenti Ljubljana. 12 cüzdan 6'sı geri döndü.

7. Almanya'nın başkenti Berlin. 12 cüzdan 6'sı geri döndü.

6. Hollanda'nın başkenti Amsterdam. 12 cüzdan 7'si geri döndü.

5. Rusya'nın başkenti Moskova. 12 cüzdan 7'si geri döndü.

4. ABD'nin en büyük kenti New York. 12 cüzdan 8'i geri döndü.

3. Macaristan'ın başkenti Budapeşte. 12 cüzdan 8'i geri döndü.

2. Hindistan'ın en büyük kenti Mumbai (Bombay). 12 cüzdan 9'u geri döndü.

1. Teste göre, farklı noktalara bırakılan 12 cüzdanın 11'inin geri döndüğü Helsinki (Finlandiya) en dürüst şehir oldu (Zaman Gazetesi, 30 Kasım 2013).

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Karikatür ve Resim Kullanımı

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi son yıllarda önemini hızla arttırmaktadır. Fakat bu alanda zaman zaman alt yapı, yöntem ve kaynak eksikliği ve benzeri sorunlar yaşanmaktadır. Dil öğretimindeki dört temel becerinin (dinleme, okuma, konuşma, yazma) geliştirilmesini sağlamak amacıyla yeni ve kullanışlı metotlar bulunursa Türkçe yabancılara hem daha kolay hem de daha iyi öğretilir.

Mizah, yaratıcılık, sanatsal ifade, fiziksel aktivite, müzik, empati, etkileşim ve benzeri unsurlara, bir dili anadili olarak konuşanlar tarafından ilgi gösterilmeyebilir ama bunlar, bir dilin yabancı dil olarak öğretilmesi esnasında öğretim metotları olarak kullanılırsa öğrenmeyi kolaylaştırmaları ve dersi eğlenceli hale getirmeleri sebebiyle öğrenciler nezdinde çokça rağbet görecektir (Tabak ve Göçer, 2014: 153). Karikatür bu unsurlardan birkaçını derste aktif hale getiren bir öğedir.

Karikatürün tanımı

Türk Dil Kurumu'na göre karikatür, "İnsan ve toplumla ilgili her tür olayı konu alarak abartılı bir biçimde veren, düşündürücü ve güldürücü resim."(2015).

Kelimenin aslı "Caricature" olup bir durumun, şahsın veya fikrin kısa ve özlü bir düşünce vermek veya eleştiri yapmak amacıyla genellikle mizahi bir şekilde resmi çizilerek anlatılması olayına karikatür denilmektedir (Karikatur.nedir.com, 2015).

Karikatürün; İtalyanca "caricare" den gelmekte olup kelime manasının anlam yüklemek, hücum etmek olarak ifade edilmekte olduğunu belirten Uslu (1999), Selçuk'tan şunları aktarmaktadır:

"Karikatürün tanımı grafik mizahtır. Çizgi ile anlatım, çizgi ile mizah sanatıdır. Kanımca söylenmek isteneni izleyiciye en kısa yoldan, en çarpıcı biçimde iletmek gerekir. Lüzumsuz eklemeler, süslemeler, taramalar, ayrıntılar, söylenmesi gerekenin netliğini, çarpıcılığını, gücünü azaltacak dikkatleri başka yöne çekecektir. Yalın çizgi ile çalışmak daha güçtür. Özdeki çizgi bu süsleme kalabalığından arıtıldığında geriye kalan yalın çizgi o yapının anlatım gücünün ölçüsü olacaktır. Karikatürün gücü dilinin evrensel oluşundan kaynaklanıyor. Karikatürün hikâye, roman, şiir gibi çevirmene gereksinimi yoktur. Aracısız doğrudan okunabilir. Mizahla yüklü çizgilerin eğilimi evrensel bir alfabeyi oluşturuyor." (Selçuk; akt. Uslu, 1999).

Görüldüğü üzere karikatürün belli başlı özellikleri mizah, abartı, özlü düşünce, kısalık, evrensellik... Bu özellikler karikatür sanatının Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında da kullanılabilmesini sağlayabilir. Karikatürün evrenselliği ise farklı ülke ve kültürlerden insanlara yönelik olarak yapılan dil öğretimi sırasında kolaylık sağlayacaktır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karikatürlerden bir öğretim materyali olarak faydalanma

Dünya genelindeki dil öğretiminde -özellikle de İngilizce öğretiminde- karikatürden yararlanma yeni olmamakla birlikte, söz konusu yöntem bizim için oldukça yenidir.

Karikatür aracılığıyla derse ilgi çekilebilir, karikatürdeki mizah unsuru kullanılarak öğrenciler motive edilebilir, birtakım dil bilgisi konuları anlatılabilir, konuşma ve yazma etkinlikleri yapılabilir, kültürler arası iletişim yetisi kazandırılabilir, öğrencilerin hedef dilde ifade ve yorum gücü arttırılabilir.

Karikatür, anlatılan konu zor olsa bile öğrencilerin anlatılan konuya yoğunlaşmasını sağlamakla kalmaz; söz konusu zor konular, karikatürün mizahi yönü dolayısıyla öğrenciler tarafından kolay bir şekilde anlaşılabilir (Melanlıoğlu ve diğerleri, 2012: 243).

Derste bu aktiviteyi yapmak isteyen öğretmen, önceden karikatürlerini belirlemeli ve belirlediği karikatürler hakkında düşünmeli, bunları yorumlamalıdır (Melanlioğlu ve diğerleri, 2012).

Karikatür yoğun bilgi içermeyip birtakım meseleleri görsel öğeler yardımıyla aktarır. Karikatür gösterildikten sonra öğretmen tarafından öğrencilere sorular sorulur. Bunun neticesinde öğrenciler basit kelimelerle de olsa derse katılır ve düşüncelerini ifade etmeye çalışırlar. Bu aktivite ile dilin dört temel becerisinden olan “konuşma” becerisinin gelişmesine katkı sağlamış olur.

Melanlioğlu ve arkadaşlarına göre karikatür sanatının derste kullanımına dair üç aşama (üç üretim) mevcuttur; bu aşamalardan ilki bir karikatüristin sanatını icra etmesi yani bir konu hakkında karikatür çizmesi, ikincisi çizilen bu karikatürü öğrencilerine yönelik bir aktiviteye dönüştürmek isteyen öğretmenin söz konusu karikatürü yorumlaması, üçüncüsü ise ders sırasında öğrencilerin söz konusu karikatür hakkında yorumlar yapmasıdır (2012: 243-244).

Dil bilgisi gibi yabancı öğrencilerin çoğu zaman zorlandıkları konularda da karikatürlerden yararlanılabilir. Aşağıdaki şekil, Yaman'ın (2010: 1226) araştırmaları sonucunda elde ettiği bulgulardandır:

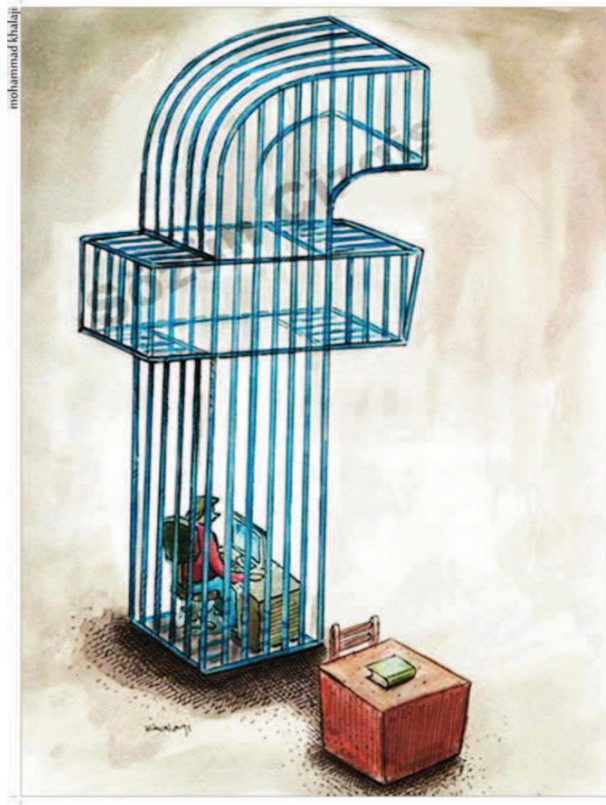

Grafik 1.17: Türkçe Dil bilgisi Derslerinde Karikatür Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri (Yaman, 2010: 1226)

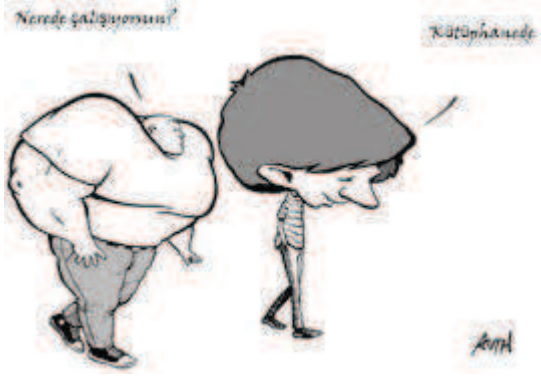
Yabancılara Türkçe öğretimi sırasında kullanılacak birkaç örnek karikatür vermeden önce karikatür kullanımıyla ilgili birtakım uyarılarda bulunmak yerinde olacaktır: Öncelikle dil öğretiminde kolaydan zora ilkesi her zaman göz önünde bulundurulmalı, bu çerçevede ilk seviyede (A1) çok basit karikatürlerden faydalanılmalıdır. Hatta öğrencilere gösterilecek ilk karikatürler yazısız olabilir. Gösterilecek karikatürlerin mizahi yönü ne kadar güçlü olursa olsun söz konusu karikatürlerin hedef dil konumundaki Türkçenin ait olduğu Türk kültürüne uygun olup olmadığı da göz önünde bulundurulmalı, karikatürler cinsel veya siyasi anlamda herhangi bir içeriğe sahip olmamalı, gösterilen karikatürler hakkında öğrencilerin de düşüncelerinin sorulması münasebetiyle karikatürler hakkında yoğun ve farklı düşünceler geliştirmelerine müsaade edilmelidir (Melanlıoğlu ve diğerleri, 2012: 254).

Örnek mahiyetinde verilen karikatürler derslerde kullanılabilir örneklerdir:

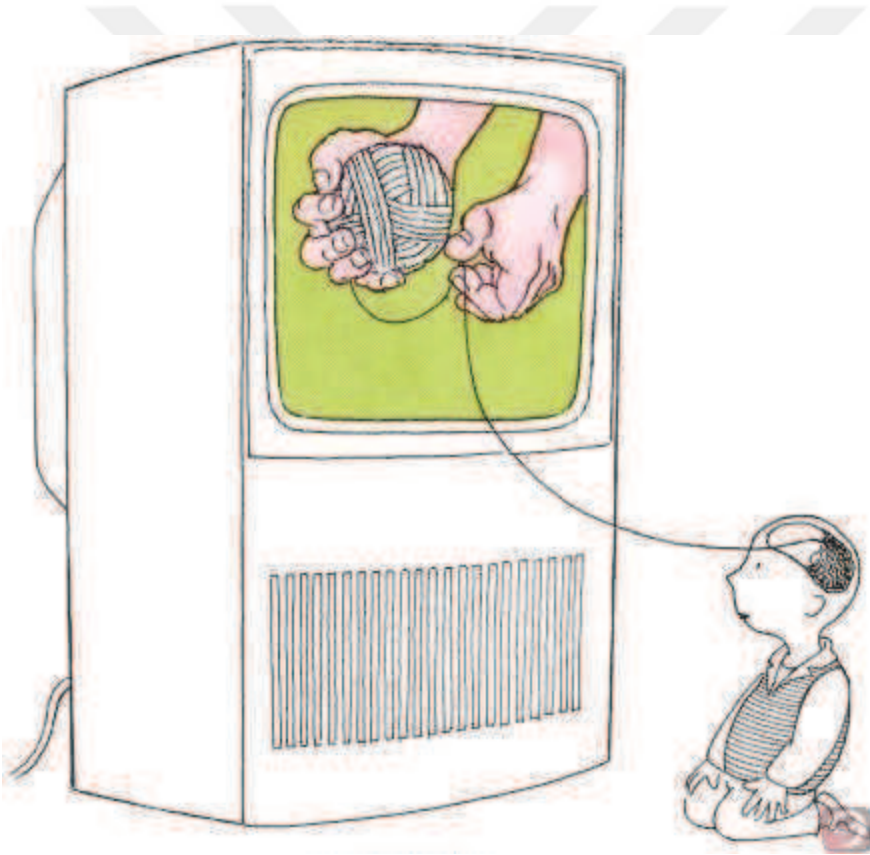

Resim 1.18: Facebook kullanımı, zararları, faydaları yandaki karikatür gösterildikten sonra sınıfta tartışılabilir. (Mohammad Khalaji)

Dil öğretiminde kullanılacak birçok karikatüre rastlamak mümkün iken yukarıdaki karikatürün daha kullanışlı olacağı düşünüldüğü için bu çalışmaya konuldu. Çünkü içinde bulunduğumuz zaman diliminde hemen hemen herkesin Facebook hesabı bulunmaktadır. Facebook ve benzeri sosyal medya hesapları olan birçok kişi, söz konusu hesaplarda çok vakit harcamaktadırlar. Hatta zamanının büyük bir bölümünü bu şekilde geçiren şahıslar, bağımlı olarak nitelenmektedir. Bu bakımdan yukarıdaki karikatür öğrencilerin ilgisini çekecek güncel bir karikatürdür.

Resim 1.19: (AVHT)

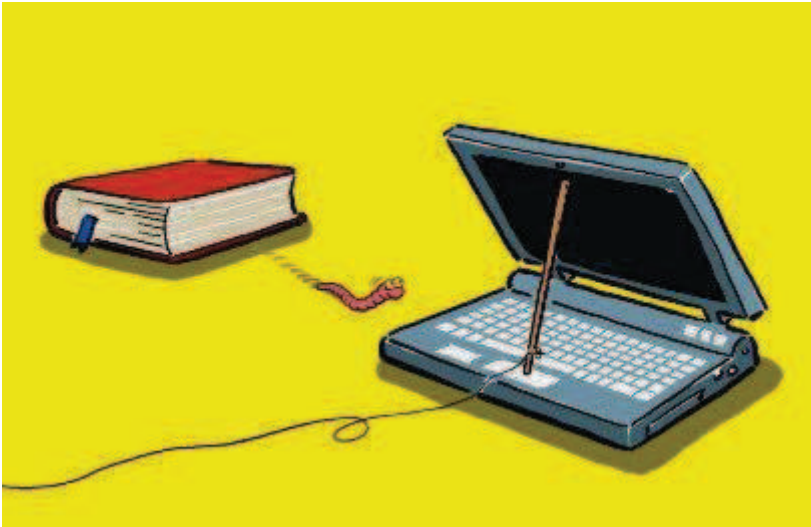

Resim 1.20: Televizyonun etkileri bu karikatür gösterildikten sonra sınıfta konuşulabilir.

Resim 1.21: Kitap okumanın faydaları...

Yukarıda örnek olarak verilen bütün karikatürler, dil öğretiminin başlangıç ve orta seviyelerinde kullanılabilir örneklerdir. Bununla beraber karikatürlerden deyimler, atasözleri vb. konularda da yararlanılabilir. Örneğin 1.22 numaralı karikatür “kitap kurdu” deyimini anlatmak için uygundur.

Resim 1.22: “Kitap kurdu” deyimini ve kitap kurtlarını bekleyen tehlike...

Örnek olarak gösterilen karikatür güncel olup öğrencilerden pek çoğunun içinde bulunduğu durumu da yansıtmaktadır. Bu karikatürle öğrenciler öğretmenlerinin yardımıyla “kitap kurdu” deyimini öğrenir, kitap ve teknoloji hakkında seviyelerine göre yorumlar yapabilir ve kendi durumları hakkında cümleler kurmaya çalışabilirler.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde resimlerden bir öğretim materyali olarak faydalanma

Öğretmen, Türkçenin yabancılarla yönelik öğretiminde anlattığı konuya göre, bilgilerin hafızada kalıcılığını arttırmak amacıyla, çeşitli resimlere de yer vermelidir. Barın (2004), Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi esnasında kullanılacak materyallerden bahsederken resimlere de değinmektedir.

Görsel zekâya sahip kişiler, resimler, grafikler, şekiller ve benzeri araç gereçlere duyarlı oldukları için bunlarla düşünür ve bunlarla daha hızlı algırlar; bu bağlamda gazete ve dergilerden kesilmiş veya internetten indirilmiş resimler öğretmenin işini kolaylaştırabilir (Uçgun, 2006: 220).

Resim 1.23: Bize Fransızca dersi veren öğretmen tarafından gösterilen bu resim, bizleri çok güldürmüştü. Resimdeki yazının anlamı şu şekildedir: “Ona de ki; benim adım Celine ve 20 yaşındayım”.

Resim 1.24: Yeterlilik Fiili anlatıldıktan sonra öğrencilere gösterilebilecek bir resim örneği.

Resim 1.25: Resimler parçalara bölünerek derslerdeki aktivitelerde kullanılabilir, bunlarla çeşitli oyunlar oynatılabilir.

Resimlerden faydalanmanın bir diğer yolu da şu; yukarıdaki resimde görüldüğü gibi çokça bilinen birkaç şehrin ya da tarihî açıdan meşhur birkaç yapının resimleri bulunur. Seçilen resimler yukarıdaki örnek resimde görüldüğü gibi birkaç parçaya bölünür. Öğretmen sınıftaki öğrencileri üç veya dört kişilik gruplara ayırır ve her gruba bir resmin parçalarını dağınık bir şekilde verir. Öğrencilerden bu parçaları uygun bir şekilde yerleştirmelerini ve söz konusu resimlerin içeriğine dair konuşma yapmak için hazırlanmalarını isteyip bunun için onlara beş dakika verir. Beş dakika sonra öğrenci grupları sırasıyla, resimdeki şehir (bulunduğu ülke, nüfusu, önemi, tarihi, meşhur yerleri,...) veya tarihî yapı (tarihi, bulunduğu şehir ve ülke,...) hakkında bilgi vermeye çalışırlar. Bu aktivitede konuşma becerisinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca, günümüzde hemen hemen herkeste bulunan akıllı

telefonlar veya tabletler kullanılarak öğrencilerin resimlerdeki şehirleri veya yapıları araştırmalarına izin verilmek suretiyle Türk dilinde araştırma yapmaları sağlanabilir. Öğrenciler araştırma sonunda bulduklarını ifade ederken kelime veya cümle yanlışları yapabilirler. “İletişimsel yaklaşım”, kurallara uygun bir şekilde cümle kurmayı dil öğretiminin son aşaması olarak görür (Şeref, 2013: 45). Dolayısıyla öğretmen, öğrencilerin yaptıkları yanlışlara fazla takılmadan onları konuşmaya devam etmeleri yönünde cesaretlendirir. Yapılan yanlışlar öğretmen tarafından bir kâğıda not alınabilir ve daha sonra isim vermeden bu yanlışlar düzeltilebilir.

Araştırma Grubuna Yönelik Olarak Kullanılan Diğer Materyaller

Şiirle Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi

Önceki bölümlerde anlatıldığı gibi her insanın öğrenme biçimi daha çok ilgi duyduğu materyallere ve yöntemlere göre değişmektedir. İyi bir öğretim için “öğretme”nin mümkün olduğu kadar çeşitlendirilmesi hem anlama hem de öğretilenlerin kalıcılığını sağlama açısından yerinde olacaktır. Araştırma grubu öğrencilerine yapılan Türkçe öğretimi de mümkün olduğu kadar çeşitlendirilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda öğrencilere, Türk kültürüne ait şiirler öğreterek Türkçe kelime kazandırma yolu da denenmiştir.

Öğretilen şiirlerden birkaçı: Memleket İsterim ve Otuz Beş Yaş (Cahit Sıtkı Tarancı), Dostluk (Nazım Hikmet), Beklenen (Necip Fazıl Kısakürek), Anlatamıyorum (Orhan Veli Kanık), ...

Öğrenciler, kendi kültür ve edebiyatlarından da Türkçe seviyelerini ilerletmek amacıyla çeşitli hikâye ve şiir tercümelemleri de yapmışlardır.

Kitap Tanıtımları

Öğretimin çeşitlendirilmesi bağlamında ortalama haftada bir defa, Türk Edebiyatı'ndan belli başlı kitaplar seçilerek araştırma grubuna kitap tanıtımı yapılmıştır. Genellikle on dakika kadar süren tanıtım esnasında kitapların ana temalarına değinilmiş ve daha önce öğretmen tarafından belirlenmiş bölümler, ya öğretmen tarafından ya da öğrencilerden biri tarafından sesli okunmuştur. Kitapların seçiminde kitapların ana temalarının yanında kitap isimleri de dikkate alınmış; öğrencilerin, birkaç kelime de olsa, hafızalarında yer edinecek, ilgi uyandıracak kitap başlıkları seçilmiştir.

Bu aktivite ile hedeflenen, öğrencilerin Türk Edebiyatı'nın belli başlı eserlerini tanımalarını sağlamak, söz konusu eserlere karşı öğrencilerde ilgi uyandırmak ve nihayetinde bu eserleri okumalarına ön ayak olmaktır. Bu aktivite, araştırma grubuna A1 seviyesinden itibaren yapılmaya başlandıysa da B1 ve B2 seviyelerinden itibaren daha verimli bir şekilde uygulanabilir hâle gelmiştir. B1 ve B2 seviyelerinden önce öğrencilere yukarıda bahsi geçen eserleri okutmaya çalışmak öğrencileri oldukça zorlayacaktır. Fakat özellikle de B2 seviyesinden itibaren bu aktivite öğrenciler açısından uygulanabilir olmaktadır.

Öğrenciler, öğretmen tarafından, öncelikli olarak filmleri de çekilen kitaplara yönlendirilmişlerdir.

Tanıtımı yapılan kitaplardan bazıları şunlardır: Uzun Hikâye (Mustafa Kutlu), Çalıkuşu (Reşat Nuri Güntekin), Semaver (Sait Faik Abasıyanık), Bir Adam Yaratmak (Necip Fazıl Kısakürek), Memleket Hikâyeleri ve Gurbet Hikâyeleri (Refik Halit Karay), Kuğunun Son Şarkısı (Mustafa Armağan – Rusya'nın Petresburg şehrini anlatan bu kitap, hem araştırma grubunda bulunan Rus öğrencilerden dolayı hem de isminden dolayı seçilmiştir.),

...

Film Tanıtımları

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde filmlerin yeri ve öneminden daha önceki bölümlerde bahsedildi. Bu sebeple bu bölümde, araştırma grubuna haftada en az bir defa uygulanan film tanıtımından kısaca bahsedilecektir.

Öğrencilerin özellikle de yorulmaya ve dikkatlerinin dağılmaya başladığı dersin son birkaç dakikasında, daha önce öğretmen tarafından belirlenmiş bir filmin fragmanı izletilmiştir. Böylelikle öğrencilerin dikkatlerini toplamaları sağlanmaya çalışılmıştır. Filmin Türkçe (veya en azından Türkçe altyazılı) fragmanı izletildikten sonra filmin konusu hakkında konuşma etkinlikleri yapılmıştır. Örneğin teknoloji konusunu anlatırken öğrencilerin sıkılmaları üzerine “Ben Robot” adlı Amerikan filminin fragmanı öğrencilere izletilmiştir. Fragmandan sonra öğrenciler iki gruba ayrılarak teknolojinin faydaları ve zararları üzerine münazara yapmışlardır. Sonraki derse filmi izleyerek gelmeleri istenen öğrenciler, sonraki derste düşüncelerini daha rahat ifade etmeye başlamış ve görüşlerini filmde verdikleri örneklerle delillendirmeye çalışmışlardır. Örneğin söz konusu filmin bir sahnesinde, filmin ana karakterlerinden biri olan robot, karşısındaki insanın göz attığını görünce o da göz atarak bu hareketin ne anlama geldiğini sormuş; bu sahne öğrencilerden birinin dikkatini çektiği için öğrenci, münazara sırasında bahsi geçen sahneyi kullanmakla kalmamış teknoloji konusunda arkadaşlarına bir de sunum yapmıştır.

Tanıtımı yapılan filmlerden birkaçı şunlardır: Hayvanlar konusunu anlattıktan sonra “Madagascar” adlı animasyon film, teknoloji konusu sırasında kullanılacak argümanları içinde barındıran “Ben Robot” adlı film,... Keşifler ve icatlar konusu anlatılırken uçakların nasıl yapıldığını anlatan Japon animasyon filmi “Rüzgâr Yükseliyor” öğrencilerin ilgilerini çekecektir.

Atasözleri ve deyimlerle Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi

Bağcı (2010: 92), bir metne sıcaklık, incelik ve canlılık getirdiklerini söylediği deyim ve atasözlerini öğrenmeyi ve bunları uygun yerde kullanmayı bir dili tam anlamıyla öğrenmenin şartlarından biri olarak görür.

Araştırma grubunda yer alan öğrencilerin Türkçeyi her anlamda öğrenebilmeleri amacıyla öğretmen tarafından elli deyim ve elli atasözü seçilmiş, seçilen atasözleri ve deyimler hikâyeleri anlatılarak öğrencilere öğretilmeye çalışılmıştır.

Bir dilin öğretimini sadece ders kitabı, dilbilgisi ve benzeri öğelerle yapmaya çalışmak oldukça yetersiz kalacaktır. Toplumların kültürel ve sosyal yaşantılarını yansıtan, belli durumlarda söylenmesi gereken kalıplaşmış sözlerin de öğretimi son derece önemlidir (Yılmaz ve Şenden, 2014: 54).

Dil öğretimi aynı zamanda kültür aktarımıdır. Oysa zaman zaman sınıfta, öğrencilerin birbirleriyle iletişim kurabilmeleri amacıyla evrensel temalar kullanılabilen, bu ise öğrenilen dile ait kültürel temaların geri plana itilmesine, dolayısıyla öğrenilen dilin kültüründen uzaklaşılmasına sebep olmaktadır (Tüm ve Sarkmaz, 2012: 451). Atasözleri ve deyimler dildeki kültürel öğelerdendir. Hem kültür aktarımını tam anlamıyla gerçekleştirebilmek için hem de yaşayan, sokakta konuşulan dilin öğretilmesi amacıyla atasözleri ve deyimlerden mutlaka yararlanılmalıdır (Gürsoy ve Güleç, 103-104). Aksi takdirde Arapça öğretiminde yaşanan problemin bir benzeri Türkçede de yaşanabilir; öğretilen dille sokakta konuşulan dil arasında büyük uçurumlar meydana gelebilir. Arapça konuşulan ülkelere bakıldığında şöyle bir tasnif yapılabilir: Suriye, Lübnan ve Ürdün Arapçası; Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Umman, Kuveyt ve diğer Körfez Ülkeleri'nin Arapçası; Mısır Arapçası; Fas, Cezayir, Tunus Arapçası ve bütün bunlarla hiç de benzeşmeyen "Fasih" şeklinde de adlandırılan klasik Arapça. Buradaki temel problem

metinlerin diliyle sokak dilinin zaman içinde birbirinden ayrılması olabilir. Bu ayırmda şüphesiz sosyo-politik sebepler de aranabilir. Her ne sebeple olursa olsun, günümüzde Arapça öğretiminin sokak dilinden tamamen koptuğu göz önünde bulundurulmalı ve yaşayan Türkçenin kalıplaşmış sözlerine de yer vererek Türkçe öğretimi yapılmalıdır.

“Atasözleri, Türkün bilgeliğini, zengin düşünce ve ruh dünyasının ürünlerini, karşılaşılan değişik durum ve olaylardan çıkarılan yargıları dile getirmedeki başarısını yansıtır bir yandan da söylenişlerindeki şiirli anlatımla, etkileyici, kolay hatırdaki kalan anlatım biçimleriyle dikkati çekerken; deyimler, bir dili konuşan toplumun dünya görüşünü, yaşam biçimini, çevre koşullarını, kısacası, maddi ve manevi kültürünü yansıtan, o toplumun düşünce biçimini, hatta nükte ve buluşlarını ortaya koyan, dilbilim açısından olduğu kadar yazın ve halkbilim açısından da son derece önemli olan söz gruplarıdır.” (Aksan, 1993; akt. Şahbaz, 2012: 247).

Atasözlerine, bütün dil ve kültürlerde rastlanır. Araştırma grubuna atasözleri ve deyimler anlatılırken Türk kültürünün bir parçası olan birçok atasözünün aynı anlamda fakat doğal olarak farklı biçimde ifade edilen bir şekilde diğer dil ve kültürlerde yer aldığı saptanmıştır. Farklı milletlerden öğrenciler ders esnasında sık sık öğretmene “bu atasözü bizde de var” demek ve sözün aslını söylemek suretiyle bunu göstermişlerdir. O halde öğrencilerin ders motivasyonunu arttırmak için öğretmen tarafından “bu atasözü sizin dilinizde de var mı?” şeklinde soru sorulabilir. Bunun yanında atasözlerine ve deyimlere atfedilen hikâyelerden yola çıkarak açıklama yapılmaya çalışılabilir ki bu çalışmanın çıkış noktası olan araştırma grubuna atasözleri ve deyimler bu şekilde öğretilmeye çalışılmıştır.

Ders esnasında öğretmen, kalıp sözler olmalarının zorluğu sebebiyle atasözleri ve deyimleri -yabancı dil biliyorsa- tercüme ederek açıklayabilir. Bu noktada şuna dikkat edilmelidir; atasözleri özlerinden çok bir şey kaybetmeden diğer dillere çevrilebilir. Fakat deyimlerin çekim eki almaları ve diğer dillere çevrilince çoğu zaman öz anlamlarını

yitirmeleri sebebiyle dikkatli olunması, ders esnasında görsel öğelerden yararlanılması yerinde olacaktır (Tuna, 2014).

Kültür aktarımı yapmak amacıyla öğrencinin önüne her şeyi deyim yerindeyse boca etmek doğru değildir. Bu noktada: Seçilen metinlerin içeriğine dikkat edilmeli ve bunlar iyice incelendikten sonra öğrencilere aktarılmalı, bizim dahi artık çok sık kullanmadığımız öğeler öğrencilere öğretilmeye çalışılmamalı, seçilen öğelerde günlük hayatın pratikleri (selamlaşma, giyim, siyaset, temizlik, farklılıklar,...) yer almalı, seçilen metinlerde ebru sanatının yanısıra hat, ahşap ve benzeri kültürel öğeler yer almalıdır (Demir ve Açık, 2011: 70-71).

Araştırma grubuna öğretilen atasözleri şunlardır:

1. Ağaç yaşken eğilir.
2. Akıl, akıldan üstündür.
3. Akılsız başın cezasını ayaklar çeker.
4. Altının kıymetini sarraf bilir.
5. Açtırma kutuyu, söyletme kötüyü.
6. Allah verirse el getirir, sel getirir, yel getirir.
7. Aza kanaat etmeyen çoğu hiç bulamaz.
8. Azıcık aşım kaygısız başım
9. Bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur.
10. Baba oğluna bir bağ bağışlamış; oğul, babaya bir salkım üzüm vermemiş.
11. Beş parmak bir değil.
12. Besle kargayı, oysun gözünü.
13. Beterin beteri var.
14. Borç yiğidin kamçısıdır.
15. Büyük lokma ye, büyük söz söyleme.

16. Gülme komşuna, gelir başına.
17. Bir kötünün yedi mahalleye zararı dokunur.
18. Can boğazdan gelir.
19. Çobansız koyunu kurt kapar.
20. Dağ ne kadar yüce olsa yol üstünden aşar.
21. Dervişin fikri ne ise zikri de odur.
22. Dikensiz gül olmaz.
23. Dilin kemiği yok.
24. Dost kara günde belli olur.
25. Düşenin dostu olmaz.
26. Ecel geldi cihane, baş ağrısı bahane.
27. Eşeğe altın semer vursalar eşek yine eşektir.
28. Görünen köy kılavuz istemez.
29. Gülme komşuna, gelir başına.
30. Güvenme varlığa, düşersin darlığa.
31. Haydan gelen huya gider.
32. Hazıra dağ dayanmaz.
33. Her kuşun eti yenmez.
34. İnsan doğduğu yerde değil, doyduğu yerde.
35. İnsanlar konuşa konuşa, hayvanlar koklaşa koklaşa.
36. İyilik eden iyilik bulur.
37. Kaderde ne varsa o olur.
38. Kalem kılıçtan keskindir.
39. Kedi uzanamadığı ciğere mundar der.
40. Kol kırılır yen içinde, baş yarılır börk içinde.

41. Komşuda pişer, bize de düşer.
42. Körle yatan şaşı kalkar.
43. Kurt kocayınca köpeğin maskarası olur.
44. Lafla peynir gemisi yürümez.
45. Mal canın yongasıdır.
46. Mühür kimde ise Süleyman odur.
47. Söz gümüşse sükût altındır.
48. Su küçüğün, söz büyüğün.
49. Tarih tekerrürden ibarettir.
50. Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış.

Araştırma grubuna öğretilen deyimler şunlardır:

1. Ağzı laf yapmak
2. Ağzından çıkanı kulağı duymamak
3. Ağzı var dili yok
4. Ağzının tadını bilmek
5. Ağzıyla kuş tutmak
6. Ah vah etmek
7. Ateşle oynamak
8. Atı alan Üsküdar'ı geçti.
9. Avucunun içi gibi bilmek
10. Bıçak kemiğe dayanmak
11. Bir eli yağda, bir eli balda olmak
12. Bir kulağından girip öbür kulağından çıkmak
13. Boyunun ölçüsünü almak
14. Burnunun direği sızlamak

15. Büyümüş de küçülmüş
16. Çam devirmek
17. Çekip gitmek
18. Çizmeyi aşmak
19. Deve kuşu gibi başını kuma sokmak
20. Dilinin ucuna gelmek
21. Dillere destan olmak
22. Dünyayı tozpembe görmek
23. Ekmek elden su gölden
24. Ekmeğini eline almak
25. Elden ayaktan düşmek
26. Gönül vermek
27. Gözden kaçmak
28. Gözü arkada kalmak
29. Güvendiği dağlara kar yağmak
30. Hızır gibi yetişmek
31. İçine doğmak
32. İğne ile kuyu kazmak
33. İstemem yan cebime koy
34. Kafayı üşütmek
35. Kalbini çalmak
36. Karadeniz'de gemileri batmak
37. Karıncayı bile incitmemek
38. Kedi gibi dört ayak üstüne düşmek
39. Kıyameti koparmak

40. Kolunda altın bileziği olmak
41. Laf taşımak
42. Merhabayı kesmek
43. Meydana gelmek
44. Ne hali varsa görsün
45. Ortalığı birbirine katmak
46. Para yemek
47. Saman altından su yürütmek
48. Sarı Çizmeli Mehmet Ağa
49. Uykusu kaçmak
50. Tüyleri diken diken olmak

Reklam broşürleri

Araştırma grubundaki öğrencilerin dili her anlamda, bütün yönleri ve kullanım şekilleriyle öğrenmeleri hedeflendiği için caddelerde, sokaklarda dağıtılan reklam broşürleri ve buna benzer materyaller de derslerde kullanılmaya çalışılmıştır. Söz konusu materyallerin kendi hedefleri doğrultusunda kelime hazinesi içermesi dolayısıyla öğrenciler, bu aktivite sayesinde bahsi geçen metinlerde yer alan kelimeleri de öğrenmişlerdir.

Araştırma grubunun yer aldığı sınıfta öğretmen, yeri geldiğinde tişörtlerin üzerine yazılan Türkçe yazılardan dahi derste yararlanmış ve bunları kullanmıştır. Böylelikle öğrenciler her anlamda dile maruz bırakılmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin bu tür aktivitelere karşı tepkileri de son derece olumlu olmuştur.

Araştırma grubunun Türkçe derslerini aldığı Türkçe öğretim merkezinin İstanbul-Mecidiyeköy gibi merkezi bir yerde olması söz konusu materyallerin elde edilmesini kolaylaştırmıştır.

Münazara

B1 seviyesinden itibaren araştırma grubundaki öğrencilere belirli zaman dilimlerinde konuşma becerilerini geliştirmek, onların öğrendikleri kelimeleri doğru bir şekilde kullanmalarını sağlamak ve Türkçe konuşma konusunda öz güvenlerini arttırmak amacıyla münazara yaptırıldı. Katılımı arttırmak amacıyla münazara konuları, daha önce sınıfta sunumu yapılmış olan konulardan seçildi.

Özellikle de çevresiyle iletişim kurma noktasında çekingen olan, bulunduğu ortama ayak uydurmakta zorlanan öğrencilerin kazanılması, bunun yanında sosyal öğrencilerin dil seviyelerini daha da ilerletmesi için münazara ve benzeri; öğrencilerin etkileşim halinde çalışabileceği aktiviteler yapılmalıdır (Hamzadayı ve Büyükikiz, 2015: 309). İçedönük öğrenciler neredeyse her sınıfta olduğu gibi araştırma grubunda da bulunmaktaydı. Iraklı öğrenci diğerlerine nazaran gruba biraz daha geç gelmiş ve kendini çoğu zaman diğerlerinden eksik hissetmekteydi. Fakat münazara etkinlikleriyle öz güven kazanan söz konusu öğrenci özellikle politika konulu münazaralarda görüşlerini daha rahat dile getirebilmekteydi. Başlarda çekingen davranan Iraklı öğrenci, Irak'ın siyasi durumundan söz açılınca diğerlerinden daha fazla konuştu.

Münazaralar, içinde yaşadığımız zamanın bütün bireylerinde olması gereken bir kabiliyet. Aktif katılımı gerektiren bir etkinlik olan münazara ile öğrenciler araştırma yapma, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma, eleştirel düşünme, sunum tekniklerini kullanma, iletişim kurma, karar verme, problem çözme, gibi farklı becerilerin gelişimine de katkı sağlar (Tabak ve Göçer, 2014: 155).

Münazara etkinliğini yapmadan önce unutulmaması gereken, münazaraların Türkçede belli bir seviyeye (en az B1-B2) gelmiş olan öğrencilere yapılabileceğidir. Aksi takdirde

etkinlik görevini icra edemediği gibi öğrencilerin konuşma öz güvenlerine zarar verebilmesi münasebetiyle ters de tepebilir.

Öğrenciler münazara yaparken öğretmen, öğrencilerin dili kullanma becerilerine odaklanmalı, fazla müdahale etmemeli ama yapılan dilsel yanlışları da not etmeli ve etkinlik sonrası uygun bir şekilde not aldığı yanlışları öğrencilerle paylaşmalıdır.

Kelime Defteri

Araştırma grubunda yer alan öğrencilerden cebe sığacak, dolayısıyla her zaman yanlarında taşıyabilecekleri bir not defterini kelime defteri olarak kullanmaları istendi. Öğretmenin takibi neticesinde bütün öğrenciler kelime defteri kullanmaya başladılar. Öğretmen, çok sık olmamakla birlikte öğrencilerin kelime defterlerini kontrol etti. Öğrencilere, İstanbul gibi bir şehirde insanın trafikte çok ciddi oranda zaman harcadığı anlatıldı. Bu sırada bazı öğrenciler gidiş-geliş olmak üzere toplam üç saati yolda geçirdiklerini söylediler. Sonrasında öğretmen öğrencilerden derse gelirken, evlerine dönerken ve yatmadan önce kelime defterlerine yazdıkları kelimeleri tekrar etmelerini istedi.

Araştırma grubundaki öğrenciler, altı ayda ortalama üç tane kelime defteri doldurdular. Kelime defteri aktivitesi, araştırma grubunda yer alan öğrencilerin altı ay gibi kısa bir zamanda -sınıfta öğrencilerle yapılan kaba hesaba göre- yaklaşık olarak iki bin kelime öğrenmelerini sağlamıştır. Üç yüz kelimeyle konuşan insanların bulunduğu söylenen ülkemizde iki bin kelime, iyi bir miktar olarak düşünülmüştür.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Anlamayı Kolaylaştırıcı Teknikler

Yabancılara yönelik Türkçe öğretiminin ciddi sorunlarından biri de birçok öğretmenin dil bilgisi ağırlıklı ders işlemesidir. Yücer (2011: 132), yabancılara yönelik Türkçe öğretiminin yakın tarihlere kadar dil bilgisi öğretmekten ibaret olarak görüldüğünü ve buna

göre öğretim yapıldığını dile getirmektedir. Oysa kelime öğretimi ikinci plana itilemeyecek kadar önemlidir. Dil bilgisi konuları mümkün mertebe kolaylaştırılarak, bu alanda fazla zaman harcamadan anlatılmaya çalışılmalıdır. Aksi takdirde yıllardır Türkiye’de uygulanan ve oldukça sağlıksız sonuçlar veren İngilizce öğretiminin bir benzeri de yabancılara Türkçe öğretimi alanında yaşanır. Bunun yanında görsel ve işitsel metotlarla ne kadar kelime öğretilirse öğretilsin dilbilgisi ile bu kelimelerin nasıl kullanılacağı öğretilmezse öğrenciler hedef dili pek konuşamaz. O halde dil bilgisi konularının anlatımında denge gözetilmelidir. Bu konuda en büyük zorluk, dil bilgisi konularının soyut bir özellik taşımaları sebebiyle yaşanmaktadır (Melanlioğlu, 2012: 2402). Barın da (2004) dil bilgisi ile ilgili es geçilmemesi gereken bir uyarıda bulunur ve bir dil bilgisi konusu tam olarak öğretilmeden başka bir konuya geçilmemesi yönünde görüş bildirir.

Araştırma grubu üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda bazı dil bilgisi konularının anlatımının gereksiz olduğu sonucuna varılmıştır. Örneğin araştırma grubuna şimdiki zaman anlatılırken “ünlü daralması” anlatılmaya çalışılmış fakat öğrenciler anlamakta zorlanmışlardır. Slaytlar halinde üstelik çok sayıda örnek verilmesine rağmen öğrenciler konunun çok zor olduğunu dile getirmişlerdir. Bunun üzerine yeni arayışlara girilmiş ve nihayet öğrencilerin kolayca anlayabileceği bir yöntem bulunmuştur.

Şimdiki zamanın ve ünlü daralmasının yabancı öğrencilere öğretimi

Özbay (2003: 63), bilginin olduğu gibi doğrudan öğrenciye aktarılmasının yanlış bir uygulama olduğunu, bunun yerine öğrencide bilgi oluşturmanın gerekliliğini savunmuş; bilginin en kolay yoldan sistemli bir şekilde öğrenciye kazandırılması gerektiğini ifade etmiştir.

Ünlü daralması, “-mak / -mek” ekleri kaldırıldıktan sonra son harfi ünlü ile biten fiillerin bazılarında meydana gelmektedir (Başla + mak → Başla + yor → Başlıyor).

Öğrenciler bu değişimi anlamakta zorlandıkları için bu konu onlara şu şekilde anlatıldı:

“-mak / -mek” eklerini kaldırdıktan sonra ünlü ile biten fiillerin son harfi olan ünlüyü siliniz.

Önceki ünlüye göre de “-ıyor / -iyor / -uyor / -üyor” eklerinden uygun olanını ekleyiniz.

Örnek: Gülümsemek → Gülümse → Gülüms (son ünlü “ü” olduğu ve “ü” harfinden sonra yeniden “ü” geldiği için “-üyor” eklenir) → Gülümsüyor.

Neden “-üyor” eklendiği şu şekilde açıklanabilir:

Türkçede genellikle “a” harfinden sonra “ı” harfi, “e” harfinden sonra “i” harfi, “o” harfinden sonra “u” harfi, “ö” harfinden sonra “ü” harfi, “ı” harfinden sonra “i” harfi, “i” harfinden sonra “ı” harfi, “u” harfinden sonra “u” harfi, “ü” harfinden sonra da “ü” harfi gelir.

Özetleyecek olursak ünlüler genellikle birbirlerini şu şekilde takip ederler:

a → ı   ö → ü   ı → ı   u → u

e → i   o → u   i → i   ü → ü

Örnek: Boyamak → Boya → Boy (son ünlü “o” olduğu ve “o” harfinden sonra “u” geldiği için “-uyor” eklenir) → Boy + uyor → Boyuyor

Örnek: İstemek → İste → İst (son ünlü “i” olduğu ve “i” harfinden sonra yeniden “i” geldiği için “-iyor” eklenir) → İst + iyor → İstiyor

Örnek: Oynamak → Oyna → Oyn (son ünlü “o” olduğu ve “o” harfinden sonra “u” geldiği için “-uyor” eklenir) → Oyn + uyor → Oynuyor

Daha önce de anlatıldığı gibi ünlü daralması anlatılınca araştırma grubu konuyu anlamamış, bunun üzerine hemen yukarıda açıklanan yöntem ile öğrencilere şimdiki zaman yeniden anlatılmış, en nihayetinde öğrenciler konuyu anlamış ve bu yöntemi oldukça benimsemişlerdir.

İstek kipinin yabancı öğrencilere öğretimi

Bu çalışmanın temelini oluşturan araştırma grubuna istek kipi şu şekilde anlatılmıştır:

Ben → ...-ayım / -eyim → yap + ayım: yapayım, gel + eyim: geleyim

Biz → ...-alım / -elim → yap + alım: yapalım, gel + elim: gelelim

Araştırma grubuna istek kipinin sadece birinci tekil ve birinci çoğul şahıs çekimi öğretilmiş, diğer şahıs çekimlerinin öğretilmesine gerek görülmemiştir. Çünkü istek kipinin birinci tekil ve birinci çoğul şahıs haricindeki diğer çekimler Türkler arasında dahi oldukça az kullanılmaktadır. Bu sebeple böyle bir öğretim yöntemi tercih edilmiştir.

Özetle, bir fiilin istek kipinin birinci tekil şahıs çekimi için; fiil, “-mak / -mek” eki kaldırıldıktan sonra kalın ünlülerden biri ile bitiyorsa “-ayım”, ince ünlülerden biri ile bitiyorsa “-eyim” getirilir.

Bir fiilin istek kipinin birinci çoğul şahıs çekimi için; fiil, “-mak / -mek” eki kaldırıldıktan sonra kalın ünlülerden biri ile bitiyorsa “-alım”, ince ünlülerden biri ile bitiyorsa “-eyim” getirilir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde fiillerin öğretimi

Sorulduğu zaman her ne kadar akla gelmese de yabancılara yönelik Türkçe öğretiminde zorlanılan konulardan biri de fiillerin öğretimidir. Bu zorluk fiillerin ezberlenmesinde çekilen bir zorluktan kaynaklanmamaktadır. Söz konusu zorluk fiillerle

birlikte kullanılan hâl eklerinden ileri gelmektedir. Yabancı öğrenciler bu konuda çok yanlış yapabilmektedirler. Bu sebeple öğrencilere fiiller şu şekilde anlatılmıştır: sadece “hoşlanmak” yerine “-dan / -den / -tan / -ten hoşlanmak”, “-ı / -i / -u / -ü sevmek”...

Örnekler:

-dan / -den / -tan / -ten borç almak

-da / -de / -ta / -te buluşmak

-a / -e katılmak

-ı / -i / -u / -ü ziyaret etmek

-ı / -i / -u / -ü düşünmek

-dan / -den / -tan / -ten korkmak

-dan / -den / -tan / -ten faydalanmak

-ı / -i / -u / -ü araştırmak

-ı / -i / -u / -ü geliştirmek

... ile alay etmek

-ı / -i / -u / -ü merak etmek

-a / -e sahip olmak

-a / -e başvurmak (müracaat etmek)

-a / -e basmak

...

Yukarıda geçen fiillerin kullanımı elbette, her zaman bu şekilde olmamaktadır. Duruma ve cümleye göre değişebilmektedir. Fakat hem yukarıda örnek olarak verilen fiillerin hem de genel anlamda fiillerin kullanımları bu ve buna benzer şekilde olmaktadır.

Araştırma grubuna fiiller, önce klasik yöntemle anlatılmaya çalışılmış fakat öğrenciler, herhangi bir fiilin herhangi bir hâl eki ile kullanılması şartını ve gerekliliğini kavrayamamışlardır. Hâl ekleri fiillerle birlikte öğretilmek suretiyle bir karışıklık giderilmeye çalışılmış ve araştırma grubundan alınan dönütlere bakılırsa bu konuda başarılı olunmuştur.

Ünsüz yumuşamasının yabancı öğrencilere öğretimi

Dil öğretiminde kolaydan zora, somuttan soyuta ilkesi esastır. Öğretmen Türkçeyi kolay ve somut nesnelere başlayarak öğrencilere öğretmelidir. Bunun için en mantıklı olanı öğrencilerin etkileşim halinde oldukları nesnelere başlanmasıdır. Sınıfta yer alan yazı tahtası, kitap, defter, dolap, kâğıt, askılık, kalemlik, sözlük, gözlük ve benzeri eşyalar sözü edilen nesnelere birer örnek olarak gösterilebilir. Özellikle de ilk konularda yer alan iyelik eklerinin öğrencilere anlatımı esnasında yukarıda sözü edilen eşyalardan yola çıkarak örnekler verilirken ünsüz yumuşamasının anlatılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Anadili Türkçe olan öğrencilere bu konu klasikleşmiş bir yöntemle; “p, ç, t, k” harflerinin sırasıyla “b, c, d, g/ğ” harflerine dönüşmesi şeklinde anlatılmaktadır. Başlarda öğretmen tarafından aynı yöntem kullanılarak araştırma grubuna ünsüz yumuşaması anlatıldı. Fakat istenilen verimli sonucun elde edilememesi öğretmeni yeni arayışlara itti. Aynı kurumdaki diğer öğretmenlerin fikirlerine müracaat edilince öğrencilerin ünsüz yumuşamasını biraz daha kolay bir şekilde anlayabilecekleri, en azından değişen harfleri akıllarında kolayca tutabilecekleri bir yöntem bulundu. Buna göre değişen harflerin klasikleşmiş sıralaması “k, t, ç, p” şeklinde değiştirilince akıllara ketçap kelimesi gelmektedir. Bu kelime ise belli başlı dillerde benzer şekilde kullanılmakta ve bu nedenle öğrenciler öğretilmesi hedeflenen harfleri hafızalarında

tutabilmektedir. Nitekim ünsüz yumuşaması bu şekilde -ketçap kuralı şeklinde- anlatılmaya başlanınca öğrenciler konuyu daha kolay anlayabilmişlerdir.

Bölüm III: Yöntem

Araştırmanın Modeli

Çalışmada, nitel araştırma yaklaşımı esas alınmış; var olan bir durum ortaya konmaya, değerlendirilmeye ve görüşmelerle desteklenmeye çalışılmıştır. Bu nedenle çalışmaya en uygun nitel araştırma deseni olarak durum çalışması tercih edilmiştir.

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması yöntemi ile desenlenmiştir. Durum çalışması, bir olgunun kendi doğal düzeni içerisinde derinlemesine incelenmesidir (Bhattacharjee, 2012, s. 93). Durum çalışmalarında, diğer nitel araştırma yöntemlerinde olduğu gibi anlam ve anlayışın sorgulanması söz konusudur (Merriam, 2013, s. 39). Durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç olayın derinlemesine incelenmesidir. Bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumunu nasıl etkiledikleri ve durumdan nasıl etkilendikleri ortaya konulmaya çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 83).

Araştırmanın Katılımcı Grubu

Çalışmada sağlıklı sonuçlar elde edebilmek için Fatih Üniversitesi'nden üçü kadın olmak üzere bazı okutmanlarla görüşmeler yapılmıştır. Katılımcı grubun özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir:

Tablo 1

Okutmanların Kişisel Özellikleri

No	Öğretmen kodları	Çalıştığı ülkeler	Ders verdiği grubun seviyesi	Cinsiyet
1.	M1	Nijerya	B1	Erkek
2.	M2	Moğolistan	B1	Erkek
3.	M3	-	A2 - B1	Erkek
4.	M4	-	A2	Erkek
5.	M5	-	B1	Erkek

6.	M6	-	B1	Erkek
7.	M7	-	B1	Kadın
8.	M8	Rusya-Moritanya	B1-B2	Erkek
9.	M9	-	A1-A2	Kadın
10.	M10	-	A2	Erkek
11.	M11	-	B1	Erkek
12.	M12	Bulgaristan	A1-A2	Erkek
13.	M13	-	A1-A2	Kadın
14.	M14	Fas	B1	Erkek
15.	M15	-	-	Erkek
16.	M16	-	A2	Erkek
17.	M17	-	A1	Erkek
18.	M18	Fas	A1-A2	Erkek
19.	M19	-	B2-C1	Erkek
20.	M20	-	B1	Erkek
21.	M21	-	A2-B1	Erkek
22.	M22	Moğolistan	A1-A2	Erkek
23.	M23	Brezilya	A1-A2	Erkek
24.	M24	-	A1	Erkek

Yukarıda sıralanan aktiviteler 8 haftalık bir süreçte uygulanmış ve yıl sonunda öğrencilerin kanaatleri sorulmuştur. Öğrencilere kendileriyle bir grup görüşmesi yapılacağı birkaç hafta önce duyurulmuştur. Doğal görüşme ortamını muhafaza etmek amacıyla görüşmenin yapıldığı gün öğrencilere bildirilmemiş, görüşmenin kayıt altına alınmış olduğu öğrencilere daha sonra söylemiştir. Yapılan görüşmede öğrencilere kullanılan teknikler hakkındaki fikirleri de sorulmuştur. Tablo 2’de kişisel bilgilerine yer verilen öğrencilerin on beşi erkektir.

Tablo 2

Öğrencilerin Kişisel Özellikleri

No	Öğrenci kodları	Ülkesi	Türkçe Seviyesi	Cinsiyet
1.	S1	Bosna-Hersek	B1	Kız
2.	S2	Bosna-Hersek	B1	Kız
3.	S3	Bosna-Hersek	B1	Kız
4.	S4	Bosna-Hersek	B1	Kız
5.	S5	Suriye	B1	Erkek

6.	S6	Bosna-Hersek	B1	Kız
7.	S7	Bosna-Hersek	B1	Kız
8.	S8	Bosna-Hersek	B1	Kız
9.	S9	Endonezya	B1	Erkek
10.	S10	Senegal	B1	Erkek
11.	S11	Irak	B1	Erkek
12.	S12	Bosna-Hersek	B1	Kız
13.	S13	Suriye	B1	Kız
14.	S14	Suriye	B1	Kız
15.	S15	Suriye	B1	Erkek
16.	S16	Japonya	B1	Kız
17.	S17	Almanya	B1	Erkek
18.	S18	Almanya	B1	Erkek
19.	S19	Fas	B1	Kız
20.	S20	Tayvan	B1	Kız
21.	S21	Rusya	B1	Kız
22.	S22	Rusya	B1	Kız
23.	S23	Karadağ	B1	Kız
24.	S24	Karadağ	B1	Erkek
25.	S25	Nijerya	B1	Erkek
26.	S26	Nijerya	B1	Erkek
27.	S27	Nijerya	B1	Erkek
28.	S28	Suriye	B1	Kız
29.	S29	Suriye	B1	Kız
30.	S30	Irak	B1	Erkek
31.	S31	Suriye	B1	Kız
32.	S32	Ukrayna	B1	Kız
33.	S33	Libya	B1	Erkek
34.	S34	Ürdün	B1	Erkek
35.	S35	Suriye	B1	Erkek

Verilerin Toplanması

Araştırmada irdelenen materyal ve teknikler Fatih Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi'nde sekiz hafta boyunca farklı milletlerden öğrencilerin oluşturduğu bir sınıfa uygulanmıştır. Öğrencilere sekiz hafta boyunca uygulanan aktivite ve teknikleri, bunlar için ihtiyaç duyulan materyalleri maddeler halinde şöyle sıralayabiliriz:

- 1) Sınıf içi görsel ve işitsel öğeler (kelime öğretim kartları, posterler,...)
- 2) Dinleme CD'leri.
- 3) Radyo dinleme etkinliği.
- 4) Etkileşimli CD ile interaktif ders anlatımı.

- 5) Hemen hemen her konu hakkında slaytlar hazırlayıp sunmak. İhtiyaç duyulan materyal, bilgisayar ve internetten ibarettir. Slayt hazırlamayı bilmeyenler bunu internetten kolayca öğrenebilirler.
- 6) Kültür aktarımına katkıda bulunacak metinlerin dikte edilmesi. İhtiyaç duyulan materyal, öğrencilerin seviyelerine göre seçilmiş metinlerdir. Bunun için çalışma kitaplarından faydalanılabilir.
- 7) Şarkı sözlerini tamamlama. Anlatılan konuyu pekiştirecek şarkılar bu aktivitenin materyalidir.
- 8) Hikâye tamamlama. Türk kültürüne uygun güzel bir hikâye seçilir, yarısına kadar okunur ve öğrencilerden bunu tamamlamaları istenir.
- 9) Her gün derse ilginç bir haber ile başlama. Bunun için interneti kısa bir süreliğine taramak yeterli olacaktır.
- 10) Resimler. İlginç, komik, düşündürücü ve yoruma açık resimler seçilir. Bu resimlerde küçük cümleler de vardır. Öğrencilerin yorumları istenir.
- 11) Karikatürler.
- 12) Haftada bir seçilen bir kitabı tanıtmak. Kitap isimleri özel olarak seçilir. (Uzun Hikaye, Beyaz Lale,...).
- 13) Haftada bir seçilen bir filmi tanıtmak. Film isimleri ve içerikleri dikkate alınmıştır. (Seçilen film izlemeleri için öğrencilere ödev olarak verildi. Sonrasında filmi bir kâğıda Türkçe olarak anlatmalarını istendi)
- 14) Haftada bir öğrencilerin seviyelerine göre bir şiir öğretmek. (Memleket İsterim,...)
- 15) İlk seviyedeki (A1) dersler hariç her derste bir atasözü ve deyim öğretmek.
- 16) Sık sık broşür ve reklamlardan yararlanma. (Mecidiyeköy’de olmamız bu aktivite için bir şanstı. Böylece kolayca broşür temin edilebiliyordu).

- 17) Orta seviyelerden itibaren herhangi bir konu hakkında münazara yapma. (Örneğin: Nüfus artışı çok olursa ne olur?, Boşnak ağırlıklı bir sınıfta Bosna-Hersek'in yönetim biçimi...).
- 18) Kendi kültürlerine dair bir hikâye, şiir ve şarkı tercüme ettirme. Bu tercümelerden bir kitap dahi hazırlanabilir.
- 19) Öğrenciler tarafından anlaşılması zor dil bilgisi konularına dair bazı teknikler.
- 20) Kelime defteri.

Yukarıda anlatılan aktivite ve etkinliklerin farklı becerilere ve zekâ türlerine hitap etmesi sebebiyle derse, öğrenmeye olan ilgiyi artırdığı ve öğretilenlerin kalıcılığını artırdığı görülmüştür (Gürdal ve Arslan, 2011: 36).

Dil öğrenimi, hayat boyu devam edecek olan ve yaşamın her evresinde desteklenmesi gereken; tam da bu sebeple kolaylaştırılması zaruri olan bir süreç olup kolaylaştırıldıkça söz konusu dili öğrenenlerin sayısında ciddi artış görülecektir (Köse, 2007: 110).

Verilerin Analizi

Araştırmaya dair verilerin toplanması, bir nitel çalışma için son derece önemlidir. Çünkü nitel araştırmaların en temel öğelerinden biri “nitel veri”dir. Nitel veri, birtakım amaçlara yönelik olarak doğal ortamlarda gerçekleştirilen gözlem ve görüşmelerle edinilen bilgiler olup görüşülen veya gözlenen kişilerin de olaylara yönelik algı ve fikirlerini kapsar (Leech ve Onwuegbuzie, 2007; akt. Özdemir, 2010: 327). Bu çalışmada da belirlenen bir araştırma grubu hem gözlenmiş hem de daha sonra kendileriyle yapılan görüşmelerde öğrencilerin algı ve fikirleri sorulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Görüşme. Yıldırım ve Şimşek (2000), “Odak Grup Görüşmesi”nin veri toplama açısından oldukça faydalı olduğuna dikkat çekerler. Bu çalışmada hem öğretmenlerle hem de öğrencilerle grup görüşmeleri yapılmıştır. Ayrıca “katılımcı gözlem” ve “yarı-yapılandırılmış gözlem” tekniği de kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e (2000: 125) göre “katılımcı gözlem”, davranışların doğal bir şekilde sergilendiği doğal bir ortamda ve araştırmacının genellikle söz konusu ortamda bulunmasıyla gerçekleştirilir. “Yarı-yapılandırılmış gözlem tekniği”nde ise görüşme soruları önceden hazırlansa da görüşme esnasında araştırmacı, duruma göre sorularda esnek bir tavır takınabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2000; Ekiz, 2003; akt. Ersoy, 2005: 174).

Araştırmacı, günlük tutarak gelişimi takip etmeye çalışmıştır. Bunun yanında çeşitli sınıflarda gözlem de yapmıştır.

Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliği

Araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla önce öğretmenlerle görüşülüp Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılabilecek materyal ve teknikler saptanmaya çalışılmış daha sonra birçok yöntem ve teknik, araştırma grubundaki öğrencilere uygulanmış ve onlarla da görüşmeler yapılmış, hem öğretmenlerle hem de öğrencilerle yapılan görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Doğal görüşme ortamını sağlamak amacıyla öğrencilere kayıt yapıldığı söylenmemiş, görüşme bittikten sonra kayıt yapıldığı ifade edilmiştir. Görüşme sırasında öğrencilerin ve öğretmenlerin rahat cevap verebilmelerini ve kendilerini güvende hissedebilmelerini sağlamak amacıyla önceden hazırlanmış olan soruların yer aldığı kâğıda bakılmadan sorular sorulmuştur.

Bölüm IV: Bulgular ve Yorumlar

Yabancılara Türkçe öğretiminde hangi materyal ve tekniklerin hangi sıklıkta kullanıldığına ilişkin bulgular ve yorum:

Araştırmaya katılan 24 okutmana doldurtulan “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılan Materyal ve Teknikleri Tespit Form” ları analiz edildiğinde sıklıklarına göre materyallerin dağılımı Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3

Okutmanların Kullandıkları Materyallerin Sıralaması

No	Materyal ve teknik	f
1	Ders kitabı	24
2	Dinleme aktiviteleri (dinleme CD’leri vb.)	24
3	Konuşma aktiviteleri (münazara vb.)	13
4	Şarkılar	12
5	Metin dikte	8
6	Kelime öğretim kartları, posterler,...	8
7	Etkileşimli CD’ler	7
8	İlginç, komik, öğretici resimler	3
9	Filmler, film tanıtımları, kısa filmler	3
10	Karikatürler	3
11	Atasözleri ve deyimleri öğretme	3
12	Şarkı sözü tamamlatma	0
13	Radyo dinletme	0
14	Hikâye tamamlatma	0
15	Konulara göre slayt hazırlayıp sunum yapma	0
16	Her gün derse ilginç bir haberle başlama	0
17	Kitap tanıtımı	0
18	Şiir öğretmek kelime kazandırma	0
19	Derste broşür ve reklamlardan, reklam metinlerinden faydalanma	0
20	Kendi dillerinden tercüme (hikâye, şiir vb.)	0
21	Dil bilgisi konularının anlatımına yönelik alternatif teknik kullanma	0
22	Kelime defteri tutturma	0

Tabloda da görüldüğü gibi kendileriyle görüşme yapılan okutmanlar en yaygın materyal olarak ders kitabını kullanmaktadırlar. Ders kitabının dinleme aktiviteleri olduğunu varsayarsak ikinci sonuç da anlaşılabilir. Fakat sonraki maddeler Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde oturmuş, işleyen bir sistematığın olmadığını göstermektedir. Örneğin dersleri çok kolaylaştıran; hem anlamayı hızlandıran hem de öğrencileri derse ortak eden etkileşimli CD'ler gibi bir imkân varken bu imkândan faydalanan öğretmen sayısı beklenenden az çıkmıştır. Dikte metodu için de aynısı söylenebilir. Birçok uzmana göre dersin son on beş dakikasının dikte metoduna ayrılması gerekirken bu çalışmada diktenin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde az uygulanan bir yöntem olduğu sonucuna varılmıştır.

Kendileriyle görüşme yapılan öğretmenlerin bazılarının ders kitaplarındaki boşlukları doldurmak için yaptıkları aktivite ve kullandıkları materyaller aşağıda verilmiştir.

M4 adlı okutman şunları dile getirmiştir:

“Küçük filmler var, iki dakikalık-üç dakikalık kısa filmler var, onları kullanıyorum. Altyazılı filmler var. Bazen şarkı öğretiyoruz. Bunları kullanıyoruz. Bazen resimler, tabi resimler, görsel materyaller kullanıyoruz. Bunlar öğrencinin gelişmesinde faydalı oluyor. Tabii zamana göre, ders kitabından kalan, artan zamanda kullanıyoruz genellikle.”

M 13 adlı okutman şunları dile getirmiştir:

“Mesela ben, birinci aktivitem dersin esnasında gramer yapısını öğretiyorsam şarkı! Kesinlikle bir şarkıdan giriyorum mesela. Yani bir gramer yapısı mı öğretiyorum, şimdiki zaman “-yor” eki mesela; “yağmur yağıyor / seller akıyor...” Şimdiki zamanı orada öğretmeye çalışıyorum mesela. Ya da tam tersi, konuyla alakalı bir şey mi var, yağmur mu yağıyor; bu sefer yağmuru orada kullanıyorum. İkisinde de kullanıyorum yani. Şarkıyı çok kullanıyorum. Ondan sonra hikâye!”

M18 adlı okutman şunları dile getirmiştir:

“İzleme dersleri için internet üzerinden kısa filmler izlettiriyoruz. Tabi bunlar dersin direk içine değil de dersin sonuna doğru, işte yine unutturmak için dersin sıkıcılığını unutturmak için veya işte hani sınıftan ayrılırken tekrar geri gelme isteği uyandırmak için kısa filmler izlettiriyorum. Kısa filmlerin konusu genellikle, işte ibret verici; mesaj verici oluyor. Bu kısa filmler bittikten sonra öğrencilerden, işte burdan ne anladınız? Siz olsaydınız ne yapardınız? Bu kim veya bunlar ne yaptı? gibi sorularla öğrencileri konuşturmaya çalışıyorum. Konuşma dersleri için de daha önceden hazırlamış olduğum fotoğraf arşivi var; fotoğraf ve karikatür arşivi. Bu öğrencileri sırasıyla ve öncelikle isteyenden başlamak üzere fotoğraflar gösteriyorum ve bu fotoğraflardan öğrencilerin gördüklerini; ilk önce ne görüyorlarsa madden söylemelerini istiyorum. İşte elma, armut, insan, ayakkabı, şunları görüyoruz. Sonra fotoğraftaki mesajı, mesaj içeren fotoğraflar oluyor genellikle, konuşturmaya çalışıyoruz.”

M21 adlı okutman şunları dile getirmiştir:

“Konuşma açısından münazara yaptırıyorum. A2’de bile yaptırırım faydasını gördüm, münazara etkinliği. İşte mesela drama çalışmaları yaptırıyorum öğrencilere. Pantomim, sessiz oynatıyoruz mesela. Böyle böyle çalışmalar oluyor mesela. Şu an tabi aklıma gelenler bunlar ama kesinlikle dil öğretiminde kitap tek başına yeterli değil!”

Okutmanlarla yapılan görüşmelerde ortaya çıkan bir diğer sonuç da okutmanların atasözleri ve deyimleri öğretme, şarkı sözü tamamlatma, radyo dinletme, hikâye tamamlatma, konulara göre slayt hazırlayıp sunum yapma, her gün derse ilginç bir haberle başlama, kitap tanıtımı, şiir öğretmek kelime kazandırma, derste broşür ve reklamlardan-reklam

metinlerinden faydalanma, kendi dillerinden tercüme (hikâye, şiir vb.), dil bilgisi konularının anlatımına yönelik alternatif teknik kullanma, kelime defteri tutturma ve benzeri aktiviteleri yapmamış olmalarıdır.

Sorun olduğunu kabul etmelerine rağmen okutmanların yeni bir aktivite, materyal ya da teknik denememiş olmaları onların ders dışında yabancılara yönelik Türkçe öğretimine dair pek de eğilmediklerini göstermektedir.

Yabancılara Türkçe öğretiminde materyaller dışında hangi teknikler kullanıldığına ilişkin bulgular ve yorum:

Yabancılara Türkçe öğretimi alanında çalışan okutmanların buldukları ortam, ön bilgileri, teknik imkanlar vb. nedenlerle sıradan dil öğretim materyallerinin yanı sıra birtakım teknikleri de kullandıkları görülmektedir. Tablo 4'te okutmanların kullandıkları teknikler yer almıştır:

Tablo 4

Okutmanların Kullandıkları Teknikler

No	Materyaller dışında kullanılan teknikler	f
1	Youtube kullanıyorum.	19
2	Google'ı kullanıyorum.	15
3	Boşluk doldurma aktiviteleri yapıyorum.	2
4	Drama yöntemini kullanıyorum.	2
5	İkili diyaloglar yaptırıyorum.	2
6	Pantomim oynatıyorum (beden dili istenen şeyi anlatma).	2
7	Derste Nasreddin Hoca fıkralarını kullanıyorum.	1
8	Konulara göre test hazırlıyorum.	1
9	Kelime oyunu oynatıyorum.	1
10	Kavram haritası tekniğini kullanıyorum.	1
11	Okuma metinlerini tekrar ettiriyorum.	1
12	Grup çalışmaları yaptırıyorum.	1

Okutmanlar materyaller dışında hangi teknikleri kullandıkları sorusuna genel olarak verdikleri cevaplar aşağıdadır. Verilen cevaplar hemen üstte bulunan tabloda derlenmiştir.

M3 adlı okutman *“Derste kitapta olmayan fakat gerekli olan şeylerle süsleyebiliriz derslerimizi. Bu noktada internetten mesela Google ve Youtube’den faydalanılabilir.”* şeklinde bir öneride bulunurken M8 adlı okutman, *“Konunun zorluğuna göre çocuğa alıştırma yapması için ekstra testler, ekstra dökümanlar, okuma metinleri, videolar ve şarkılar lazım. Sadece ders kitabı yeterli değil, öğrencinin pratik yapması için alternatif malzemeler, dökümanlar lazım.”* demiştir.

M9 adlı okutmanın söylemi çok daha genel olup şu şekildedir:

“...farklı teknikler, farklı yöntemler, farklı materyaller kullanmak lazım. İnternette faydalanmak lazım.”

M16 adlı okutman, ders kitaplarının eksikliklerini gidermek adına bir öneride bulunurken bir ihtiyacı da dile getirmiştir:

“...etkinliklerin çeşitlendirilmesi gerekiyor. Özellikle derste sıkıcılıktan kurtarmak için, dersi sıkıcılığından kurtarmak için drama yaptırıyorum, Google’den bazı resim ve videolar gösteriyorum.”

M1 adlı okutman şöyle demiştir:

“İnternet sayesinde günümüzde çok şeye ulaşabilmekteyiz. Mesela derste işlediğimiz konularla ilgili videoları Youtube ve benzeri sitelerden indirebiliriz, o konularla ilgili videoları. İşlediğimiz konularla ilgili filmlerden belli bölümleri daha

önceden hazırlanarak işleyebiliriz. Çeşitli bulmacalar ve benzeri etkinlikler sınıfa hazırlayıp getirebiliriz. İşlediğimiz konuyla ilgili gazete dergi haberleri getirebiliriz.”

M20 adlı okutman, diğerlerinden oldukça farklı bir teknik kullandığını şu şekilde açıklamıştır:

“Ben buna ek olarak, “Kavram haritası tekniğini” kullanıyorum. Özellikle de okuduğunu anlamada ve diğer dil becerileri de olmak üzere kavram haritası tekniğini kullanıyorum. Yani başarılı olduğunu da düşünüyorum. (Görsel işitsel öğeler) onlar zaten bu teknikle beraber; tahtaya yansıtıyoruz, öğrencilerden istiyoruz onlara bazı ödevler veriyoruz yapıyorlar. Yani “okuduğunu anlama”larını geliştiriyorlar.

Kavram haritaları, fikirleri, düşünceleri organize eden, bilgileri hiyerarşik olarak belli bir işte kâğıt üzerinde çizim şeklinde gösteren pratik düzenleyici olarak geçiyor literatürde. Aktivite olarak tabii ki gerçekleştiriliyor, anlamlı öğrenmenin bir parçası olarak ortaya çıkmış. 1970’lerde işte, Novak ve arkadaşlarıyla beraber yapılmış, düzenlenmiş bir şey. Bunun faydası yani ispatlanmış dünyada. Ben de bunu araştırdım, bunu uygun gördüğüm için kullanıyorum.”

M4 adlı okutman şunları dile getirmiştir:

“Bunun için ne yapmak lazım; ekstra aktiviteler, etkinlikler yapmak lazım, oyunlar yapılabilir. Drama çalışmaları yapılabilir. Bunun yanında öğrencilere mesela, dersin işleyişine göre; okumada farklı olur, dinlemede farklı olur... İşte nebileyim, bir Nasrettin Hoca’nın fıkraları mesela; çocuklara anlattırırın, onlara izlettirirsin, dinlettirirsin... Yani video yöntemiyle ders anlatabilirsin, kelime öğretilir, her şey yeni her şey. O, tamamen hocanın nasıl derse hazır olup olmamasıyla alakalı olan bir süreç yani. Hazır mı geldi mi gelmedi mi... ....

Öğrenciler mesela ileri seviyede; kesinlikle bir konu hakkında hikâye anlatmalarını istiyorum. “Hadi bakalım arkadaşlar şu konu hakkında bir hikâye anlatın. Nasrettin Hoca ile ilgili bir hikâye öğrenin, gelin burada anlatın. Bunları çok yaptırırım yani öğrencilere. Konuşmalarına etki ediyor.”

M6 adlı okutman da tek başlarına ders kitaplarının kullanıldığı sınıflarda öğrencilerin sıkıldığını bu sebeple içinde mizah unsuru barındıran hikâyelerden faydalanmaya çalıştığını, kısa filmler izlettiğini, dersle ilgili birtakım fotoğrafları kullandığını dile getirmiştir:

“Bunlar için öncelikle okuma ve anlama derslerinde temel seviyede olmasa da ileri seviyelerde ek hikâyelere ihtiyaç duyuyoruz. Çocuklar modamod kitapla ilgilendikleri zaman sıkılıyorlar. Bunun için daha komik, daha eğlenceli hikâyelerle dersi ilerletmeye çalışıyoruz. Yine dinleme dersleri için çeşitli şarkularla dersi eğlenceli hale getirip öğrencileri Türkçeye ısındırmaya çalışıyoruz. Bununla beraber, yine yazma çalışmalarında kitapları da, özellikle A1 ve A2 seviyesinde klasik tekrar metinler var; bunların yine monotonluğundan kurtarmak için dersi grup yazma çalışmaları yaptırıyorum. Özellikle üç dört kişilik gruplarla oluşturulan yazma etkinlikleri konuşmayı da içerdiği için, öğrenciler birbirleriyle konuştukları için öğrenciler birbirlerinden çok kelime öğreniyorlar ve sosyalleşmeyi de arttırıyor. Bu da öğrencilerin işbirlikli öğrenmesine katkıda bulunuyor.

M24 adlı okutman, ders kitaplarına ek olarak konulara göre test, boşluk doldurma ve benzeri doküman ve aktiviteler hazırladığını belirtmiştir:

“Genellikle ben, derslere göre, konulara göre test hazırlıyorum ve doküman hazırlıyorum. Bunlar genellikle etkinlik şeklinde oluyor: boşluk doldurma, metinleri birleştirme gibi. Yani kullanıyorum.

Bunları ben daha çok konu anlatımından sonra kullanıyorum, pekiştirme amaçlı. Bir konuyu anlattıktan sonra; dil bilgisini olabilir veya kitaptaki bir ders konusunu anlattıktan sonra öğrencinin pekiştirmesi için kullanıyorum. Çok faydası oluyor, öğrencinin hoşuna gidiyor; böyle ekstra bir şeyler yaptığını görmesi öğrencinin hoşuna gidiyor...

M7 adlı okutman dersi biraz daha eğlenceli hale getirmeye gayret etmiş, bu bağlamda şarkılardan, karşılıklı diyaloglardan faydalandığını belirterek şu ifadeleri kullanmıştır:

“Mesela şarkılardan yararlanıyorum. Öğrenciye bir şey anlatacaksam; özellikle dil bilgisinde bazen şarkılardan yararlanıyorum. Youtube kullanıyorum. Görsel; dil öğretirken İngilizceye başvurmamak için daha çok görsel şeyler kullanıyorum. Mesela bir eşyayı anlatırken onun resmini görmesi daha ayrı bir şey. En çok Google'dan yararlanıyorum ben, şarkılardan. Çok fazla diyalog yaptırıyorum sınıfta, çok fazla yazı yazdırıyorum ve saire.

Okutmanlarla yapılan görüşmelerde sadece bir öğretmen “Eğer iyi bir ders kitabı ise Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yeterli olur.” şeklinde görüşünü dillendirmiştir. Kendileriyle görüşülen diğer öğretmenler yalnız başına ders kitabının Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yeterli olamayacağını; derste, ders kitabına ek olarak görsel ve işitsel duylulara hitap eden, tabloda da derlenmiş olan birçok aktivitenin yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Yabancılara Türkçe öğretiminde materyal-teknik kullanımında okutmanların hangi sorunlarla karşılaştıklarına ilişkin bulgular ve yorum:

Okutmanlarla yapılan görüşmelerde ders öğretim sürecinde materyal ya da teknikler kullanırken birçok sorunlarla karşılaştıklarını dile getirmişlerdir. Okutman görüşlerin

hareketle materyaller ve ders işleme tekniklerinde karşılaşılan sorunlar Tablo 5'te gösterilmiştir:

Tablo 5

Okutmanların Materyal-Teknik Kullanımı Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar

No	Sorunlar	f
1	Bütün dil becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmış iyi bir ders kitabının olmayışı.	22
2	Döküman ve kaynakların yetersiz oluşu.	21
3	Sınıflardaki fiziki yetersizlik (internet, poster, projeksiyon vb. eksikliği)	20
4	Bilgi edinimi (neyi nereden alacak?) ve bilgi aktarımı (neyi nasıl anlatacak?).	2

Okutmanlar tarafından en çok kullanılan materyal olma özelliğini taşıyan ders kitapları aynı okutmanlara göre birçok nedenden ötürü Türkçenin yabancı dil olarak öğretimindeki en ciddi sorun olarak öne çıkmaktadır.

M8 adlı okutman da ders kitaplarının genel bir çerçeveye göre hazırlandığını, bölümler arası farklılıkların görülebildiğini, kitapların okutulan ülkelere göre de değişiklik arz ettiğini ifade ederek şunları söylemiştir:

“Ders kitabı sadece, dil öğretiminde yeterli değil tabi ki çünkü ders kitabı genel bir çerçeve için hazırlanıyor. Fakat, işte, bölümden bölüme veya okutulan ülkeden ülkeye çok farklılık gösterebilir.”

Kendileriyle görüşme yapılan öğretmenler en çok ders kitabını kullansalar da genel olarak, ders kitabının yetersizliğinden şikâyet etmişlerdir. Örneğin M2 isimli okutmanla yapılan görüşmede, katılımcı şu ifadeleri kullanmıştır:

“Yabancı dil öğretiminde sadece ders kitabı yeterli değildir. Bunun yanında ek materyaller lazım.”

M11 adlı okutman ders kitaplarının yetersiz olmasını sınırlı olmasına, günlük hayatın bütünüyle ders kitabında yer alamamasına bağlamıştır:

“Çünkü ders kitabı sonuçta sınırlı kapsamlı bir kitap. Yani günlük hayatın her şeyini vermesi zordur.”

M6 adlı okutmana göre ders kitapları belirli bir sisteme göre ve belirlenmiş sınırlar içinde yazılmakta, bu yüzden derslerin birebir kitaptan işlenmesi yetersiz olmaktadır:

“Yani kitaplar sonuçta belirli bir sisteme, programa göre yazılıyor. Bunun için, öğretmenler için kolay bir durum. Öğrenciler için de aynı şekilde; belirli bir sistem olduğu için, konuların paylaşımı için... Ama yani sadece moda mod kitabı öğretmek, oradaki kelimeleri öğretmek, oradaki okumaları, gramerleri sadece kitaba dayalı olarak öğretmek öğrenciler için bir problem. Öğretmenler için de bir problem.”

M4 adlı okutman, ders kitaplarının bilgileri iyi kategorize edebildiklerini, ders esnasında bir düzen ve bilgi kaynağı olduklarını ama tek başlarına yeterli olamadıklarını dile getirmiştir:

“Biz yaklaşık üç senedir dil öğretiyoruz, yabancı dil olarak Türkçe öğretiyoruz; ben ders kitaplarının şimdiye kadar kendi başına çok etkili olduğunu görmedim. Yani ders kitapları rehberlik babında bize bilgileri çok güzel kategorize edip veriyor mesela, bu noktada iyi. Yani neyi nasıl yapacağımızı, işte efendime söyleyeyim, gramer konusunu, eksik mi var, şu mu var, bu mu var hepsini bir hiyerarşinin içinde veriyor bize. Düzenliyor yani. Ders kitapları bu, bu yönden iyi.”

Ama mesela sadece ders kitabını yapmak bir sınıfta, öğrenci için de öğretmen içinde zull ifade ediyor. Neden? Çünkü mesela ders kitabındaki moda mod öğrettiğin her şey, öğrenciler mesela belli bir zaman sonra -malumunuz dil öğretmek zordur yani, öğrenen için de zordur- bu çok büyük bir sıkıntı veriyor.”

M19 adlı okutman ise kendileriyle görüşme yapılan diğer okutmanlara kıyasla çok farklı bir görüş ortaya koymuş ve iyi bir ders kitabının Türkçe öğretiminde yeterli olabileceğini belirtmiştir:

“İyi bir ders kitabıysa bence yeterlidir. İyi ders kitabından kriter ne? Onu zaten öğrenci üzerinden anlarsın; öğrenci ihtiyaç hissetmiyorsa dil öğreniminde kitabın dışında bir uygulamaya iyi bir kitaptır ve yeterlidir. (Görsel ve işitsel öğeler) bence onlar, benim kanaatim, onlar işi biraz takviye ediyor. Ama işte öğretim kısmında ders kitabı, iyi bir ders kitabı yeterli olur bence.”

Okutmanlarla yapılan görüşmede, materyal-teknik kullanımı bakımından ortaya çıkan ikinci sorun, genel olarak doküman ve kaynakların yetersiz oluşudur. Yabancılara yönelik Türkçe öğretiminde var olan kaynak ve dokümanlar, başta İngilizce, Fransızca, Almanca ve benzeri belli başlı diğer dillerde mevcut kaynak ve dokümanlarla kıyas edilemeyecek derecede azdır. Örneğin hâlâ bütün dil becerilerine özgün bir şekilde hitap eden, aynı zamanda Avrupa Dil Kriterlerine göre şekillenmiş yabancılara yönelik bir Türkçe ders kitabı bulunmamaktadır. Bu çalışmanın özü itibarıyla vermeye çalıştığı mesaj, ders kitabına ek olarak dil becerilerini içine alan kaynak, doküman, görsel-işitsel materyal ve yöntem kullanılması gerekliliğidir. Şimdilik, yabancılara Türkçe öğretimi bu noktada da varlıklı bir dil olarak düşünülememektedir.

Materyallerle ilgili sorunlar olmadığı halde okutmanların kendileriyle yapılan görüşmede dile getirdikleri sorunlardan da kısaca bahsetmek yerinde olacaktır. Buna göre

okutmanların yirmisi “Öğrencilerin geldikleri coğrafyaya göre tasnif edilmeyişi”nin, yine yirmisi “Aynı sınıftaki öğrencilerin aralarında yaş farkı olması”nın, on dokuzu “Öğrencilerin motivasyon düşüklüğü”nün, sekizi “Aynı kurda öğrenim alan öğrencilerin aralarındaki seviye farkı”nın, üçü “İdareciler (dil öğretim mantığından yoksun idareciler)”in, ikisi “Okutmanların tecrübe eksikliği”nin, biri “Öğretilecek dilin ilgi çekici bulunmaması”nın ve yine okutmanlardan biri “Dil bilgisini öğrencilerin seviyesine uygun bir şekilde anlatamama”nın Türkçenin yabancılara yönelik öğretiminde var olan bir sorun olduğunu dile getirmiştir.

Öğrencilerin geldikleri coğrafyaları göz önünde bulundurmadan yapılan sınıflandırmalar yabancılara yönelik Türkçe derslerinin önemli sorunlarından biridir. Ders anlatılan sınıflardan birinde bulunan Türkmen öğrencinin sık sık anlatılan konuları bildiğini öğretmene söylemesi, Türkçeyi ilk defa öğrenmekte olan öğrencilerin olduğu söz konusu sınıfta öğretmenden hızlı ilerlemesini istemesi, derse karşı ilgisiz tavırlar takınması bu soruna bir örnek teşkil edebilir. Dolayısıyla öğrencilerin sınıflandırılmasında geldikleri coğrafya oldukça önemlidir.

Yabancılara yönelik Türkçe öğretimi kurslarında görülen en ciddi problemlerden biri de öğrencileri aralarındaki yaş farkı gözetilmeksizin sınıflara yerleştirilmeleridir. M23 adlı okutman bunun en ciddi sorunlardan biri olduğunu dile getirmiştir.

M10 adlı okutmana göre yabancılara yönelik Türkçe öğretiminin en ciddi problemlerinden biri de kurum idarecilerinin tavır ve yaklaşımlarıdır. Buna göre idareciler zaman zaman dil öğretimini geri plana atabilmektedirler.

Son söz: Unutulmamalıdır ki bir sınıftaki en önemli olgu öğretmendir. Yeniliklere açık, kendini güncelleyebilen, öğrencileri ile birlikte öğrenmekten usanmayan, sınıf içi aktiviteler düzenleyen, söz konusu aktivitelerde kullanmak üzere araç-gereç hazırlayabilen öğretmen dil öğretimini kolaylaştırıp öğrencileri rahatlatacaktır.

Materyal ve teknik donanımlı öğretim sürecinin dil öğretimine katkısının nasıl olduğuna ilişkin bulgular ve yorum:

Alan yazından ve okutman görüşmelerinden hareketle gerçekleştirilen materyal ve teknik destekli dil öğretim sürecinde araştırmacı günlüğü ve öğrenci görüşlerinden hareketle Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine ilişkin olarak bazı tespitler ortaya konulmuştur.

Tahtaya şekil ve resim çizilerek yabancı öğrencilere kelime öğretilir.

Yabancılara yönelik dil öğretimi yapan bir öğretmen, elinde kelime kartları olduğu, görsel ve işitsel duylulara hitap eden en az bir aktivite hazırlamış bir şekilde Türkçe posterlerle süslü bir sınıfa girmeli ve derslerini çerçeveye göre işlemelidir. İdeal olan her ne kadar bu olsa da bazen bunları yapmak mümkün olamamaktadır. Bu durumda tahtaya şekil ve resim çizerek bir kelimeyi veya durumu anlatmaya çalışmak Türkçe dersinde yabancı dil kullanmaktan daha faydalıdır.

Araştırma grubu ile yukarıda anlatılanlar doğrultusunda ders işlenmeye gayret edilmiştir. Öğretmen, çok defa tahtaya şekil ve resim çizmiş ve bir kelimeyi veya durumu açıklamaya çalışmıştır. Bu, zaman zaman öğrenciler arasında gülüşmelere, şakalaşmalara ve böylece dersin daha da eğlenceli geçmesine vesile olmuştur. Özellikle de öğretmenin resim ve şekil çiziminde oldukça başarısız olması öğrencilerin daha da hoşuna gitmiş, sınıfta güzel ve esprili diyalogların geçmesini sağlamıştır. Hatta bazen öğretmen, resim çizerek bir kelimeyi açıklamak üzere tahtaya yöneldiğinde sınıfta gülüşmeler duyulmuş ve dersler daha verimli hâle gelmiştir.

Kelime öğretim kartları (Flaş kartlar) kullanılarak kelime öğretme.

Araştırma grubunun öğretmeni derse geldiğinde genellikle elinde kelime kartları kutusuyla gelmeye çalışmıştır. Özellikle de her konunun bitiminde kelime kartlarını kullanarak anlatıla konunun kelimelerini sınıfa tekrar ettiren öğretmen bu yöntemle öğrettiklerinin kalıcılığını arttırmaya çalışmış ve sonuca bakılırsa başarılı da olmuştur.

Öğrenciler kısa denilebilecek bir zaman diliminde çok sayıda kelime öğrenmiş ve Türkçeyi hızlı bir şekilde anlamaya başlamışlar, sonraki süreçte ise konuşma becerileri oldukça gelişmiştir. Kullanılan kitaplarla orantılı kelime kartlarının kullanılması araştırma grubundaki öğrencilere olumlu yönde yansımış; öğrenciler daha önce gördükleri kelimeleri hatırlamaya çalışmış, hatırladıkça şevkleri artmış, sonrasında öğrenciler Türkçeye öğrenmeye daha çok eğilmişlerdir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde poster kullanımı

Araştırma grubu ile ders işlenen sınıfta yabancılara Türkçe öğretmeye yönelik birkaç poster bulunmaktaydı. Bunlar alfabe, ince ve kalın ünlüler, meyveler, meslekler, mevsimler, vb. posterleriydi. Öğrenciler ilk derslerde söz konusu posterlere göz gezdirdilerse de sonraki derslerde sınıftaki posterler onların ilgilerini çekmedi. Bu sebeple öğretmen çoğu zaman öğrencilerin dikkatlerini posterlere çekmek için ders esnasında posterlere atıfta bulundu. Posterlere yapılan bu atıflar posterlerdeki bilgilerin öğrenciler tarafından öğrenilmesini netice verdi. Özetle sınıflarda posterlerin olması yetmemekte; bu, zamanla öğrenciler nezdinde alışkanlık doğurmaktadır. Bu sebeple öğretmen, öğrencilerin dikkatlerini sınıf duvarlarını süsleyen posterlere çekmeye çalışmalıdır.

Dil öğretiminde sözlük kullanımı

Araştırma grubundaki öğrenciler farklı milletlerden oldukları için bir sözlük yerine kendi dillerine göre yeterli buldukları sözlükleri almaları önünde yönlendirilmişlerdir. Öğrencilerin genelinin akıllı telefon kullanmaları sebebiyle en azından elektronik sözlük kullanmaları tavsiye edilmiştir. Ne basılı ne de elektronik sözlüğü bulunamayan dilleri konuşan öğrenciler ise “Sensagent” adlı içinde çok sayıda dil barındıran bir sözlük sitesine yönlendirilmişlerdir. Böylece, çalışırken bilmedikleri bir kelime ile karşılaşmaları halinde söz konusu kelimenin anlamını öğrenme fırsatları olabilmektedir. Öğretmen zaman zaman

öğrencilere sözlük kullanma alışkanlığı kazandırmak amacıyla, sorduğu kelimeleri öğrencilerden sözlükleri vasıtasıyla bulmalarını istemiştir. Öğrenciler akıllı telefonlarına indirdikleri elektronik sözlükleri kullanarak sosyal hayatta karşılaştıkları ve anlamını bilmedikleri kelimeleri araştırmaya ve öğrenmeye, bazen de bunu öğretmenleri ile paylaşmaya başlamışlardır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde (interaktif) etkileşimli CD kullanımı.

Çalışmanın öğretim süresi boyunca araştırma grubundaki öğrencilerin ilgilerini en çok çeken uygulamalardan biridir. Tamamen görsel ve işitsel duylara seslenmesi, bütün konuların etkileşimli bir şekilde öğretilmeye çalışılması, bunlara ek olarak ses ve görüntü kalitesi öğrencilere bu uygulamayı sevdiren temel etmenlerdendir. Bu çalışmanın temelini oluşturan öğelerden biri olan araştırma grubu üzerinde yapılan gözlemlerde etkileşimli CD'nin öğrencileri canlı tuttuğu ve derse karşı ilgilerini arttırdığı görülmüştür. Yine araştırma grubu üzerinde yapılan gözlemler gösterdi ki ekranın, ekranda beliren ders temalarının ya da etkinliklerin belli aralıklarla değişmesi öğrencilerin ders takibini arttırmaktadır.

Yabancılarla yönelik Türkçe öğretiminde video ve slayt kullanımı.

Araştırma grubu ile yapılan derslerde video ve slaytlardan çokça yararlanılmıştır. Örneğin her konudan sonra en az bir slayt kullanılarak anlatılan konuyu pekiştiren bir sunum yapılmıştır. Buna ek olarak anlatılan konu doğrultusunda önceden belirlenen videolar da ders esnasında kullanılmıştır. Özellikle de öğrencilerin zorlandıkları konuların başında gelen dil bilgisi konularının slaytlarla anlatımı öğrencilerin ilgisini çekmiştir. Öğrenciler, kendilerine gösterilen videolardan harflerin ağızdan nasıl çıkması gerektiğini gösteren videoyu birkaç defa dinlemek istemişlerdir. Öğrenciler, Euronews adlı haber sitesinde yer alan haberlerin videolarında söylenenlerle hemen alttaki haber metinlerinin aynı olduğunu görünce şaşırmış ve bu aktiviteyi telaffuzlarını düzeltme adına çok faydalı bulmuşlardır.

Araştırma grubundaki öğrencilerden S7 adlı öğrenci, kendisiyle yapılan görüşmede sorulan “Yapılan aktiviteler hakkında ne düşünüyorsunuz? En çok hangisini beğendiniz?” sorusuna cevap olarak şunları söylemiştir:

S7: En çok sunumları beğendim (özellikle de ülkeler hakkında yapılan sunumlar).

Araştırmacı: Hangi sunumu beğendin?

S7: Nijerya.

Araştırmacı: Başka?

S7: Kelime oyunu.

Araştırmacı: Kelime oyunundan çok kelime öğrendik değil mi?

S7: Evet.

Araştırmacı: Başka?

S7: Bazı filmler.

Araştırmacı: Bu aktivitelerden en çok hangisi?

S7: Sunumlar.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dikte Yöntemi

Öğretmen, dikte etkinliği yapmadan önce dikte hakkında ve uygulamanın nasıl yapılacağına dair biraz bilgi verince araştırma grubunda yer alan neredeyse bütün öğrencilerin dikte metodunu bir şekilde duymuş olduğu sonucuna ulaştı. Öğrencilerin çoğunun dikte metodunu anadillerini öğrenirken kullandıkları da sonradan anlaşılmıştır.

Dikte metodu, başlarda öğrencileri sıkırsa da sonraları araştırma grubu öğrencilerinin sevdiği etkinliklerden olmuştur. Yazma becerisinin zorluğu sebebiyle öğrenciler bu metottan başlarda sıkılmış ama sonraları, öğrencilerin hataları azaldıkça özgüvenleri artmış ve öğrenciler söz konusu etkinliği sevmeye başlamışlardır. Araştırma grubu üzerinde yapılan gözleme göre yazma becerisini iyileştirmenin en etkili yollarından biri de dikte metodudur. Dikte metodunun şarkı ve hikâye kullanılarak bir ders materyali hâline getirilmesi araştırma grubundaki öğrencilerin ilgisini çekmiştir. Araştırma grubundaki öğrencilerle yapılan

görüşmede sorulan “Yapılan aktiviteler hakkında ne düşünüyorsunuz? En çok hangisini beğendiniz?” şeklindeki bir soruya birçok öğrenci en çok şarkılarla dikte metodunu beğendiğini dile getirmiştir. Örneğin S1 adlı öğrencinin söz konusu soruya cevabı şu şekildedir:

S1: En beğendiğim ikinci (şarkı ile dikte; şarkı sözlerinde bırakılmış boşlukları şarkı devam ederken doldurmaya çalışma aktivitesi).

Araştırmacı: Şarkı ile dikteyi... Niye, sen müziği seviyorsun galiba?

S1: Seviyorum.

Araştırmacı: Her zaman dinliyorsunuz, müzik?

S1: Telefonumda çok Türkçe müzik var.

Araştırmacı: Telefonunda çok Türkçe müzik var, her zaman dinliyorsun. Sen çok faydası olduğuna inanıyor musun, mesela, müzik dinlemenin dil öğrenimine faydası var mı?

S1: Tabii var. Ben şarkılar öğrendim.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde filmlerden faydalanma

Fransızca öğrenimi gördüğümüz sırada Fransız Kültür Merkezi, biz öğrencilerini sık sık animasyon film izlemeye teşvik etmekteydi. Ders dışı aktivite olarak da haftada en az bir film söz konusu merkezin içinde yer alan bir salonda gösterime sunulurdu. Bunlara ek olarak Rabat'ta her yılın belirlenen bir döneminde Frankofon Haftası Etkinlikleri adı altında birçok aktivite düzenlenmekte; söz konusu aktiviteler arasında ise Rabat'ın en büyük sinemasında yapılan film gösterimleri önemli yer tutmaktadır. Buna benzer aktiviteleri bir müddet İspanyolca öğrenim gördüğüm Cervantes Enstitüsü de yapmaktadır. Hatta öğrenim gördüğümüz Cervantes Enstitüsü'nün salonunda duvara monte edilmiş bir plazma televizyonda sürekli olarak çeşitli programlar dönmektedir. Ayrıca hem Cervantes Enstitüsü'nün hem de Fransız Kültür Merkezi'nin zengin kütüphanelerinde altyazıları

eklenmiş birçok film bulunmaktadır. Öğrenciler bu filmleri evlerinde izlemek üzere alabilmektedirler. Söz konusu filmlerin alelade seçilmiş filmler olmadığını da belirtmek gerekir.

Birer senelik zaman dilimini oralarda yaşamak suretiyle geçirdiğim Ürdün’de ve Fas’ta, özellikle de yüksek reytinglere sahip Türk dizilerinden kaynaklanan ciddi bir Türkiye hayranlığını her yerde gördüm. Örneğin, Fas’ta yayınlanan Türk dizilerinin neredeyse tamamını izleyen; bu sebeple genelde Türk kültürüne ve Türkiye’ye, özelde İstanbul’a hayran kalan bir Faslı arkadaşım, birkaç defa Türkiye’ye gitmekle kalmayıp Rabat’ta bulunan Yunus Emre Enstitüsü’ne kayıt yaptırarak Türkçe öğrenmeye başlamış. Diğer Arap ülkelerinde de buna benzer birçok hikâye dinlemek mümkün.

Araştırma grubundaki öğrencilerden S8 adlı öğrenci, kendisiyle yapılan görüşmede sorulan “Yapılan aktiviteler hakkında ne düşünüyorsunuz? En çok hangisini beğendiniz?” sorusuna cevap olarak şunları söylemiştir:

S8: *Sessiz film, haberler.*

Araştırmacı: En çok haberleri mi beğendin?

S8: *Kendi kültüründen bir şarkıyı çevirme (Türkçeye tercüme etme).*

Araştırmacı: Başka?

S8: *Röportaj.*

Radyo dinleme etkinliği

Araştırma grubu, her gün en az bir saat Türkçe yayın yapan herhangi bir haber, kültür radyosunu dinlemeleri yönünde teşvik edildi. Her gün bir saat radyo dinleme aktivitesi yapmaları halinde on aylık Türkçe öğrenim süresi boyunca toplamda üç yüz saatlik bir dinleme yapmış olacakları ve bunun hedef dili hızlı öğrenmeleri yolunda son derece önemli

olduğu anlatıldı. Radyo dinleme aktivitesini yaptıkları sırada karşılaştıkları ve dikkatlerini çeken kelimelerden bazılarını (yapabildikleri ölçüde) bir kenara not almaları ve sınıfla paylaşmaları istendi.

Öğrenciler derse gelirken kulaklıkları takılı halde gelmekteydiler. Ders bitiminde ise kulaklıklarını takıp radyoyu açmaları hatırlatılıyordu. Araştırma grubunda yer alan öğrencilerden az bir kısmı bu aktiviteyi her gün yaptığını belirtti.

Sonuç olarak öğrencilerin bir kısmı haberlerin sıkıcı olduğundan yakındı, onun yerine müzik radyoları dinlemek istedi. Sınıfın geneli haber ve kültür radyolarında kullanılan dilin oldukça ağır olduğundan, bilmedikleri çok kelime ile karşılaştıklarından şikâyet etti. Gruptaki öğrencilerden bu aktiviteyi sürdürmeye devam edenler Türkçe öğrenme sürecinde üst seviyelere geçtikçe radyoda söylenenleri daha iyi anladıklarını belirtmişlerdir. Yedinci aya gelindiğinde neredeyse bütün öğrenciler haber radyolarını dinlemeyi bırakıp müzik radyolarını dinlemeye başlamışlardı.

Sonuç olarak, gruptaki öğrencilerin neredeyse tamamı onlarca şarkı ezberledi. Türkiye'nin popüler şarkıcılarının çoğunu tanıdılar hatta bazılarının hayranları olup çıktılar, zaman zaman internetten araştırarak edindikleri bilgileri slayt haline getirerek sınıftaki öğrencilere sunum yaptılar. Gruba sonradan birkaç kişi katıldı. Sonradan gelenler ile öncekiler arasındaki fark kapanmadı.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi derslerinde günlük ilginç-komik haberlerden faydalanma

Çalışmada açıklanan materyal ve tekniklerin sekiz hafta boyunca uygulanıldığı araştırma grubunun derslerine, genellikle ilginç birer haber okunarak başlandı. Bu aktivitenin yapılmasındaki amaç öncelikle öğrencilerin hedef dile aşinalığını arttırmaktı. Öğrencilerin, gazete ya da televizyonlarda yer almış ilginç, komik, düşündürücü haberleri görerek yeni

kelimeler öğrenmesi temel hedeflerden biriydi. Bunun yanında öğrencilerin haber dilini öğrenmesi, böylelikle kendi başlarına oldukları zamanlarda da Türkçe haber okumaya çalışabilmeleri; bu konuda özgüven kazanabilmeleri böyle bir aktivitenin uygulanmasındaki hedeflerden birkaçı idi.

Araştırma grubundaki öğrencilerden S3 adlı öğrenci, kendisiyle yapılan görüşmede sorulan “Yapılan aktiviteler hakkında ne düşünüyorsunuz? En çok hangisini beğendiniz?” sorusuna şu şekilde cevap vermiştir:

S3: Haberler, broşürler, şarkı.

Araştırmacı: Niye en çok haberler?

S3: Haberler çok ilginç.

Yukarıdaki soruya araştırma grubu öğrencilerinden S4 de aynı soruya “*Haberler.*” şeklinde cevap vermiştir.

Araştırmacı: Neden haberler? “Haberler” diyenler, siz Siyasal Bilimler ya da Uluslararası İlişkiler mi okumak istiyorsunuz?

S4 ve sınıftaki birkaç kişi: *Evet.*

Araştırmacı: Başka?

S4: Filmler.

Araştırmacı: Film izlemeyi çok seviyorsun galiba. Her gün izliyor musun?

S4: Evet, her gün.

Araştırmacı: Türkçe mi izliyorsunuz, o çok önemli?

S4: Bazen Türkçe, bazen değil. Ben Türkçe bir dizi izliyorum; Seksenler.

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Karikatür ve Resim Kullanımı

Anlatılan aktivitenin uygulandığı araştırma grubu, bu aktiviteyi oldukça beğenmiş ve bu aktiviteden istifade ettiğini dile getirmiştir. Bu aktivite ile öğretmen, öğrencilerini araştırma yapmaları konusunda yönlendirebilmiştir.

Araştırma grubundaki öğrencilerden S9 adlı öğrenci, kendisiyle yapılan görüşmede sorulan “Yapılan aktiviteler hakkında ne düşünüyorsunuz? En çok hangisini beğendiniz?” sorusuna cevap olarak “*İnternetteki (komik ve ilginç) fotoğraflar.*” şeklinde cevap vermiştir.

Yukarıda belirtilen soruya S5 adlı öğrencinin cevabı ise “*Karikatürler, haberler, sunumlar (herhangi bir konu hakkında, mesela ülkeler hakkında, yapılan sunumlar), belgesel.*” şeklinde olmuştur.

Araştırma Grubuna Yönelik Olarak Kullanılan Diğer Materyaller

Şiirle Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi

Araştırma grubuna haftada bir defa, kısa ve Türkçe seviyelerini çok aşmayacak bir şiir öğretildi. Bu aktivite araştırma grubu üyeleri arasında ilgiyle karşılandı. Öğrenciler, söz konusu aktivite ile Türk Edebiyatı’na ait onlarca şiir ile tanışma fırsatı buldu. Öğrencilerden edebiyata meraklı olanlar, bazı şiirleri ezberlediler ve zaman zaman sınıfta okudular.

Araştırma grubundaki öğrencilerden S2 adlı öğrenci, kendisiyle yapılan görüşmede sorulan “Yapılan aktiviteler hakkında ne düşünüyorsunuz? En çok hangisini beğendiniz?” sorusuna şu şekilde cevap vermiştir:

S2: *Şiir, şarkı, kitap okuma.*

Araştırmacı: Niye en çok bunları beğendin, kitap okumayı seviyor musun?

S2: *Evet.*

Araştırmacı: Şiir dedin; Şiir seviyor musun?

S2: *Evet.*

Araştırmacı: Yazıyor musun peki?

S2: *Hayır yazmıyorum...*

Kitap Tanıtımları

Araştırma grubundaki öğrencilere sekiz hafta boyunca sınıfta tanıtımı yapılan kitaplardan ortalama beşi öğretmen tarafından okutulmuştur. Bazı öğrenciler bu rakamın çok üstünde kitap okuduklarını ifade etmişlerdir. Araştırma grubundaki öğrenciler A1 seviyesinde iken öğretmenin yönlendirmesiyle, seviyesi A1 olan yabancılara yönelik hazırlanmış kitaplar okumaya başlamışlardır. Daha sonra öğrencilerin ilgileri artınca, kendileri açısından daha zor kitaplar okumaya başlayan öğrenciler özellikle Mustafa Kutlu'nun hikâyelerini çok beğenmişlerdir.

Araştırma grubundaki öğrencilerden S6 adlı öğrenci, kendisiyle yapılan görüşmede sorulan “Yapılan aktiviteler hakkında ne düşünöyorsunuz? En çok hangisini beğendiniz?” sorusuna şu şekilde cevap vermiştir:

S6: *Kitaplar.*

Araştırmacı: Kitap okumayı seviyorsun?

S6: *Evet.*

Araştırmacı: Kaç tane kitap okudun şimdiye kadar? (İlk kurdan beri).

S6: *Türkçe mi ya da başka bir dilde?*

Araştırmacı: Türkçe tabi ki.

S6: *Toplama her hafta en az bir kitap. (Öğretmen tarafından verilen çocuk kitapları).*

Araştırmacı: Başka?

S6: *şarkılar.*

Araştırmacı: Demek ki şarkıları herkes beğeniyor değil mi?

S6 ve gruptakiler: *Evet.*

Araştırmacı: Başka?

S6: *Videolar, filmler, diziler.*

Araştırmacı: Başka?

S6: *Haberler.*

Araştırmacı: Peki en çok hangisi?

S6: *Kitaplar.*

Araştırmacı: Peki siz kitap okurken bilmediğiniz kelimeleri çıkartıyor musunuz?

S6: *Evet.*

Araştırma grubu öğrencilerinden S10'un söz konusu soruya cevabı şu şekildedir:

S10: *Kitap.*

Araştırmacı: Neden?

S10: *Ben Edebiyat okudum.*

Araştırmacı: En çok sevdiğin yazar kim?

S10: *Victor Hugo.*

Araştırmacı: Bir?

S10: *Kitap.*

Araştırmacı: İki?

S10: *Haberler.*

Araştırmacı: Üç?

S10: *Kelime oyunu.*

Atasözleri ve deyimlerle Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi

Bu çalışmada atasözleri ve deyimlerle Türkçe öğretimi, öğretimin çeşitlendirilmesi ve Türkçede yaygın olarak kullanılan kalıp sözlerin öğretimi amacıyla denenmiştir.

Etkinlik esnasında öğrencilere atasözlerinin ve özellikle de deyimlerin çıkış noktasını oluşturan hikâyeler okunmuştur. Okunan hikâyeler, öğrenciler tarafından oldukça beğenilmiş ve kalıp sözlerin öğretildiği dersler ilgiyle takip edilmiştir. Bu etkinlikten sonra öğrenciler, okudukları kitapları daha rahat anladıklarını ifade etmişlerdir.

Reklam broşürleri

Bu çalışmada öğretimin çeşitlendirilmesi ve daha çok kelime öğretimi yapmak amacıyla denenilen yöntemlerden biri de reklam broşürlerinin derste kullanılmasıdır. Bu tür materyallerin kullanıldığı dersler, öğrencilerin dikkat ve ilgilerini beklenenden fazla çekmiş, öğrencilerin derse katılımlarını artırmış, yeri geldiğinde komik diyaloglara ve esrilere, dolayısıyla derslerin daha zevkli geçmesine vesile olmuştur.

Münazara

Araştırma grubu bu etkinliği yaparken oldukça zorlanmakta, zaman zaman özellikle de ilk seviyelerde kelimeleri hatırlayamadığı için tıkanan öğrenciler olabilmektedir. Fakat öğretmenin sabrı ve bu etkinliğin uygulanmasında devamlılık sağlamaya çalışması neticesinde bu etkinlik, öğrencilerin heyecanla katıldıkları etkinliklerden bir olmuştur.

Kelime Defteri

Kelime öğretimini hızlandırmak ve arttırmak amacıyla araştırma grubundaki bütün öğrencilere kelime defteri tutturulmuş ve bu kelime defterleri yeri geldiğinde öğretmen tarafından kontrol edilmiştir. Öğrencilerin bir kısmı bu etkinliği sıkıcı bulduysa da söz konusu etkinlik, öğretmenin takibi neticesinde sekiz haftalık öğretim süresi boyunca sıkı bir şekilde uygulanmıştır.

Araştırma grubundaki öğrencilerden S11 adlı öğrenci, kendisiyle yapılan görüşmede sorulan “Yapılan aktiviteler hakkında ne düşünüyorsunuz? En çok hangisini beğendiniz?” sorusuna şu şekilde cevap vermiştir:

S11: *Hepsi çok iyi.*

Araştırmacı: En iyi hangisiydi?

S11: *Kelime defteri.*

Bölüm V: Sonuç ve Öneriler

Orta Doğu ve Orta Asya ülkeleri başta olmak üzere diğer ülkelerden Türkiye'ye gelen öğrencilerin Türkçe öğrenme ihtiyaçları dolayısıyla ortaya çıkan Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, Türkiye'nin dünya siyaset sahnesinde görünmeye başlamasıyla önem kazanmıştır. Yeni bir alan olması sebebiyle yabancılara yönelik Türkçe öğretiminin birçok eksiği bulunmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine yönelik lisans programları olmaması bir yana bu alanda, ciddi bir materyal eksiği de vardır. Örneğin kullanılan ders kitapları yeterli değildir. Bu çalışmanın araştırma safhasında, yabancılara yönelik olarak hazırlanan Türkçe öğretimi kitaplarının iki grupta tasnif edilebileceği saptanmıştır: Birinci grup, belli bir süre yabancılara Türkçe öğretmiş öğretmenlerin bir araya gelerek ortaya koydukları çalışmaların sonucunda hazırlanmış olan kitaplar; ikinci grup için tam tersi bir durum söz konusu, bu gruptakiler yabancılara Türkçe öğretmemiş oldukları halde yabancılara yönelik Türkçe öğretim kitapları yazmış kişilerden oluşan bir gruptur. Birinci grubun yazdığı kitaplar öğretime dair bilimsel yaklaşımlardan ziyade saha tecrübesine dayanmakta; ikinci grubun yazdığı kitaplar ise saha tecrübesinden ziyade öğretime dair bilimsel yaklaşımlara ve diğer dillerin öğretimine yönelik olarak hazırlanmış ders kitaplarına, özellikle de yabancılara yönelik İngilizce kitaplarına dayanmaktadır. İçinde bulunduğumuz koşullarda bunların her ikisi de yeterli olamamaktadır. Öğretime dair bilimsel yaklaşımlar, daha önce bu alanda çalışmış kişilerin saha tecrübesi ile birleştirilmeli ve ancak bundan sonra ders kitapları, değişen koşullar göz önünde bulundurularak, görsel-işitsel öğelerle desteklenerek yazılmalıdır.

Er, Biçer ve Bozkırlı (2012: 62) Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi alanında yazılmış birçok makaleyi araştırınca yabancılara yönelik Türkçe öğretime dair şu sorunlarla karşılaşmışlardır: a) Derslerde kullanılacak materyal eksikliği; b) İyi bir öğretim programının olmayışı; c) Öğretimin rahatça yapılabilmesi adına Türkçe öğretiminin farklı anabilim

dallarına ayrılmamış olması; d) Öğrenci temelli sorunlar; e) Teknolojik eksiklikler; f) Derslerde kullanılabilir doayurucu kaynak eksikliği; g) Türkçe öğretiminin yapıldığı veya öğretimle ilgilenen kurumlardan kaynaklanan problemler; h) Okutmanların kullandıkları yöntem ve tekniklerden kaynaklanan problemler.

Ünlü (2011: 115), Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin ayrı bir bilim dalı olarak konumlandırılmamasını önemli bir sorun olarak görür ve bu alanda çalışacak okutmanların ciddi bir eğitime tabi tutulması gerektiğini ekler.

Tosun (2005: 28), bir Türkçe öğreticisinin yeterli kaynaklara ulaşması gerektiğine dikkati çeker fakat bunun bir yönüyle kendi elinde olduğunu da belirtir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan belli başlı problemleri Açık da (2008) dile getirmiştir. Açık da yabancılara yönelik Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlardan bahsederken Türkçeyi öğreten kurumlardan, öğretim planlamasının eksikliğinden, devletin bu konudaki duyarsızlığından, öğretim yöntemlerinden hatta yöneticilerden dem vurmaktadır.

Dikkatli bir şekilde taranırsa, yukarıda bahsi geçen makalelerde ulaşılan sonuca bu çalışmada da varıldığı görülecektir.

Çalışmada öncelikle, öğretmenlere ders kitabının tek başına yeterli olup olmayacağı sorulmuş; soruların sorulduğu öğretmenlerin biri hariç tamamından olumsuz cevap alınmış, bunun üzerine yabancı öğrencilerden oluşan bir araştırma grubu oluşturularak birtakım öğretim materyalleri ve teknikler kullanılmak suretiyle söz konusu gruba Türkçe öğretilmeye çalışılmıştır. Bunun sonucunda araştırma grubunun Türkçe öğreniminde çok hızlı mesafe aldıkları görülmüştür.

Bu çalışmanın amacı ders materyallerinin Türkçe öğretimine faydası olup olmadığını tartışmak değildir. Ders materyalleri elbette faydalıdır. Fakat bu bilindiği halde Türkçe dersleri çoğu zaman tek düze, sadece ders kitaplarından işlenebilmekte, özellikle de Türkçe öğretim merkezlerinde kitabı bitiren öğretmen başarılı olarak görülmektedir.

Öğretmenler çoğu zaman, öğretim materyallerinden azami derecede nasıl yararlanılabileceklerini bilememektedirler. Örneğin kendileriyle yapılan görüşmelerde çoğu öğretmen şarkı dinlettiğini söyledi. Fakat öğretmenler neden şarkı dinlettikleri, şarkı aktivitesi yaparken temel hedefin ne olduğu, bu aktivite yapılırken öğrencinin ne tür beceriler geliştirebileceği konusunda, görüşme sırasında edinilen izlenimlere göre, net bilgilere sahip değillerdi. Oysa bu çalışmada örnek olarak gösterildiği gibi bir şarkı zarf-fiil eklerinin anlatılmasında, bir başka şarkı deyim ve atasözlerinin anlatılmasında, bir diğeri gereklilik kipinin anlatılmasında pekâlâ kullanılabilir.

Bu çalışmanın hazırlık aşamasında okunan çok sayıda makalede söylendiği gibi Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sırasında görsel ve işitsel öğelerden yararlanılmalıdır. Ama çoğu makalede aynı görsel öğeler belli, sınırlı kelimelerle anlatılmaktaydı. Örneğin internette dolaşan ve “caps” adı verilen (üzerlerinde fotomontajla oynanmış) komik resimlerden yabancılara yönelik Türkçe Öğretiminde faydalanılabileceği okunan hiçbir makalede geçmemekteydi. Oysa bu resimler araştırma grubundaki öğrenciler tarafından en çok sevilen materyallerdendi.

Bütün bu değerlendirmelerden elde edilen veriler neticesinde yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılabilecek belli başlı görsel ve işitsel öğeler şu şekilde sıralanabilir:

- 1) Sınıf içi görsel ve işitsel öğeler (kelime öğretim kartları, posterler,...)
- 2) Dinleme CD’leri.
- 3) Radyo ile dinleme etkinliği.

- 4) Etkileşimli CD ile interaktif ders anlatımı.
- 5) Slaytlar, sunumlar.
- 6) Dikte metinleri.
- 7) Şarkılar.
- 8) Hikâye tamamlama.
- 9) Haberler.
- 10) Resimler.
- 11) Karikatürler.
- 12) Kitaplar.
- 13) Filmler.
- 14) Şiirler.
- 15) Deyimler ve atasözleri.
- 16) Reklam broşürleri (genel anlamda broşürler).
- 17) Çeşitli internet siteleri (çalışmada açıklandığı gibi Euronews ve benzeri haber siteleri).
- 18) Tercüme; metin, şiir, şarkı tercümesi.
- 19) Kelime defteri.
- 20) Oyunlar.
- 21) Yeni anlatım teknikleri.

Araştırma grubundaki öğrencilere kendi kültürlerine ait şarkı, şiir, hikâye tercüme etmeleri söylenince öğrencilerden birkaçı istenileni yaptı. Daha sonra öğretmen, tercüme ettikleri metinlerin kendisi tarafından düzeltilip düzenlendikten sonra bunları bir kitap halinde yayınlamayı öğrencilere teklif etti. Öğrenciler, ancak bundan sonra söz konusu aktiviteye bütünüyle ilgi gösterdiler. Tercüme yayınlanamadı ama öğrenciler tercüme ettikleri

metinler sayesinde çok sayıda kelime öğrendiler, Türkçelerini ilerlettiler. Öğrencileri zorlayıp dersten soğutmak yerine önlerine hedef koymanın daha faydalı ve öğretici olduğu görüldü.

Açıkça ifade edilebilir ki anlatılan aktiviteler ve yapılan bu çalışma, sadece öğrenciler açısından değil; öğretmen açısından da oldukça faydalı oldu.

Öneriler

Dil öğretimindeki dört temel becerinin yanı sıra Türkçe dil bilgisi, yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla hazırlanan kitapların konu tasnifleri ve tabii karikatür sanatı gelecekte araştırılmayı hak eden konulardandır. Dil öğretimindeki dört temel beceriyi (dinleme, okuma, konuşma, yazma) içeren kaynaklar (kitaplar ve makaleler) taranmalı, yabancılara Türkçe öğretmeye yönelik hazırlanan kitaplar ve bu kitaplardaki konuların tasnifi incelenmeli, karikatür sanatına ve bu sanatın, en nihayetinde, yabancılara Türkçe öğretiminde nasıl kullanılabileceğine dair bakış açıları örnekler eşliğinde sunulmalıdır.

Yabancılara Türkçe öğretiminde ihtiyaç analizi yapılmalı ve bu vesileyle Türk dilinin öğretimi planlı hale getirilmelidir. Örneğin şu an yabancı öğrencilere anlatılmakta olan bazı Türkçe konularının anlatımı gereksizdir.

Yabancılara Türkçe öğretenler özellikle de materyal geliştirme ve geliştirilen materyallerin kullanılması hususunda bilgilendirilmeli, eğitime tabi tutulmalıdır. Öğretmenler değişen koşullara göre kendilerini güncellemeli, yeni arayışlar içinde olmalıdır. Açık (2008: 4), yapılan ankete göre tamamı yabancı olup TÖMER’lerde Türkçe öğrenimi gören öğrencilerden oluşan katılımcıların yarısı okutmanlardan memnun olduklarını belirtmişlerdir. Bu veri, öğrencilerin diğer yarısının memnun olmadığını da göstermesi açısından son derece önemlidir. Erzurum Atatürk Üniversitesi DİLMER’de Türkçe öğrenimi gören yabancı öğrencilerden oluşan bir grup üzerinde yapılan çalışmada ise okutmanların hızlı konuştuklarına dair bir sonuç dikkat çekmektedir (Biçer, Çoban ve Bakır, 2013: 131).

Göçer (2009: 1047), herhangi bir metnin çözümlenmesi sırasında karşılaşılan kelimenin sadece söz konusu metindeki anlamını değil bütün anlamlarının verilmesi gerektiğinden bahsetmektedir. Fakat öğrencilerde hem kafa karışıklığına sebep olacağı hem de öğrencilere daha fazla yük getireceği için bu görüşe katılmak mümkün değildir.

Türkçe öğretimi kaynaklarında ve derslerinde “Gerçekçilik” ilkesi gözetilmeli, gerçek hayatta karşılaşılabilecek diyaloglara yer verilmeli, cevabı bilinen sorular sorulmamalı; bisiklet gösterilerek “bu ev mi?” şeklinde anlamsız sorular sorulup öğrencilerin yapmacık cevaplar vermelerinin önü alınmalı -günümüzde bunların ikisini ayıramayan yoktur herhalde (Vandewalle, 1999).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine dair literatürde azımsanamayacak kadar çok makale var olmakla birlikte faydalı olabilecek makaleler sınırlı sayıdadır. Adem İşcan’ın “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Suggestopedianın (Telkin Yöntemi) Kullanımı” ve benzeri, yeni bir fikir ve yöntem ortaya koyan makalelerin sayısının artması bu alanı daha da ilerilere taşıyacaktır (İşcan, 2011).

Toparlamak gerekirse, yabancılar yönelik Türkçe öğretiminde araç-gereç kullanımı son derece önemlidir. İşcan’a göre (2011: 1282) öğrenme yeteneğimizi sınırlandırdığımız ve başarısız olmaktan korktuğumuz için zihinsel kapasitemizi kullanma oranımız tam olamamaktadır. Bundan yola çıkarsak öğretmenler, eski-yeni her materyali derste kullanmayı bilmeli, hatta kendisi de yeni materyaller hazırlayabilmeli, öğrencilerine öğrenme cesareti ve kolaylığı verebilmelidir. Materyallerin kullanılacağı aktiviteler öğrencileri sıkmamalı, kolaydan zora, bilinenen bilinmeyene doğru bir yol izlenmelidir. Hazırlanan materyallerde örneklere çokça yer verilmelidir. Resimler, oyunlar,... açık ve kavratılabilir olmalıdır. Daha önce öğretilenlere dair çeşitli çağrışımlar yapılmak suretiyle öğrencilerin bilgileri tazelenmelidir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan problemlerin çözümü adına Biçer, Çoban ve Bakır (2013: 135), yazma becerisini geliştirmeye yönelik aktivitelerin artırılmasını ve çeşitlendirilmesini, Türkçe öğreticilerinin derslerinde daha yavaş ve anlaşılmaya müsait bir şekilde konuşmalarını, yabancı öğrencilerin burs ve barınma imkânlarında iyileştirilmeler yapılmasını, yabancı öğrencilerin problemlerini çözme adına bazı birimler kurulup aktifleştirilmesini tavsiye etmektedir.

Tok ve Yığın (2013: 144), dil öğrenimindeki önemli olgulardan biri olarak motivasyona işaret etmektedirler. Bu çalışmanın temeli oluşturulurken kendileriyle görüşülen okutmanlardan bazıları öğrencilerdeki motivasyon düşüklüğünün Türkçenin yabancı dil olarak öğretimindeki problemlerden biri olduğunu belirtmişlerdir. Bu anlamda okutmanlar öğrencilerinin motivasyonlarını yüksek tutmaya çalışmalıdır.

KAYNAKÇA

- Açık, F. (2008). “Türkiye’de Yabancılara Türkçe Öğretilirken Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”. Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü “Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu”.
- Akalın, Ş. H. (2010). “Türk Dili: Dünya Dili”.
<http://tdk.gov.tr/images/stories/eskidosyalar/turkdilidunyadili.pdf> Erişim Tarihi: 21.06.2015.
- Aksan, D. (1972). “Türk Dili Zengin Bir Dil Midir?”. *Atatürk Ve Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Eğitimi Ve Türk Kültürü Konusunda Seçme Yazılar*, 84-88.
- Anılan, H., Genç, B. ve Göl Dede D. (2011). “Destekleyici Ek Metin Çalışmalarının Kırsal Kesim Öğrencilerinin Kelime Kazanım Düzeylerine Etkisi”. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(29), 43-57.
- Anşın, S. (2006). “Çocuklarda Yabancı Dil Öğretimi”. *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 9-20.
- Arslan, M. ve Gürdal, A. (2012). “Yabancılara Görsel ve İşitsel Araçlarla Türkçe Kelime Öğretim Yöntemi”. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 255-270.
- Arslan, M. ve Gürsoy, A. (2008). “Rol Yapma ve Drama Etkinlikleriyle Yabancılara Türkçe Öğretiminde Motivasyonun Sağlanması”. *Ege Eğitim Dergisi*, 9(2), 109-124.
- Aslan, A., Maden, S., ve Durukan, E. (2010). “Çoklu Ortam Aktiviteleriyle Metin Öğretimine Bir Model (Fabl Örneği)”. *The Journal Of International Social Research*, 3(10), 67-76.
- Aytaş, G. (2005). “Okuma eğitimi”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 461-470.
- Aydoğmuş, H. (2014). “Türk Dizileri Neden Tutuyor”. Aljazeera Türk.
- Bağcı, H. (2010). “İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Atasözleri ve Deyimleri Algılama

- Düzevi". *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27(27), 91-110.
- Balaban, A. (2014). "Arnavutluk'ta Türkçe Öğretimi ve Arnavutların Türkçe Öğrenme Sebepleri". *Journal Of International Social Research*, 7(33), 625-634.
- Barın, E. (2004). "Yabancılara Türkçe Öğretiminde İlkeler". *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1.
- Barın, E. (2003). "Yabancılara Türkçenin Öğretiminde Temel Söz Varlığının Önemi". *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13(13), 311-317.
- Barın, E. (2010). "Yabancılara Türkçe Öğretimi Amacıyla Yazılan "Ecnebilere Mahsus" Elifbâ Kitabı Üzerine". *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27(27), 121-136.
- Biçer, N., Çoban, İ. ve Bakır, S. (2013). "Türkçe Öğrenen Yabancı Öğrencilerin Karşılaştığı Sorunlar: Atatürk Üniversitesi Örneği". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(29), 125-135.
- Bozkurt, B. ve diğerleri. (2014). "Dikte ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi". *Turkish Studies - International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/6 Spring, p. 159-173.
- Büyükaslan, A. (2007). "Yabancı Dil Türkçenin Öğretilmesinde Yeni Yöntemler: Bilişim Uygulamaları, Çözüm Önerileri". *Department D" etudes Turques Turcologue u-strasbourg, Strasbourg*, 1-17.
- Büyükkız, K. K. ve Hasırcı, S. (2013). "Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Sözcük Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme". *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 145-155.

- Çakır İ. (2010). “Yazma Becerisinin Kazanılması Yabancı Dil Öğretiminde Neden Zordur?” *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(28), ss. 165-176.
- Çoban, A. ve Çeçen, M. A. (2013). “Türkçe Öğretmen Adaylarının Drama Uygulamalarına İlişkin Algıları”. *Journal of Theory and Practice in Education / Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(4), s. 334-353.
- Demir, A. ve Açık, F. (2011). “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım ve Seçilecek Metinlerde Bulunması Gereken Özellikler”. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 30(30), 51-72.
- Duman, G.B. (2013) “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Materyal Geliştirme ve Materyallerin Etkin Kullanımı”. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(2),1-8.
- Ersoy, A. (2005). “İlköğretim Bilgisayar Dersindeki Sınıf Yerleşim Düzeni ve Öğretmen Rolünün Yapılandırmacı Öğrenmeye Göre Değerlendirilmesi”. *TOJET*, 4(4), 170-181.
- Er, O., Biçer, N. ve Bozkırlı, K. Ç. (2012). “Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunların İlgili Alan Yazını Işığında Değerlendirilmesi”. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 1(2).
- Göçer, A. (2009). “Türkçe Eğitiminde Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirme Etkinlikleri ve Sözlük Kullanımı”. *Turkish Studies*, 4(4), 1025-1055.
- Göçer, A. (2010). “Türkçe Öğretiminde Yazma Eğitimi”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal Of International Social Research*, 3(12), 178-195.
- Güneş, F. (2013). “Türkçe’de Metin Öğretimi Yerine Metinle Öğrenme”. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 603-637.
- Gürdal, A. ve Arslan, M. (2011). “Oyun ve Bulmaca Etkinlikleriyle Yabancılarla Türkçe

- Kelime Öğretim Yöntemi". 1st International Conference on Foreign Language Teaching and Applied Linguistics (FLTAL'11), 5-7 May 2011, Sarajevo.
- Gürsoy, S. ve Güleç, İ. (2015). "Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültürel Öğelerin Aktarımı: Gökkuşuğu Türkçe Öğretim Seti Temel Seviye Örneği". *IV. Sakarya'da Eğitim Araştırmaları Kongresi*, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya, 98-119.
- Gürsoy, A., ve Arslan, M. (2011). "Eğitsel Oyunlar ve Etkinliklerle Yabancılara Türkçe Öğretim Yöntemi". 1st International Conference on Foreign Language Teaching and Applied Linguistics (FLTAL'11), 5-7 May 2011, Sarajevo.
- Hamzadayı, E. ve Büyükkız, K. K. (2015). "Türkçe Öğrenen Yabancı Öğrencilerin Konuşma Becerisi Öz Yeterlik Algıları İle Kişilik Tipleri Arasındaki İlişki". *TSA*, 19(1), 297-312.
- İşcan, A. (2011) "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Filmlerin Yeri ve Önemi". *Turkish Studies*. 6(3), 939-948.
- İşcan, A. (2011). "Yabancılara Türkçe Öğretiminde Suggestopedia'nın (Telkin Yöntemi) Kullanımı". *Turkish Studies*, 6(1), 1281-1286.
- Kara, M. (2011). "Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni Doğrultusunda Türkçe Öğrenen Yabancılara A1-A2 Seviyesinde Türkçe Öğretim Programı Örneği". *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 3(3), 157-195.
- Karatay, H. (2007). "Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 463-477.
- Kırmızı, F. S. (2011, Ocak-Şubat, Mart) "Yaratıcı Yazma Ürünlerinin Bazı Ölçütler Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Nitel Bir Çalışma". *Dil Dergisi*, 151, 22-35.
- Köse, D. (2007). "Ortak Başvuru Metnine Uygun Türkçe Öğretiminin Başarıya ve Tutuma Etkisi". *Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 107-118.

- Melanlioğlu, D., Tayşı E. K. ve Özdemir, B. (2012). “Yabancılarā Türkçe Öğretiminde Karikatür Kullanımı”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 241-256.
- Melanlioğlu, D. (2012). “Yabancılarā Türkçe Öğretenlerin Hâl Eklerinin Öğretimine İlişkin Görüşleri: Nitel Bir Araştırma”. *Turkish Studies*, 7(4), 2401-2411.
- Okur, A., Demirtaş, T., Keskin, F. (2013). “Yazma Eğitiminde En Son Uygulamalar Üzerine Bir Model İncelemesi: Avustralya Ana Dili Öğretim Programı Portfolyosu”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 297-319.
- Özbay, M. ve Melanlioğlu, D. (2008). “Türkçe Eğitiminde Kelime Hazinesinin Önemi”. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1).
- Özbay, M. (2003). “Türkçe Öğretiminde Hedef-Araç İlişkisinin Ders Kitabı Örneğinde Değerlendirilmesi”. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13(13), 59-69.
- Öztürk, T ve diğerleri. (2013). Anadolu Yabancı Dil Türkçe Öğretim Seti. İstanbul: Uluslararası Anadoludkm Yayınları.
- Özdemir, C. (2013). “Yabancılarā Türkçe Öğretiminde Ders Malzemelerinin Önemi Ve İşlevsel Ders Malzemelerinin Nitelikleri”. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/1, p. 2049-2056.
- Özdemir, M. (2010). “Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), s. 323-343.
- Özdemir, A., Özkan, T. ve diğerleri (2014). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde

- Sosyal Etkinlikler: Tiyatro Örneği ve Uygulamanın Öğrenci Performansına Etkisi”. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 2(2), 83-96.
- Pereira, A. L. (2013). “Ensinar Língua Estrangeira: Uma Atividade Política”. *Revista Educação & Mudança*, (9/10), 34-42.
- Saraç, H. (2012). “Yabancı Dil Öğretim Sürecinde Sanatsal Filmler”. *İdil Dergisi*, Cilt 1, Sayı 4, 27-42.
- Şahbaz, N. K. (2012). “Atasözleriyle Okuma-Yazma Öğretimi Üzerine Bir Çözümleme”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), 245-258.
- Şengül, K. (2014). “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Alfabe Sorunu”. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3(1), 325-339.
- Şeref, İ. (2013). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazma ve Konuşma Becerileri Kazandırmada İletişimsel Yaklaşımın Kullanımı İçin Model Önerisi”, *International Journal of Language Education and Teaching*, Volume 1, 43-60.
- Tabak, A. ve Göçer, A. (2014). “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılabilecek Fiziksel–Duygusal–Kültürel Yöntem: Kuramsal Bir Çalışma”. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 152-162.
- Toprak, F. (2011). “Yabancılara Türkçe Öğretimi Kitaplarındaki Okuma Parçaları ve Diyaloglar Üzerine Bir Değerlendirme”. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 29, 11-24.
- Tok, M. (2013). “Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarındaki Yazma Çalışmalarının Değerlendirilmesi”. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Kış (6/1), 249-279.
- Tok, M., ve Yığın, M. (2013). “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkçe Öğrenme Nedenlerine İlişkin Bir Durum Çalışması”. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(8), 132-147.

- Tosun, C. (2005). "Türkçe'nin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesi". *Journal of Language and Linguistic Studies*, 1(1), 22-28.
- Tuna, S. T. (2014). "Yabancı Öğrencilere Türkçe Öğretiminde Türk Kültür Elçisi Olan "Atasözleri"nin Kullanımı". *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1).
- Tunçel, H. (2013). "Yabancı Dil Olarak Türkçe (YDT) Başlangıç Seviyesi Öğrencilerinin Yazım Yanlışları". *JASS- International Journal of Social Science*, 6(3), s. 729-745.
- Tuzcu Eken, D. (2011). *Yabancı Dil Olarak Türkçe ve İngilizce Öğretiminde Temel Düzey dinleme-anlama Etkinliklerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Turkey.
- Tüm, G. ve Sarkmaz, Ö. (2012). "Yabancı Dil Türkçe Ders Kitaplarında Kültürel Öğelerin Yeri". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(43), 448-459.
- Uçgun, D. (2006). "Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sözcük Dağarcığını Geliştirme Teknikleri". *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 20(20), 217-228.
- Uslu, H. (1999). "Karikatür Sanatı ve Karikatür Ürünleri". *Denizli Sempozyum Metinleri*. <http://www.huslu.8k.com/yazi1.htm> (Erişim Tarihi: 05.05.2015).
- Ünlü, H. (2011). "Türkiye'de ve Dünyada Türkçenin Yabancılara Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri". *Gazi Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi/Academic Student Journal Of Turkish Researches*, 1(1), 108-116.
- Vandewalle, J. (1999). "Pratik Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Bazı Sorunlar ve Çözümleri". *AÜ TÖMER Dil Dergisi*, 82.
- Yaman, H. (2010). "Bir Öğretim Aracı Olarak Karikatür: Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Bir Araştırma". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(2), 1215-1242.
- Yaman, H. (2010). "İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Sözlük Kullanma

Alışkanlıkları Üzerine Bir Değerlendirme”. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27(27), 735-751.

Yıldırım, O. (2015). “Hızlı Öğrenme ve Beyni Daha İyi Kullanma”:

<http://www.bilgiustam.com/hizli-ogrenme-ve-beyni-daha-iyi-kullanma/> Erişim tarihi: 21.05.2015

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemler* (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, F. ve Talas, Y. (2015). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Materyal Olarak Animasyon Kullanımı ve Önemi”. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, Volume 3/1, p. 114-127.

Yılmaz, F. ve Diril, A. (2015). “Filmlerle Yabancılara Türkçe Öğretimi: Beyaz Melek Örneği”. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(10), s. 223-240.

Yılmaz, F. ve Şenden, Y. E. (2014). “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kalıp Sözlerin Etkinliklerle Öğretimi”. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1(ÖZEL)), 53-63.

Yücer, S. (2011). “İnternet Yoluyla Türkçe Öğretimi ve Sorunları”. *Gazi Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi*, 1(1), 132-143.

Zaman Gazetesi (30 Kasım 2013). “Dünyanın En Dürüst Şehirleri”:

http://www.zaman.com.tr/dunya_iste-dunyanin-en-durust-sehirleri_2175047.html
Erişim tarihi: 25.05.2015

DİĞER KAYNAKLAR

Altındağ, M. (2005). “Nitel Araştırma Teknikleri”.

http://80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/eay/0506guz/m_altindag.doc Erişim tarihi: 18.06.2015

Ankara Üniversitesi-TÖMER:

<http://tomer.ankara.edu.tr/kurumsal/tarihce/> sitesinden alınmıştır. Erişim tarihi: 15.05.2015

Beyinegersizi:

Bu bilgi <http://www.beyinegersizi.com/zeka/etkili-ogrenme-2.html> sitesinden alınmıştır. Erişim tarihi: 16.11.2013

Türk Dil Kurumu. (2015). Karikatürün tanımı:

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.554420921e5ec7.32408379 Erişim tarihi: 02.05.2015

Türk Dil Kurumu. (2015). Diktenin tanımı:

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5561e6ec8ab0d6.39341766 Erişim tarihi: 24.05.2015

Karikatur.nedir.com. (2015). Karikatürün tanımı:

<http://karikatur.nedir.com/> Erişim tarihi: 02.05.2015

Resim 4.1: Mohammad Khalaji,

<https://www.pinterest.com/beaglesteve/cool-graphics/> Erişim tarihi: 11.06.2015

Resim 4.2: <http://www.adanafikirplatformu.org/yazi.php?id=2771> Erişim tarihi:

31.06.2015

Resim 4.3: <http://www.9sn.net/resim/Televizyonun-etkileri.jpg> Erişim tarihi: 31.06.2015

Resim 4.4:

<http://yenikarikaturler.com/10985-kitap-okumanin-onemi-anlamli-karikatur.html>

Erişim tarihi: 31.06.2015

Resim 4.5: <http://yenikarikaturler.com/page/85?s&orderby=date> Erişim tarihi: 31.06.2015

Ekler

Ek A: Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılan Materyal ve Teknikleri Tespit

Formu

Bu form, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde etkin olarak kullanılan materyal ve teknikleri tespit etmek amacıyla kullanılmaktadır. Sizden isteğimiz aşağıda alan yazın taranarak oluşturulan listede kullandığınız materyalleri işaretlemeniz, derslerde kullandığınız ancak burada yer almayan varsa diğer seçeneğinde bunları belirtmenizdir. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

No	Materyal ve teknik	Kullanma Durumu (Evet/Hayır)
1	Ders kitabı	
2	Dinleme aktiviteleri (dinleme CD'leri vb.)	
3	Konuşma aktiviteleri (münazara vb.)	
4	Şarkılar	
5	Metin dikte	
6	Kelime öğretim kartları, posterler,...	
7	Etkileşimli CD'ler	
8	İlginç, komik, öğretici resimler	
9	Filmler, film tanıtımları, kısa filmler	
10	Karikatürler	
11	Atasözleri ve deyimleri öğretme	
12	Şarkı sözü tamamlama	
13	Radyo dinletme	
14	Hikâyeler, hikâye tamamlama	
15	Konulara göre slayt hazırlayıp sunum yapma	
16	Her gün derse ilginç bir haberle başlama	
17	Kitap tanıtımı	
18	Şiir öğretmek kelime kazandırma	
19	Derste broşür ve reklamlardan, reklam metinlerinden faydalanma	
20	Kendi dillerinden tercüme (hikâye, şiir vb.)	
21	Dil bilgisi konularının anlatımına yönelik alternatif teknik kullanma	
22	Kelime defteri tutturma	
23	Youtube	
24	Google	
25	Konulara göre testler	
26	DİĞER (Varsa belirtiniz...)	

Ek B: Öğrenci Kişisel Bilgi Formu:

Sıra	Öğrenci kodları	Ülkesi	Türkçe seviyesi	Cinsiyet
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				

Ek C: Okutman Görüşme Formu

Varsa yurtdışında çalıştığı ülke	Ders verdiği grubun seviyesi	Cinsiyet
1. Soru:	Cevap:	
2. Soru:	Cevap:	
3. Soru:	Cevap:	
4. Soru:	Cevap:	

Ek D: Okutman Görüşme Formu**Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Materyal ve Teknikleri****Saptamaya Dair Okutman Görüşleri**

Bu görüşme formu, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan materyal ve tekniklerin saptanması amacıyla Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten okutmanların görüşlerini almak üzere düzenlenmiştir. Görüşmeye sizin dâhil edilmeniz fikir ve görüşlerinizden yararlanılması amacıyla. Görüşme formundaki bilgiler bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

HAKAN DEMİR

1. Yabancılara Türkçe öğretiminde hangi materyaller daha sıklıkla kullanılmaktadır?
2. Yabancılara Türkçe öğretiminde materyaller dışında hangi teknikler kullanılmaktadır?
3. Yabancılara Türkçe öğretiminde materyal-teknik kullanımında okutmanlar hangi sorunlarla karşılaşmaktadırlar?
4. Okutmanlardan gelen görüşler doğrultusunda araştırmacının geliştirdiği materyal ve teknik donamlı öğretim sürecinin dil öğretimine katkısı nasıl olmuştur?

Ek E: Öğrenci Görüşme Formu**Öğretim Süreci Boyunca Kullanılan Materyal ve Tekniklere Dair Öğrenci Görüşleri**

Bu görüşme formu, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde uygulanan materyal ve teknikler hakkında yabancı uyruklu öğrencilerin görüşlerini almak üzere düzenlenmiştir. Görüşmeye sizin dâhil edilmeniz sekiz haftalık öğrenim sürecine katılımınızdan ve Türkçeyi orta düzeyde biliyor olmanızdır. Görüşme formundaki bilgiler bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

HAKAN DEMİR

1. Yapılan aktiviteler hakkında neler düşünüyorsunuz?
2. Uygulanan materyal ve teknikler hakkında neler düşünüyorsunuz?
3. En çok hangi aktivitelerden faydalandınız? Niçin?
4. En çok hangi materyal ve tekniklerden faydalandınız? Niçin?

Ek F: Araştırmacı Günlüğü

Tarih	
Uygulanan aktivite	
Öğrencilerin tepkileri	
Kullanılan materyal ve teknik	
Öğrencilerin tepkileri	

Ek G: Bazı Materyallerin Uygulama Şekilleri

<p>Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde (interaktif) etkileşimli CD kullanımı</p>	<p>Etkileşimli CD, kitaptaki etkinliklerin hareketli, canlı halidir. İçeriğinde hem ses hem de görüntü dosyaları olan etkileşimli CD'yi kullanmak için az bir bilgisayar kullanım bilgisi yeterli olacaktır.</p>
<p>Yabancılarla yönelik Türkçe öğretiminde video ve slayt kullanımı</p>	<p>Konulara göre derslerde gösterilmek üzere slaytlar veya videolara hazırlanabilir. Slaytlar için power point programını biraz kullanabilmek bile yeterlidir. Videolar içinse Youtube'dan yararlanılabilir.</p>
<p align="center">Dikte</p>	<p>Dikte edilecek metnin çalışma kitabından seçilmesi uygun olur. Öğretmen metni üç defa okur; birincisinde öğrenciler dinler, ikincisinde birer satır boşluk bırakarak yazar, üçüncüsünde eksik kalan yerleri tamamlar.</p>
<p align="center">Şarkı-dikte</p>	<p>Öğretilmek istenen konuya göre uygun bir şarkı seçilir, öğretilmesi hedeflenen konuya göre şarkı sözleri kaldırılıp boşluk bırakılır ve şarkı üç defa dinletilerek boşlukların doldurulması istenir.</p>
<p>Hikâye tamamlama yöntemiyle yabancılarla yönelik Türkçe öğretimi</p>	<p>Öğretmen belli bir seviyeye gelmiş öğrencilere seviyelerine uygun bir hikâye okumaya başlar. Hikâyenin yarısına gelince öğretmen okumayı keser ve öğrencilerden hikâyeyi tamamlamalarını ister.</p>
<p>Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi derslerinde günlük ilginç-komik haberlerden faydalanma</p>	<p>Derse gazete, televizyon ve internetten araştırılarak bulunan ilginç komik ve düşündürücü bir haberle başlanabilir.</p>
<p>Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Karikatür ve Resim Kullanımı</p>	<p>Karikatür aracılığıyla derse dikkat ve ilgi çekilebilir, karikatürdeki mizah unsuru kullanılarak öğrenciler motive edilebilir, birtakım dil bilgisi konuları anlatılabilir, konuşma ve yazma etkinlikleri yapılabilir, kültürler arası iletişim yetisi kazandırılabilir, öğrencilerin hedef dilde ifade ve yorum gücü artırılabilir. Bunun için konuya uygun karikatürlerin bulunması yeterli olacaktır.</p>

<p>Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde resimlerden bir öğretim materyali olarak faydalanma</p>	<p>Örneğin birkaç şehrin resimleri seçilir. Seçilen resimler birkaç parçaya bölünür. Öğretmen sınıftaki öğrencileri üç veya dört kişilik gruplara ayırır ve her gruba bir resmin parçalarını dağınık bir şekilde verir. Öğrencilerden bu parçaları uygun bir şekilde dizmelerini ve söz konusu resimlerin içeriğine dair konuşma yapmak için hazırlanmalarını isteyip bunun için onlara beş dakika verir. Beş dakika sonra öğrenci grupları sırasıyla, resimdeki şehir (bulunduğu ülke, nüfusu, önemi, tarihi, meşhur yerleri,...) veya tarihi yapı (tarihi, bulunduğu şehir ve ülke,...) hakkında bilgi vermeye çalışırlar</p>
<p>Şiirle Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi</p>	<p>Öğrencileri seviyelerini çok aşmayan şiirler seçilir ve öğrencilere bu şiirler öğretilmek suretiyle kelime öğrenmeleri sağlanabilir. Örnek şiirler: Memleket İsterim ve Otuz Beş Yaş (Cahit Sıtkı Tarancı), Dostluk (Nazım Hikmet), Beklenen (Necip Fazıl Kısakürek), Anlatamıyorum (Orhan Veli Kanık), ...</p>
<p>Kitap Tanıtımları</p>	<p>Adları diğerlerine oranla akılda kalmaya daha müsait olan kitaplar seçilir ve haftada bir bu kitaplar sınıfa tanıtılır. Böylece öğrencilerde Türk Edebiyatına karşı bir ilgi uyandırılabilir. Ayrıca kitap isimleri de öğretici olabilmektedir.</p>
<p>Atasözleri ve deyimlerle Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi</p>	<p>Türkçede en fazla kullanılan yüz atasözü ve deyim belirlenir. Belirlenen atasözleri ve deyimlerin hikâyeleri anlatılarak öğrencilerin Türkçe seviyeleri geliştirilmeye çalışılır.</p>
<p>Reklam Broşürleri</p>	<p>Kendine has bir metin dili olan reklam broşürleri toplanır ve bunlar sınıfta okunup açıklanır.</p>

